

ОДБРАНА

Година XI ■ Број 244 ■ 15. новембар 2015. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

СА СРПСКИМ
МИРОВЊАЦИМА У
ЦЕНТРАЛНОАФРИЧКОЈ
РЕПУБЛИЦИ

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК МИЛОСАВ СИМОВИЋ
САВРЕМЕНИ КОМАНДАНТ
СТАРОГ КОВА

NOVI STANOV
NA BANJICI

SVI
troškovi
obrade
kredita
GRATIS

PAUNOV BREG
www.paunovbreg.rs 063/303-787

VOJNI SUBVENCIONISANI KREDITI

*Keš i refinansirajući krediti
sa odličnim uslovima*

 VTB

(011) 39-52-263 www.vtbbanka.rs

**POSEBNA
VRSTA
POZAJMICE**

NAVIKNITE SE NA LAKOĆU, BRZINU I EFIKASNOST UZ SPECIJALNE PIRAEUS POZAJMICE ZA PRIPADNIKE VOJSKE SRBIJE!

- Odobrenje pozajmice će se vršiti po ubrzanoj proceduri za sve klijente koji apliciraju grupno;
- Bez troškova apliciranja i obrade kredita;
- Bez naknade kreditnog biroa i menica;
- Pozajmica će biti dinarska na 12 mesečnih rata;
- Fiksna kamatna stopa 15% sa prenosom zarade, odnosno 21% za klijente bez prenosa zarade;
- Kamata se obračunava na ostatak duga, metod obračuna kamate je proporcionalni;
- Bez naplate interkalarnе kamate od momenta isplate kredita do plaćanja prve rate;
- Iznos kredita od 25.000 RSD do 150.000 RSD u zavisnosti od kreditne sposobnosti klijenta;
- Naplata se vrši putem administrativne zabrane, u jednakim mesečnim anuitetima.

IZNOS POZAJMICE	50.000,00 RSD (sa prenosom zarade)	50.000,00 RSD (bez prenosa zarade)	100.000,00 RSD (sa prenosom zarade)	100.000,00 RSD (bez prenosa zarade)
Rok otplate (u mesecima)	12	12	12	12
Kamatna stopa - NOMINALNA	15% fiksno	21% fiksno	15% fiksno	21% fiksno
Anuitet	4.512,92 RSD	4.655,69 RSD	9.025,83 RSD	9.311,38 RSD
Troškovi menice	0	0	0	0
Trošak kreditnog biroa	0	0	0	0
Trošak apliciranje i obrade	0	0	0	0
Iznos kamate za period otplate	4.155,04 RSD	5.868,28 RSD	8.309,96 RSD	11.736,56 RSD
Održavanje tekućeg računa	100,00 RSD mesečno	0	100,00 RSD mesečno	0
Ukupan iznos koji Klijent vraća	54.155,04 RSD	55.868,28 RSD	108.309,96 RSD	111.736,56 RSD
Kamatna stopa - EFEKTIVNA	19,49%	21,01%	17,05%	21,01%

Napomena:

- Nominalna i efektivna kamatna stopa su izražene na godišnjem nivou
- Iskazana efektivna kamatna stopa važeća je na dan izrade ponude, odnosno na dan 14.05.2015.
- Za sve dodatne informacije možete se obratiti nekoj od Filijala Piraeus Banke

BEOGRAD • Sava Business Centar, Milentija Popovića 5b, Telefon: +381 11 312 96 84, +381 11 312 96 79 • Emilijana Josimovića 4, Tel: +381 11 3217 897, 3217 895 • Makedonska 4, Tel: +381 3039 676, 3039 678 • Beogradska 6, Tel: +381 11 2424 816, 2424 826 • Požeška 67, Tel: +381 11 3057 012, 3057 015 • Pilota Mihaila Petrovića 72, Tel: +381 11 2349 440, 2349 441 • Jurija Gagarina 153a (Piramida), Tel: +381 11 228 40 89, 228 40 90 • Bulevar umetnosti 2, Tel: +381 11 260 88 64, 260 88 67 • Karađorđeva 21 (Zemuni), Tel: +381 11 2102 432, 2102 434 • Buš. kralja Aleksandra 72-74, Tel: +381 11 344 00 37, 344 00 47 • Buš. kralja Aleksandra 446, Tel: +381 11 304 99 28, 304 99 29 • Vojvode Stepe 35, Tel: +381 11 3099 705, 3099 706 • Balkanska 49, Tel: +381 11 362 82 34, 362 82 38 • NDVI SAD • Bulevar oslobođenja 68, Tel: +381 21 689 37 57, 689 37 58 • Modene 1, Tel: +381 21 4724 701, 4724 782, NIŠ • Cara Dušana 1, Tel: +381 18 297 092, 297 096 • POŽAREVAC • Veljka Dugoševića 22, Tel: +381 12 544 028, 544 030; VRŠAC • Dositejeva 8a, Tel: +381 13 836 917, 832 338; SUBOTICA • Korzo 4, Tel: +381 24 673 696, 673 787; ČAČAK • Obilićeva 2, Tel: +381 32 310 091, 310 092; ŠABAC • Pop Lukina 1, Tel: +381 15 300 905, 300 904; ZRENJANIN • Aleksandra I Karađorđevića 45, Tel: +381 23 515 603, 515 604; KRAGUJEVAC • 27. marta 11, Tel: +381 34 501 347, 501 348; VALJEVO • Dušanova 1a, Tel: +381 14 293 973, 293 974; KRUŠEVAC • Trg Kosovskih junaka 5, Tel: +381 37 419 353, 419 371; PANČEVO • Žarka Zrenjanina 14, Tel: +381 13 304 003, 304 006

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влачић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попадић, Никола Остојић,
Александар Радић, Влада Ристић,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја: 3201-810; 23-810; 3241-254

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 244

Обука
йешагинаца
на бази „Југ“

Снимио
Даримир БАНДА

Специјални
прилог 133

150 година
инжињерије

Специјални
прилог 134

Стрип – Марш
на Дрину

8

Спорт у систему одбране

И ПАТИКЕ ЖУЉАЈУ ВОЈНИКЕ

20

Нереализовани пројекти
– нови домаћи тенк за 21. век

КАКАВ БИ БИО ВИХОР

36

42

Религијски и политички
корени данашње ситуације
на Блиском Истоку

СУКОБ У ЗНАКУ ПОЛУМЕСЕЦА

12 Одлука о дуговањима војним

пензионерима

ВЕРА У ДРЖАВУ

СЕ ИСПЛАТИЛА

14 Генерал-потпуковник Милосав Симовић,

командант Копнене војске

САВРЕМЕНИ КОМАНДАНТ

СТАРОГ КОВА

28 Бригадни генерал Петар Цветковић,

директор ВБА

БЕЗ ВЕЋИХ БЕЗБЕДНОСНИХ

ПРОПУСТА

32 Тромбоемболија плућа

УЛТРАЗВУКОМ ПРОТИВ

ТРОМБА

41 Преобука пилота

ЛАСТИНИ ПРВИ ЛЕТАЧИ

44 У Дому Војске Србије откривен барелеф

Св. Пајсију и Св. Ђакону Авакуму

ОБНОВА ДУХОВНИХ ВЕЗА

46 Одбрана Београда 1915. (3)

ОДСУДНА БОРБА

ЗА ПРЕСТОНИЦУ

Реч уредника

Правда у динарима

Војним пензионерима држава ће исплатити у просеку по 305.000 динара. Тако је пресекао Уставни суд. Суд пресудио – Влада испунила. Из државне касе за ту намену издвојено је 24 милијарде. Како је више пута подвучено – уштеђеног, а не позајмљеног новца. Од новембра ове године војне пензије требало би да буду кориговане за противзаконито пропуштена повећања.

Министар одбране и његов колега задужен за рад, запошљавање, борачка и социјална питања стали су пред седе главе у свечаној сали Дома Војске и поручили – *Нисше ђензионери другог реда!*

Истини за вољу, на прелазак из другог у први пензионерски ред ислужени припадници војске чекали су скоро осам година. С друге стране, изван број њих сматра да су и овом одлуком закинути, јер је, веле, повећање мање него што би требало да буде. Међутим, како сада ствари стоје, велика већина прихватиће понуду.

Незадовољни су и цивилни пензионери. Њима ће чекови од јануара бити „тежи“ тек 1,25 одсто. И учитељи којима ће јануарска уплата бити већа за четири одсто сматрају да су оштећени. Здравствени радници са три, такође. Војска и Полиција могу да очекују два процента веће зараде од Нове године.

Како смо имали прилику да чујемо, емисари ММФ-а били су оштро против било каквог повећања плата за људе у сектору одбране и безбедности, јер наводно сматрају да су и у МУП-у и у Војсци плате већ велике. Као да се од њих другачији став и очекивао...

Са стране гледано ова сцена благог социјалног апсурда у којој људи на буџетским јаслама хорски негодују на колико-толико повећање плата може се дојмити помало комичном. Са становишта оних који су се зарад спаса државе од банкрота одрекли десетине зараде, повишица од два до четири одсто слаба је утеха.

Ако погледамо истини у очи, приказ често неће бити леп. Зато је лакше, иако није увек и корисно, окретати главу на другу страну. Какву год визуру да изаберемо, чињеница је да се из буџета може потрошити само ако у буџету има новца. Финансијски слом неких далеко богатијих држава него што је наша посведочио је да се позајмице и кредити пре или касније морају вратити, те да под теретом дугова поклекну и пријатељства и савезништва.

Припадницима система одбране не преостаје друго сем да поверују у дословност већ помало излизане сентенце да *војска дели судбину државе*. Правда се, нажалост или на срећу, не може увек исказати у динарима премда се, понекад, тако чини.

Све ће то, једном, народ позлатити. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

ГАШИЋ СА ПРЕДСТАВНИЦИМА СИНДИКАТА

Министар одбране Братислав Гашић састао се 12. новембра са представницима репрезентативних синдикалних организација привредних друштва Одбрамбена индустрија Србије (ОИС) и синдикалних организација привредних друштва „ФАМ“, „14. октобар“, „Трајал Корпорација“ и „ФАП“. Обраћајући се окупљенима, министар Гашић је истакао да никада у новијој историји Србије, а нарочито од 2000. до 2012. године „нисмо имали резултате као што сада имамо и да је ово први пут да фабрике наменске индустрије плаћају редовно доприносе и уредно измирују плате запосленима“.

Он је нагласио да ће око 500 милиона динара поједине фабрике добити у виду новог аванса од Војске Србије. Говорећи о осталим проблемима, министар Гашић је указао на конверзије дугова, нарочито према ЕПС-у који је у процесу решавања, а представници репрезентативних синдиката реферисали су о актуелним проблемима у предузећима. ■

ЈУБИЛЕЈ ШКОЛЕ НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ

Поводом шест деценија постојања Школе националне одбране, 9. и 10. новембра одржано је неколико активности у част тог јубилеја. На Војној академији одржан је форум „Корени, раскршћа и перспективе“, где су разматране актуелне безбедносне и војне теме. Шест деценија постојања ШНО обележено је и научним скупом у Дому Гарде на Топчидеру, где је у вечерњим часовима одржана свечана академија, на којој су министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић уручили начелнику Школе националне одбране пуковнику др Мирославу Талијану плакете Министарства одбране и Војске Србије. ■

ДАН ПРИМИРЈА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Уз највише државне и војне почести председник Републике Србије Томислав Николић, у пратњи министра одбране Братислава Гашића и начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића, положио је венац на Споменик Незнаком јунаку на Авали, поводом Дана примирја у Првом светском рату – 11. новембра. Он је у спомен-књигу уписао – Србија и њени савезници су показали великодушност и одлучивањем примирја са онима који су сиремали погром у свету. Време примирја је припрема за ојросић нејријашељу и завршава се миром за све. Србија и данас жели да помогне у остваривању мира за све. Србија и њен народ знају вредности мира. Вама вечита слава и хвала.

Истог дана, министар Гашић уручио је Војну спомен-медаљу досадашњем изасланику одбране Руске Федерације пуковнику Валерију Игоревичу Волкову за изузетан допринос систему одбране и унапређење војне сарадње која је у претходном периоду достигла ниво политичких односа две земље.

У оквиру Комеморативне свечаности на Француском војном гробљу у Београду, поводом 11. новембра, петорици припадника Војске Србије који су учествовали у мировној мисији УН (MINUSCA) у Централноафричкој Републици уручене су француске Медаље националне одбране. ■

НОВИ СТАНОВИ ПРИПАДНИЦИМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ

Министар одбране Братислав Гашић уручио је 6. новембра у Великој ратној сали старог Генералштаба припадницима Министарства одбране и Војске Србије кључеве 62 стана у Београду и градовима широм Србије. Он је истакао да је додела кључева још један од доказа да су материјална сигурност и добри услови живота припадника система одбране један од приоритета. Према његовим речима, за потребе субвенционисаног кредитирања запослених у систему одбране опредељена су и додатна новчана средства Владе у износу од 200 милиона динара, што укупно у овој години износи 700 милиона динара. ■

СЕДНИЦА ОДБОРА ЗА ОДБРАНУ

На 43. седници Одбора за одбрану и унутрашње послове Народне скупштине Републике Србије, 9. новембра, усвојен је Извештај о раду Министарства одбране за период јул–септембар 2015. године. Први пут од оснивања Одбора седници је присуствовао и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић. Министар Гашић представио је Информацију о раду наводећи активности Министарства одбране у наведеном периоду у областима међународне и билатералне сарадње, ангажовању у мултинационалним операцијама, људским ресурсима, материјалним ресурсима, буџету и финансијама, војном здравству, пословима безбедности значајним за одбрану, као и сарадњи са другим органима и субјектима у Републици Србији. ■

ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ НА САСТАНКУ ВОЈНОГ КОМИТЕТА ЕУ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић присуствовао је састанку Војног комитета Европске уније одржаном 29. октобра у Бриселу. На састанку се разговарало о актуелним безбедносним и одбрамбеним питањима, хибридном ратовању, мисијама за обуку и саветодавним мисијама ЕУ, као и о поморским и операцијама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ. ■

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ВОЈНОТЕХНИЧКОГ ИНСТИТУТА

Свечаним скупом у Војнотехничком институту 3. новембра обележено је 67 година постојања и рада те установе. Скупу је присуствовао и министар одбране Братислав Гашић који је рекао да ВТИ, радећи на истраживачким и развојним пројектима, интегрише све научне, образовне и производне капацитете Републике Србије, чинећи да наша држава буде препознатљива у свету произвођача наоружања и војне опреме.

Директор Војнотехничког института пуковник др Зоран Рајић истакао је да је ове године Институт приходи-

вао милион евра, што је до сада највећи резултат у протеклих десетак година. На свечаности су додељена и највиша признања ВТИ-ја. ■

ДАН ПРВЕ БРИГАДЕ

Свечаним постројавањем, уручивањем награда и признања, дефилеом јединица и техничким збором наоружања и опреме, припадници Прве бригаде у новосадској касарни „Југовићево“ обележили су 9. новембар – Дан бригаде.

Командант бригаде бригадни генерал Жељко Петровић рекао је како су припадници јединице поносни на традиције и историјски датум када је 1918. године јединица Седмог пешадијског пука Војске Краљевине Србије предвођена мајором Војиславом Бугарским, умарширала у Нови Сад, али уједно окренути напред, вредно радећи на изградњи сигурне, безбедне и боље будућности. Дефиле јединица и технички збор наоружања и опреме уприличен је на крају свечаности. ■

ГЛАВНИ ПОДОФИЦИР ГЕНЕРАЛШТАБА У МАЂАРСКОЈ

Главни подофицир Генералштаба Војске Србије заставник прве класе Зоран Лаштро и главни подофицир Центра за обуку и усавршавање подофицира заставник прве класе Златко Ђурђевић од 10. новембра боравили су у петодневној посети подофицирској академији мађарске војске у Сентандреји. Заставници Војске Србије разговарали су са колегама о искуству из развоја подофицирског кора и могућим облицима сарадње, пре свега у области обуке војника и подофицира. ■

ОБЕЛЕЖЕНО 150 ГОДИНА РОДА ИНЖИЊЕРИЈЕ

Новосадској касарни „Југовићево“ 6. новембра обележен је Дан инжињерије и 150 година постојања тог рода у српској војсци. Честитајући празник министар је рекао да је историја рода инжињерије исписана бројним успесима, одлучношћу, патриотизмом, храброшћу и положеним жртвама њених припадника. На свечаности је приређен дефиле припадника јединица и тактичко-технички збор на коме су приказани средства и наоружање у инжињеријским јединицама. ■

СПОРТ У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ
И ПАТИКЕA person in military camouflage is holding a high jump bar. A pair of black, white, and yellow sneakers is hanging from the bar. The bar is white with a blue stripe and is attached to a red pole. The pole has height markings: 0,840m, 0,914m, and 1,067m.

Бројне вештине које данас чине срж сваког спорта изграђене су у војсци, као и начин довођења до савршенства увежбаног тела, неопходног да би се наметнути изазов на бојном пољу савладао ефикасније од противника. То је суштина и савременог такмичарског спорта, који је данас постао значајан, можда и главни сегмент физичке културе припадника свих армија света и поље њиховог упоређивања и престижа, посебно на међународном плану.

ЖУЉАЈУ ВОЈНИКЕ

У већини страних оружаних снага физичка обука у војсци добила је форму тренинга у такмичарском спорту, те је и војник постао пандан спортисти – аскети. Спортска такмичења у војсци, домаћа или међународна, постала су највидљивији догађаји на којима припадници оружаних снага, у потрази за изврсношћу, долазе до крајњих граница телесних могућности ради остваривања жељеног циља – освајања подијума. Тиме се на најбољи могући начин промовише врхунска физичка обученост, односно доприноси јачању оперативних способности војске.

Начелник Одсека за војни спорт у Војној академији и члан Делегације Републике Србије при CISM потпуковник Драган Тодоров из свог богатог спортског искуства каже да то није нимало једноставно постићи. Приступити надметању и успешно га окончати савладавањем прихваћеног изазова боље од конкурента захтева спартански стил живота, много времена посвећеног тренингу, прилагођену исхрану, суплементацију и стручно медицинско праћење сваког корака на путу до победничког постоља, а до њега се никад не долази парцијално, већ свеукупним ангажовањем и ума и тела.

Шта је „војни спорт”

Спортске активности у војсци утичу на побољшање и развој менталних и телесних способности њених припадника, подстичу толеранцију и међусобно поштовање, промовишу војну професију... Као кључно питање намеће се проблем дефиниције појма – војни спорт или спорт у војсци, односно да ли говоримо о спортовима карактеристичним само за армију или обухватамо све спортске активности припадника система одбране. Потпуковник Драган Тодоров објашњава да, тренутно, то ни у једном упутству није објашњено.

– Одсек за војни спорт у Војној академији формиран је 2010. године, како би се унапредио спорт у систему одбране. Међутим, први проблем с којим смо се суочили била је релација између физичке обуке и спорта. Проучавајући дефиниције у упутствима или правилима о спортским такмичењима у војсци може се приметити да су физичкој обуци додељене све активности, чак и спортске, које се као такве најконкретније појављују једино у делу о првенствима Војске Србије – наводи Тодоров.

Физичком обуком постиже се ниво телесних способности упоредив са оном који се остварује кроз спортску рекреацију и основним тренингом спортисте–такмичара, док се за напредни ниво надметања мора значајно надмашити та граница. Потпуковник Тодоров је у докторској дисертацији

развио релацију појмова физичка обука – војни спорт јер је, према његовим речима, „разлика веома битна”. Ипак, дефиниција термина војни спорт у нашем систему је у употреби, јер је „military sports” међународно признат појам у оквиру глобалне војне спортске организације CISM.

– Ако говоримо о Светским војним и Олимпијским војним играма, колику год припремљеност да сте постигли кроз физичку обуку, она ће вам бити довољна само за позиционирање до средине ранг листе. За боље резултате и освајање медаља неопходна је драстично већа посвећеност спортиста и целокупног система одбране. Ако компетитивни фактор влада током активности, онда говоримо о такмичарском спорту, али ако победа није у првом плану, говори се о спортској рекреацији – каже потпуковник.

Потпуковник Драган Тодоров

Пандан спортисти

Одсек за војни спорт у Војној академији једини је у Министарству одбране који се бави свим сегментима спорта – од рекреације до такмичарског. У реализацији функционалних задатака непосредно и посредно сарађује са Управом за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије (Ј-7). Нажа-

Међутим, главни проблем је у тренутном непрепознавању ефеката који проистичу из ангажовања наших познатих врхунских спортиста у систему одбране – истиче Тодоров.

Шанса за најспремније

Спортски вод формиран је пре једну деценију с идејом да у њему раде искључиво спортисти на служењу војног рока. Иницијална каписла формирања био је бриљантан наступ Младена Тепавчевића, тада на служењу војног рока, на

Трећим светским војним играма 2003. године у Италији, који је освојио две медаље у пливању за Војску Србије. Према речима потпуковника Тодорова, Вод је био функционалан и у њему су војни рок служили спортисти различите категорије. Међутим, након укидања служења редовног војног рока формација Спортског вода умањена је са 30 на пет места.

Атлетичарка десетар Мариана Чегар Лукић са Катедре за физичку културу у Војној академији тренутно је једина у Спортском воду. Има добре услове и разумне надређене старешине које јој дозвољавају да се бави спортом. Каже да је тренутном ситуацијом презадовољна, али да није увек било тако.

– У условима које имам није тешко ускладити обавезе и спорт и постизати добре резултате. Међутим, у једном тренутку сам била у ситуацији када ми је речено „немаш права

ВИШЕБОЈ

У војни спорт спада неколико типова вишебоја и осталих спортских дисциплина својствених војскама. Најзаступљенији и најпознатији војни вишебој је војни пентатлон, који се састоји из неколико дисциплина – гађање из стандардизоване пушке, пливање с препрекама, бацање бомбе у циљ и даљ, савладавање пешадијских препрека и крос трчање. Остали најзаступљенији спортови у оружаним снагама света су борење са и без оружја, те гађање ватреним и хладним оружјем. Спортови с војним карактером су стрељаштво, стреличарство, мачевање, борилачки спортови, маратон, оријентиринг, падобранство и остали.

лост, представници Ј-7 надлежни за физичку обуку у Војсци Србије нису желели да говоре о овој теми за магазин „Одбрана“.

Разлику између физичке обуке и бављења такмичарским спортом прави и количина времена утрошеног на тренинг, односно физичко вежбање.

– У иностранству је физичка обука једнака тренингу и војник је пандан спортисти. Тако треба да изгледа, да се понаша, да тренира, треба му прилагодити исхрану и медицински га пратити. Добри сте онолико колико тренирате, а тренирате онолико колико је јак ваш ум – каже начелник Одсека за спорт.

Он наводи да спорт, оправдано, тешко може да се „избори“ за неопходна средства за развој, јер су операције сходно постављеним мисијама војске далеко у предности, мада је упоређивање с осталим армијама света на спортском пољу далеко уочљивије у јавности у односу на војне вежбе, мировне и остале операције.

– Постоји више модела ангажовања најбољих спортиста у земљи који би желели да се такмиче под заставом Војске Србије. Разматрају се већ проверени модели из страних армија око њиховог ангажовања из активне резерве или запошљавања у специјалним јединицама за тренинг и такмичење.

КАДЕТ АТЛЕТИЧАР

Стефан Вукадиновић, кадет треће године Војне академије, такмичи се у трчању на 100, 200, 400 и 800 метара. Да би се бавио спортом и ишао у Војну академију, каже он, мораш да будеш добро организован.

– Настава је обавезна, те слободно време користим за бављење спортом и покушавам да својом дисциплином и организованошћу ускладим обавезе које имам према спорту и Академији. Старешине ми излазе у сусрет, поготово када дође такмичарски период – објашњава Стефан.

Према Вукадиновићевим речима, начин живота и рада у Академији не омогућава професионално бављење спортом.

– Академија не служи за стварање врхунских спортиста већ официра Војске Србије, али ова установа је омогућила кадетима да у разним спортским секцијама буду активни. Треба промовисати војни спорт, организовати већи број такмичења, како у оквиру Војске Србије, тако и на интернационалном нивоу. То ће допринети побољшању резултата и успеха на разним такмичењима и професионализацији спорта у војсци – наводи Вукадиновић.

ЧЛАНСТВО У CISM

На темељима идеје о успостављању мирног и безбедног света и мисије да се припадници оружаних снага широм света боре и надмећу на спортском уместо на бојном пољу, 18. фебруара 1948. у француском граду Ници формирана је интердисциплинарна светска војна спортска организација – Међународни савет за војне спортове (CISM) – која броји 134 оружане снаге земаља чланица. Република Србија примљена је 2003. године, с циљем да партиципира у одрживом развоју светског мира и унапређивању међуармијске сарадње.

УСПЕСИ „АКАДЕМЦА“

Стрељачки клуб „Академац“ смештен је у касарни „Генерал Јован Мишковић“ у ваздушној стрељани Спортског центра Војне академије. Чланови клуба су кадети и професионална војна лица из система одбране. Тренинзи се одржавају четири пута недељно, у вечерњим часовима. Клуб је опремљен најквалитетнијим ваздушним наоружањем и електронским метама.

У периоду од 2010. до 2015. године чланови клуба су у екипном пласману на државним првенствима, у разним дисциплинама, остварили запажене резултате – пет пута државни прваци, на Првим светским кадетским војним играма освојили су друго и треће екипно место и два трећа места у појединачној конкуренцији. Чланови клуба носιοци су два државна рекорда, а остварене су и две квоте за Олимпијске игре 2012. и 2016. године.

ни пола сата да тренираш“. То је трајало скоро годину и по, што је за мене било веома стресно и напорно – објашњава атлетичарка.

Најзначајнија Марианина награда је спортиста Војске Србије за 2012. годину, иако верује да се систем одбране на неки начин „уротио против ње“ јер обилује војним такмичењима на којима је најзаступљеније планинско трчање.

– То није моја љубав, нисам тип спортисте за планинску стазу и више волим атлетику. Волела бих да следеће године оформимо женску екипу од три атлетичарке и покушамо да освојимо медаљу у маратону на војном првенству света – поручује десетар Чегар Лукић.

Потребни спортски клубови

У нашем систему одбране није регулисано формирање спортских клубова и друштава. Постојао је предлог да се у текст *Закон о сџорџу* угради да „министар одбране и министар полиције могу да формирају клубове и специјалне јединице за тренинг и такмичење“, али до данас то није спроведено у дело, већ припадници Министарства одбране и Војске Србије могу да формирају спортске клубове само као група грађана.

– Ово питање треба да буде решавано по неком од модела из региона. На пример, део националне стратегије Републике Бугарске је запошљавање врхунских спортиста у армији због престижа који се приказује на великим међународним војним такмичењима. Бројни војни спортски клубови регистровани су и обједињени у војно спортско друштво, које црпи средства из министарстава надлежних за спорт и одбрану, а која користе за организацију неколико националних војних првенстава и наступ на међународним војним такмичењима током године – објашњава начелник Одсека.

О будућности војног спорта у Србији потпуковник Тодоров напомиње да пре свега треба правно регулисати ту област, како у *Закону о сџорџу*, тако и кроз Правилник о спортској делатности за потребе Министарства одбране и Војске Србије, чиме би се обезбедили сви предуслови за одрживи развој активног бављења рекреативним и такмичарским спортом у војсци. ■

Сања
АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила
Душка
СТЕФАНОВИЋ

ОДЛУКА О ДУГОВАЊИМА ВОЈНИМ ПЕНЗИОНЕРИМА

ВЕРА У ДРЖАВУ СЕ ИСПЛАТИЛА

Новембарска пензија биће увећана за онолико колико је Уставни суд Србије одредио. У децембру ће војни пензионери добити ванредно усклађивање и повећање, а од 1. јануара 2016. надокнаду у новцу, у једној рати, за разлику која није исплаћена протеклих година. Просечан дуг према војном пензионеру, зависно од висине пензије, износи око 305.000 динара.

На Редовном информисању Удружења војних пензионера Србије одржаном 9. новембра, у Дому Војске у Београду, приказан је садржај и начин реализације одлуке Владе Србије о остваривању признатог права војним пензионерима на ванредно повећање пензија за 11,06 одсто, од 1. јануара 2008. и исплата неисплаћених делова пензија.

Информисању су присуствовали министар одбране Братислав Гашић и министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Александар Вулин.

Према Гашићевим речима, Министарство одбране војне пензионере

третира доследно реченици „једном војник – увек војник“, јер су то људи који су од 14. године живот посветили држави.

– Влада Србије је овим историјским догађајем и историјским договором са војним пензионерима показала да је увек уз свој народ. Током протекле три године нисмо вам обећали нешто, а да то нисмо и испунили. Трудимо се да што већи број стамбених

питања решимо и вама који чекате по 25 или 30 година свој стан. Такође, трудимо се и да помогнемо свима који имају станове у бившим југословенским републикама, да их замене, продају и да у Србији добију другу стамбену јединицу – рекао је министар Гашић и додао да је од 2012. године до данас подељено 2.205 станова активним и пензионисаним припадницима Министарства одбране и Војске Србије, односно 965 у 2015. години.

Такође, додао је да је садашња Влада од првог дана почела да реша-

ва проблем дуговања.

– Реч је о цифри од 24 милијарде динара. Нисмо узели кредит, него смо штедели. Држава је изашла у сусрет и помогла вам, јер нисте криви ви већ неодговорна политика тадашње власти – објаснио је Гашић и најавио да ће сва удружења пензионера у скорој будућности бити смештена под истим кровом, односно у Дому Војске Србије.

Министар Вулин изразио је задовољство што пред пензионисане припаднике износи решење проблема.

– Ваша се права морају поштовати. Не смеју да постоје пензионери првог и другог реда, нити разлике засноване на закону. Морали смо да чекамо да Уставни суд донесе одговарајуће одлуке и испоштовали смо их онакве какве оне јесу. Ова влада и ова министарства спремни су и решени да спроводе закон према војним пензионерима као и према осталим грађанима. Ви сте читав живот провели борећи се за државу верујући јој и држава мора да буде таква према вама. Овим

Држава није узела кредит или продала нешто, већ је ово новац из реалних извора који смо уштедели и зарадили

вам показујемо да држава постоји и држи своју реч – рекао је Вулин.

Он је појаснио војним пензионерима да ће новембарска пензија, која се исплаћује у децембру, бити увећана за онолико колико је Уставни суд Србије одредио. У децембру војни пензионери добиће ванредно усклађивање и повећање, а од 1. јануара добијају надокнаду у новцу за разлику која није исплаћена протеклих година. Такође, на 57.000 адреса Фонд ПИО послаће предлог свим корисницима војних пензија, њиховим наследницима и корисницима породичних пензија, да дођу у прву

филијалу Фонда ПИО како би договор био постигнут. Потребно је одустати од судских спорова према држави, ако их има. Они који нису у спору одмах потписују споразум о вансудском поравнању према ком се новац од 1. јануара 2016. исплаћује у једној рати.

– Држава је успела да смогне снаге и исплати све у једној рати. Просечан дуг према војном пензионеру, зависно од висине пензије, износи око 305.000 динара. Наравно, онај ко мисли да му се више исплати да и даље настави судски спор то је његово уставно право и нећемо га спорити, али новац не можемо да исплатимо одмах.

Држава није узела кредит или продала нешто, већ је ово новац из реалних извора који смо уштедели и зарадили. На овај начин и држава штеди, јер не иде у дуге судске поступке. Данашњи дан је дан када сви можемо да кажемо да је добро веровати у своју земљу – рекао је министар Вулин.

Сва удружења пензионера ускоро под истим кровом, у Дому Војске

Председник Удружења војних пензионера Љубомир Драгањац рекао је да у одлуци има добрих решења, али навео и да је остало неколико проблематичних.

Потребно је одустати од судских спорова према држави, ако их има. Они који нису у спору одмах потписују споразум о вансудском поравнању према ком се новац од 1. јануара 2016. исплаћује у једној рати.

– У целини је одлука прихватљива. Чекали смо је осам година и за већину војних пензионера има добрих и мање добрих решења. Важно је што је питање коначно решено и што је омогућено да се свако од нас изјасни и донесе одлуку да ли прихвата ово решење или не. Према мојој процени то би требало да буде прихваћено, а посебно је добро за људе који нису покренули судски поступак. Према нашим подацима око 30.000 војних пензионера покренуло је судски поступак. Међутим, и даље је спорно то што за повећање од 11,06 одсто вредност бодова није обрачуната на 9,40 и 9,02, него ће увећање износити 6,85 одсто – рекао је Драгањац. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ИНТЕРВЈУ

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК
МИЛОСАВ СИМОВИЋ,
КОМАНДАНТ
КОПЕНЕ ВОЈСКЕ

САВРЕМЕНИ КОМАНДАНТ СТАРОГ КОВА

Официр треба да осећа и воли најтежи део војничког посла и буде спреман да поднесе највеће жртве у одбрани отаџбине. Не сме да мисли да никада неће бити рата и да бежи од логоровања и терена. Кадета треба учити да, упркос евентуалним службеним и приватним проблемима и тешкоћама, не напушта војни позив. Војска Србије и Србија нису само гарнизони Београд и Нови Сад, него и Бујановац, Прешево, Врање, Куршумлија, Рашка, Нови Пазар...

Бриљантну војничку каријеру почео је као потпоручник 1988. године у Нишу, а наставио у Пироту. Од 1997. до 2013. године службовао је у Бујановцу и Врању. Завршио је све војне школе с одличним успехом, а Генералштабно усавршавање с десетком. Има велико искуство на терену, у рату и оружаним сукобима. Био је и рањен, после седам операција вратио се трупи. Одликован је Орденом за храброст 1999. године. У 34 години постао је најмлађи пуковник Војске Југославије, а с 41 годином најмлађи генерал Војске Србије. Први је почасни грађанин општине Лепосавић, а новине „Врањске“ су га неколико пута прогласиле личношћу године. Група грађана Врања, две године после његовог одласка у Ниш, покренула је иницијативу да Врање усвоји награду Почасног грађанина и да њен први носилац буде управо генерал Милосав Симовић.

Поводом дана Копнене војске, 16. новембра, за „Одбрану“ разговарамо с њеним првим човеком, генералом кога добро познају и највиши команданти страних армија који су посетили Копнену зону безбедности.

○ Српски народ је одувек имао посебна осећања према војнику. Ви сте од војничких дана до данас на лидерским дужностима. Како се носите с великом одговорношћу и многобројним обавезама на садашњој дужности?

– Бити командант Копнене војске у Србији је огромна одговорност и велика част. Не треба радити због чина или вишег положаја, то само по себи дође ако неко вреди. Треба волети посао, радити поштено, из љубави и по савести, поштовати претпостављене, али осећати војнике и старешине, не

бежати од њихових проблема, не кријати се иза чиновних и положаја, волети људе, бити искрен према њима и чинити све што је у моћи да им се помогне. Нема идеалног војника, односно човека, сви имају мане и врлине, неко више, а неко мање. Вештина командовања огледа се у раду са људима. Из свакога треба „извући“ оно најбоље. Имам много обавеза, али уживам у њима јер волим да радим. Све обавезе лакше решавам уз добре сараднике: генерале Глишовића и Лазаревића, пуковнике Стопу и Балтића, потпуковника Видановића, мајоре Вучића и Милосављевића, заставника Ђорђевића, начелнике одељења, поштоване команданте бригада, самосталних батаљона и директора завода који су у надлежности Копнене војске.

○ Како сте задовољни нивоом функционалних и оперативних способности бригада и батаљона који чине Копнену војску? Колика су обука и осисобљавање јединица прилагођени савременим захтевима, односно зацама који их очекују?

– Садашњи ниво оперативних и функционалних способности јединица Копнене војске омогућава извршење додељене мисије и задатака који из ње проистичу. Оперативне способности градиво у индивидуалној и колективној обуци, извођењем тактичких вежби и тактичких вежби с бојевим гађањем у нашој земљи и иностранству.

Изводили смо вежбе подржане рачунарским симулацијама које су битне, али и вежбе на терену које су још значајније. Вежбе ради припреме јединица за мултинационалне операције су важне, али нашу копнену војску нећемо свести на „чек поинт војску“. Као и до сада, наставићемо с

извођењем тактичких вежби с бојевим гађањем ранга батаљон–дивизион–одред, које су кључне за прву мисију Војске Србије. Ове године имали смо шест таквих вежби. Осим њих, јединице Копнене војске извеле су 140 вежби различитих врста, од нивоа батаљона, закључно с Командом Копнене војске. Изведено је и више од 3.500 гађања из пешадијског и наоружања родова. Без обзира на ограничена финансијска средства, обезбедићемо извођења вежби у 2016. години. Обука је прилагођена савременим изазовима, а садржаји обучавања се дограђују.

○ Дуго сте били командант Четврте бригаде, одлично знате каква је ситуација у Копненој зони безбедности, нашем најосетљивијем подручју. Колика избеглице на југу централне Србије утичу на политичко-безбедносну ситуацију у Копненој зони безбедности? Како политичко-безбедносна ситуација у окружењу утиче на ситуацију у том делу наше земље?

– Прихват избеглица у надлежности је МУП-а и Министарства за рад и социјалну политику. Припадници Четврте бригаде били су ангажовани на уређењу прихватног центра за избеглице. Намучени људи, избеглице одлазе из ратом захваћеног подручја у бољи живот, али постоји могућност да међу њима има и терориста. У сарадњи с нашим безбедносним службама пратимо ситуацију и предузимамо превентивне мере. Политичка ситуација у Македонији и на Косову и Метохији је нестабилна, а безбедносна ситуација релативно стабилна, али осетљива. Политичко-безбедносна ситуација у Копненој зони безбедности је стабилна и осетљива, између

осталог и због повећаног броја мигра- ната с Блиског истока. Могућност дестабилизације постоји, посебно кад је реч о појединцима и мањим група- ма. Безбедносни ризик и даље пред- стављају илегални преласци избегли- ца, илегална трговина малопродатне и великопродатне робе, трговина људи- ма и бесправна сеча шуме. Припадни- ци Копнене војске у Копненој зони безбедности у сарадњи са припадни- цима МУП-а и КФОР-а извршавају редовне задатке, обезбеђујући мир свим грађанима југа централне Србије без обзира на националну, верску и политичку припадност.

❑ *Чине се најори у опремању Кој- нене војске модерним наоружа- њем и савременом опремом. Да ли је то довољно?*

– Сигурно је да наша техника није модерна као у војскама најразви- јених земаља света, али није ни за потцењивање. Борбена техника којом располажу јединице Копнене војске омогућује извршење задатака. Нај- битније је да техника буде исправна и на нивоу сигурне употребљивости. Опремамо се у складу с материјалним

могућностима наше земље. Настави- ћемо започет процес опремања сав- ременим оптоелектронским сред- ствима, телекомуникационо-инфор- матичком и заштитно балистичком опремом, те падобранима. Очекујем и желим да државно руководство посвети већу пажњу набавци модер- ног наоружања и опреме. Само сна- жна војска јесте гарант безбедности и стабилности у земљи и региону.

❑ *Какав је животињи стандард при- падника Којнене војске?*

– Припадници КоВ деле судбину народа и државе. Сви ми радимо на добробит државе. Али, информација да ММФ одређује да ли ће бити пове- ћања плате за припаднике Војске, на припаднике КоВ веома негативно де- лује.

❑ *Учешће Којнене војске у миров- ним операцијама је све израже- није. Како оцењујете учинак на том плану?*

– Један од начина да створимо безбедно окружење, стичемо иску- ства и унапређујемо наше способно- сти, јесте учешће у мултинационал- ним операцијама. Тренутно су 224

припадника Копнене војске ангажова- на за потребе Уједињених нација у шест мултинационалних операција и две операције Европске уније. После учешћа у тим операцијама, наши људи су искуснији, зрелији, стручнији и способнији за реализацију прве мисије, а то је одбрана Србије. Већи- ни њих, поред жеље за стручним уса- вршавањем, један од мотива за одла- зак у мултинационалне операције јесте и повећање породичног буџета, што је разумљиво због тренутног стандарда припадника Војске. Ипак, има и појединаца којима је новац основни, чак и једини мотив. Похлепа за новцем није добра за војника, вој- ску и државу. Похлепан војник уни- штава себе и друге. Он може наруши- ти међуљудске односе и безбедност јединице. Команда Копнене војске ради на благовременом уочавању таквих војника и спречавању њиховог упућивања у мисију. Као команданту битно ми је да сви који одлазе у ино- странство стечена знања или вешти- не користе за јачање способности Копнене војске у одбрани земље.

❑ *Као командант Четврте брига- де често сте имали прилику да у Којненој зони безбедности примите многобројне делегаци- је страних армија. На дужно- сти команданта Којнене војске штакви сусрети су, вероватно, још чешћи. Недавно сте се сре- ли и с командантом Којнене војске САД у Европи генералом Хоџисом, који се веома похвал- но изразио о нашој војсци.*

– Војска Србија сарађује са вој- скама Русије и Кине, а са војскама САД и Европске уније преко чланства у Програму „Партнерство за мир”. Сусрет са генералом Хоџисом био је користан за нашу војску и државу. На обезбеђењу административне линије с Косовом и Метохијом са америчком војском сарађујемо од 2001. године, јер језгро тактичке групе КФОР-а чини амерички контингент. Нацио- нална гарда Охаја и Копнена војска САД у Европи улажу финансијска средства у опремање Центра за обу- ку јединица за мултинационалне опе-

рације, где ће се обучавати наше јединице за реализацију задатака у мултинационалним операцијама и Копненој зони безбедности, али и за извођење вежби које унапређују наше оперативне способности. Такође, мој гост и гост Копнене војске био је генерал Саљуков, командант Копнене војске Русије, са којом интензивно сарађујемо од прошле године. Изводећи вежбу „Срем 2014“ угостили смо генерала Шаманова и припаднике Ваздушно-десантних снага.

У Паршнерсџу за мир сарађујемо и са земљама које нам нису наклоњене. Њихове војне делегације шакође посећују нашу војску. Како Ви, као први војник Коинене војске, најмасовнијег и најстаријег, а у Србији свакако и најпопуларнијег вида војске, гледате на њај вид сарадње наше земље?

– У Првом светском рату Аустријанци су учинили највећа злодела у

помислити да заборавимо агресију, али треба гледати у будућност и сарађивати и са западним војскама. Генералу Хоџи сам, приликом његове посете, рекао да сам упознао и генерала Саљукова и да је то разуман човек и професионалац као и он, те да бих волео да се и њих двојица виде и разговарају. То је пут ка миру и разумевању. Боље је 1.000 дана разговарати него један дан ратовати. Али, ако дође до рата, не треба сумњати, ми војници ћемо бити први који ће, ако треба, положити и живот за своју земљу.

Ове године џенкисџи Коинене војске осџварили су велики усџех на џенковском биашлону у Русији. Да ли сџе очекивали шакове резулџаџе?

– На светском такмичењу тенковских посада на полигону „Алабино“ у Русији наши тенкисџи освојили су треће место. Сви чланови тима заслужни су за успех, а најзаслужнији су

жују највеће поштовање Војске Србије и наше земље. Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић уручио је члановима тима војне спомен-медаље, које им је доделио министар одбране Братислав Гашић. Команда Копене војске обезбедиће освајачима бронзе 10 дана одмора на Копанику. Најмање што заслужују јесте да Команда буде доследна у намери да ти војници постану подофицири или цивилна лица Војске Србије.

Коинена војска је у џрошклом џериоду џомагала цивилним сџрукџурама у ошклањању џослеџица елеменџарних неџо-года. Каква је сарадња с локалним самоуправама? Ви сџе џрошле године били ангажовани и у Борском округу.

– У прошлој години у мајским и септембарским поплавама, током ниских температура и снежних падавина, припадници Копнене војске били су ангажовани на 86 локација у 39 општина, спасили материјална добра, извршили водоснабдевање на територији 14 општина, поставили 13 тешких механизованих мостова, заједно са осталим структурама Војске евакуисали више од 10.000 грађана, градили водоводе и изводили инжињеријске радове. У овој години извршили смо водоснабдевање становништва у четири општине, изградиле водовод у Малом Зворнику и пружили помоћ прихватном центру за избеглице у Прешеву и Миратовцу. Био сам командант ангажованих војних и цивилних снага на територији општина Кладово и Мајданпек. Поред припадника Копнене војске, пожртвованост и стручност исказали су и припадници Команде за обуку и Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране. Несрећа и мука су нас зближили и за кратко време урадили смо велики посао. Упознао сам много добрих људи у Кладову, Мајданпеку и околини који поштују и воле нашу војску.

Били сџе џомоћник команданџа војне џараге „Корак џобедника“ за Коинену војску и одговорни за џешаџијски ешелон. Познаџо

ВИШЕ ОД ПРОФЕСИЈЕ

Генерал Милосав Симовић је први у Војсци Србије организовао акцију „Лекар на селу“ и акцију „Отворени дан“, с више од 7.000 посетилаца. Иницијатор је изградње споменика погинулима, обележавања славе 78. моторизоване бригаде и враћања традиције врањског Првог пешадијског пука. Чланови Удружења војних пензионера из Врања не заборављају да је пре неколико година, када су сва удружења у Србији морала да напусте просторије домова војске, бригадни генерал Симовић њих задржао. Нису га заборавили у Трговишту, Сурдулици и Владичином Хану, а Срби и Албанци у Бујановцу и Прешеву не заборављају његове заслуге за мир у Копненој зони безбедности. Удружења ослободилачких ратова у Врању и Нишу сматрају га искреним пријатељем. Формирао је фудбалски клуб „Небески анђели“, плесну групу „Тамо далеко“ и бенд „Војна тајна“.

нашој Мачви. У Другом светском рату Немци су стрељали грађане, ученике и децу Крагујевца. Грађани Србије никада неће заборавити те догађаје, али је данас у Аустрији и Немачкој више стотина хиљада Срба. Агресија НАТО-а, коју су предводиле САД, била је 1999. године. Због малог Бранимира, старог шест година, мајке Дивне и оца Видосава Станијановића, који су погинули у возу 12. априла у Грделичкој клисури, због многих других жртава и беспримерног материјалног уништавања Србије, никада не смемо ни

пуковник Жељко Кузмановић и потпуковник Саша Тодоров. Пре почетка такмичења тенкисџима сам рекао да бих био задовољан ако буду седми на свету, с обзиром на то да смо на прошлогодишњем такмичењу били осми, али да се „не бих љутио“ ако се врате с бронзаном медаљом. Међу таквим велесилама и далеко бројнијим светским војскама изборили смо треће место и нашли се на победничком постољу, заједно с екипама Русије и Кине. Сви, не само десетар Миливоје Тијанић, који је био повређен, заслу-

је да сīе велики перфекциониста, па Вас иишам да ли сīе задовољни учешћем пешадије у паради, с обзиром на то да је њен сīројеви корак био најимпресивнији?

– Наредње начелника Генералштаба да сам његов помоћник за Копнену војску и одговоран за пешадијски ешелон примио сам у Текији. Добром организацијом и вредним радом у рекордном року завршили смо отклањање последица поплава на четири локације, 18. септембра дошли смо у Текију, а 3. октобра завршили. До 8. октобра формирали смо подешелоне и вежбали у Војној академији за наступ 16. октобра. С обзиром на то да смо вежбали само нешто више од десет дана, могу да будем задовољан.

○ *Релативно сīе млади, а веома искусни, посебно у командовању и раду са људима. О несумњивој амбицији и жељи сваког подшоручника да једном подшаине генерал и тако досегне највише врхове војне професије говорили су и писали најславнији српски команданти. Да ли сīе и сами тежили том циљу?*

– Амбиције су предуслов сваког успеха. Али, много је важнија дисциплина. Дисциплинована и обучена војска побеђује у миру и рату. Дисциплина је почетно слово азбуке свих војски света. Још је значајнија свесна војна дисциплина – када војник и старшина знају зашто раде нешто што није лако, а често веома напорно. Тада без оптерећења извршавају задатак. Старшина на командној и руководећој дужности највише утиче на међуљудске односе и развијање поверења у колективу. Без здравих међуљудских односа нема успешног извршења задатака. Волим тимски рад, разматрање више варијанти и креативних предлога, а онда бирам најреалнији начин извршења задатка. Да има простора спомену бих многа имена људи с којима сам сарађивао. Моја морална обавеза је да свим војницима и старшинама, за напоран и рад од срца, кажем хвала. Свакако, не треба радити због похва-

ла претпостављених, него из љубави према војном позиву и онда успех сам долази. Без обзира на животне проблеме, љубомору, завист и сплетарења којих има свуда, па и у Војсци, на крају ипак победе рад, истина, поштење и правда, јер су то најјача и победоносна оружја. Ако је природно да човек буде сујетан и завидан, онда се војне вође, од најнижих до највиших нивоа, морају изградити са што мање сујете и зависти. Претпостављени никада не треба да буде љубоморан на успех потчињеног, он треба да га подржи и чува. Ако смо због јавности и претпостављених према потчињенима коректни, а свакодневно нисмо правични и поштени, онда нисмо добри и успех ће изостати. Таква су моја искуства.

○ *Колико сīе задовољни знањем и особљеношћу официра који у јединице долазе после завршене Војне академије и да ли Копненој војсци недостигају подофицири са средњом војном школом, какве смо некада имали?*

– Завршетком Војне академије сви смо били оспособљени, мада не у потпуности. Слично је и са садашњим потпоручницима. Већина кадета одлази у Војну академију јер воли униформу и војни позив. Није добро ако је главни мотив да се она заврши због сигурног запослења. Кадет, будући официр треба да осећа и воли најтежи део војничког посла и буде спреман да поднесе највеће жртве у одбрани отаџбине. Не сме да мисли да никада неће бити рата и да бежи од логоровања и терена. Треба га учити да, уз евентуалне службене и приватне проблеме, не напушта војни позив. Војска Србије и Србија нису само гарнизони Београд и Нови Сад, него и Бујановац, Прешево, Врање, Куршумлија, Рашка, Нови Пазар... Свакако, увек је било и биће амбициознијих, вреднијих, образованијих. Њихове вредности не треба оспоравати. Треба их подржати, поштовати и неговати, они су будућност Копнене војске и Војске Србије. Али, ни они други не смеју да заостају. Просек је оно најмање с чим смемо да будемо задовољни.

вољни. Кад је реч о подофицирима, нажалост, све их је мање са средњом војном школом.

○ *У Врању сīе оформили спомен-собу Четврте бригаде и реновирали Дом Војске. Да ли подшоји идеја да тако нешто урадите у Нишу?*

– Уредићемо унутрашњост и спољашност две зграде које су културно-историјски значајне за град. То су зграде Дома Војске и Команде Копнене војске. У згради Команде биће спомен-соба за коју смо прикупили податке о свим погинулим Нишлијама војницима, полицајцима и цивилима,

од српско-турских ратова до агресије НАТО-а. Дом Војске је место културних дешавања. Под руководством диригента, капетана Дејана Ђорђевића у Дому свакодневно вежба Војни оркестар – Ниш, чији су наступи веома запажени у земљи и иностранству. У том здању културе су и просторије удружења војних пензионера, подофицира и клуба генерала. Ресторан Дома користи се за репрезентативне потребе гарнизона Ниш и издаје у комерцијалне сврхе. Неопходно је створити боље услове за рад и Дом Војске учинити привлачнијим за припаднике гарнизона и грађане Ниша.

 Повод за овај разговор јесће Дан Коџине војске – 16. новембар. Пре 101 годину, на њај дан ошћочела је Колубарска бишќа, у којој је српски ѡешадинац огнео ѡобеду над неућоредиво моћнијом и оћремљенијом аустроугарском војском. Како ћешће обељеиши ѡај значајан дашћум?

– Носиоци борбених дејстава српске војске у Колубарској бици били су 11 пешадијских и једна коњичка дивизија, подржане с 426 артиљеријских оруђа. После првобитног повлачења пред бројчано надмоћним непријатељем, за само

један дан одмора, српска војска успела је да се опорави и крене у остваривање замисли свог команданта, генерала Живојина Мишића, да под непрекидном борбом заустави наступање непријатеља и да разбије његове пукове. Колубарска битка срушила је мит о непобедивости аустроугарске војске и одредила даљи ток Првог светског рата. То је за нас веома важан дан и ми ћемо, с више манифестација, достојно да га обељејимо. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

СА СРПСКИМ МИРОВЊАЦИМА У ЦЕНТРАЛНОАФРИЧКОЈ РЕПУБЛИЦИ

Друга ротација српског континента у Мирвној успешно извршава постављене задатке у опере све чешће личи на његово „наметање”, нарочи у главном граду, у коме се безбедносно стање „нестабилно, са могућношћу погоршања”, еска Српска војна болница нивоа 2, уз значајно повоних са повредама од ватреног оружја и експло „мисију у мисији”, на почетку сушне сезоне копадавина, доноси и проходније путеве, а тиме на верској основи и змеђу хришћанских и мусл одметнутих локалних банди.

ЗБОГ ЖИВОТА

НДУВИМАНА ЛУЦИЈЕНА

С три моторцикла у покрету пуцали су рафалном паљбом у капију базе команде мисије MINUSCA, ту смо стајали петнаестак минута раније. Ако буде све у реду, и вратимо се, имаћемо супер причу! Такву СМС поруку послао сам главном уреднику по доласку у Банги, после Могадиша, кажу, најнебезбеднији град на свету.

На Мпоку, престоничком аеродрому обезглављене земље, а неки би рекли

и „само географске територије” (јер држава је више од тога), нешто раније, осим 40 Целзијусових степени и теткица са маскама које су „бринуле” јесмо ли вакцинирани, дочекало нас је особље Одељења УН за безбедност и сигурност (UN DSS), које нас је блиндираним циповима превезло у српску базу „Морава”, где су нас сачекали наши. Срдачно и дирљиво. Као што се дочекују гости у својој кући, а база шумадијског имена у Авенији Боганда то јесте.

Током превоза до тог на 25 ари смештеног комплекса монтажних објеката, на месту бивше либијске амбасаде, сваки наш покушај да, иако под оружјем пратњом, само уперимо камеру или фото-апарат у правцу улице, био је прекинут: „Није тренутак, немојте, молим вас, небезбедно је...” Нешто ми је говорило да ће тај „тренутак” потрајати све време нашег боравка.

База „Морава”, у којој самостално борави српска, претежно медицинска

**мисији MINUSCA већ пети месец
ацији чије „одржавање мира”
то након 26. септембра, када су
најчешће описује као
лирала немири. У таквим условима
ећан број пацијената, поготову
живних направа, реализује своју
ја, искуство говори, уз мање
и готово извесну ескалацију сукоба
иманских групација, уз обрачуна**

Текст и фото: Владимир ВЈЕШТИЋ

експедиција мировњака у Бангију, смештена је близу центра града, непосредно уз речни канал и мост. Да бисте до ње стигли са аеродрома, осим пијаце, проћи ћете Авенијом Мартирс (мученика), крај насеља 200 вила, познатог по станарима из штаба MINUSCA, као и поред кружног тока и стадиона који је Централно-афричкој Републици својевремено поклонила Кина. Ту, „иза леђа” (по сукобима) познате Пијаце ратника (Марше де комбатант), бивши је фабрички круг текстилног комбината Укатекс, где је смештена мисија Европске уније, EUMAM, у којој је ангажован четворочлани српски санитарски тим.

Кажу да је велика награда обећана ономе ко зна за неки сој вируса или паразита кога у Бангију нема. Пре него што дођете највише вас плаше маларијом, чије је ендемско подручје управо Централноафричка Република, али вас теши то што сте „наоружани” репелентима (срп. аутан) и избодени вакцинама против неких тропских болести (без обзира што вас ниједна не штити од маларије), а користите и хемиопротектор „довицин” капсулама, антималяриком. Лекари кажу да док га пијете, нећете се разболети, чува вас: „Надамо се да нећете ни кад престанете”.

А онда, тек што удахнете мало сувише влажног афричког ваздуха и почнете опсесивно да тражите комарце у сваком квадратном милиметру просторије где боравите, испод своје мреже – балдахина, па околно, прве ноћи у пола два („тик” од вас) пробуди вас рафал без

краја, врло респектабилног калибра, и тада схватите да главу овде пре свега ваља чувати стално подмазаним можданим вијугама и затегнутим мишићима, шлемом и панцир прслуком, а да су комарци тек домаће животиње. А за „недајбоже”, имате и своју болницу, у коју, иако је од базе удаљена тек пар стотина метара, ваља стићи безбедно.

Српска болница у Африци

Сваког јутра и више пута током дана возила са српским медицинским особљем напуштају базу „Морава” и уз највише мере безбедности, поготову након 26. септембра, када су ескалирали немири у престоници, возе Авенијом Боганда, према само пар стотина удаљеној Српској болници нивоа 2, која је једна од три такве у зони мултинационалне операције. Она пружа двадесетчетворочасовну медицинску подршку снагама MINUSCA, војној, цивилној и полицијској компоненти. Највише мировњака је управо у главном граду, око 6 хиљада (половина), па је, сходно томе, највише и посла управо за српске медицинаре. Болница је потпуно операбилна и, за разлику од друге две, има стоматолога и два лиценцирана тима за хитни авиомедицински транспорт (АМЕТ).

Да српски контингент има превасходно медицинску мисију види се и по структури персонала. Од укупно 72, 47 су медицинско особље, 18 логистичка подршка, троје чини команду контингента СРБКОН, а ту су и по два посматрача и штабна официра.

Јушарње посматрања у бази „Морава”

Болница је смештена уз Главну базу мисије и „хибридног“ је типа. Војска Србије „даје“ људство, а MINUSCA обезбеђује средства, медицинску опрему, лекове и потрошни материјал. Кружног је облика и чине је модули, почев од команде, пријемно-тријажног и интерног одељења, стационара, интензивне неге, хирургије, стоматологије, преко апотеке, радиологије, лабораторије, до одељења превентиве и магацина СнМС. Реч је о потпуно заокруженом и функционалном систему чији су задаци прва и друга линија здравствене заштите снагама MINUSCA, хитна реанимација, стабилизација и хируршка интервенција у циљу заштите живота, основна стоматолошка заштита, евакуација повређених и оболелих до следећег нивоа медицинске неге у Ентебеу у Уганди, као и логистичка подршка Болнице нивоа 2.

Командант болнице пуковник др Зоран Димовић, говорећи о потпуно новом искуству и великом стручном изазову са којим се тим који предводи суочава, истиче да се мисија у много ствари „драматично разликује“ од њиховог свакодневног рада у војноздравственим установама, од организационих до стручно-медицинских.

– Сусрећемо се с многим тропским и инфективним болестима са којима до сада нисмо имали додира, нетипичним за наше поднебље, о којима смо током студирања читали у малим пасусима исписаним ситним словима. Током успешних припрема за долазак у мисију, обновили смо знања из ове области, уз савете и искуства које су нам пренеле колеге из прве ротације. Чињеница је да смо у специфичном маларичном ендемском подручју, али су присутне и остале инфек-

тивне и тропске болести, што је за сваког од лекара велики стручни изазов.

Доктор Димовић као специфичност болнице истиче и то да на сваком формацијском месту лекара постоји само један извршилац, нема принципа заменивости, уобичајеног за здравствене институције, „што је и највећи изазов“, па се о свим темама подробно расправља на свакодневним састанцима колегијума болнице (коме присуствују лекари и главна медицинска сестра), како би сви били у току.

Тешки случајеви маларије без смртног исхода

Српски медицински тим чини 11 лекара специјалиста и субспецијалиста, стоматолог, фармацеут, 31 медицински техничар и три болничара. Укупан број пацијената за четири месеца (од 25. јуна,

када је стартовала друга ротација) било је, за мировну мисију невероватних, 3.763, што је већ сад више него за шест месеци прве ротације. Командант болнице истиче да је лечено 313 случајева маларије, од чега 90 тешких облика, без иједног смртног исхода, збринуто 187 повреда, санирано је више повреда, 396 инфективних и 1.819 неинфективних болести. Хируршко одељење обавило је 62 операције, од чега 14 као последице рањавања ватреним оружјем, и 19 рањавања експлозивним средствима, више прегледа и превијања. Лабораторија је обрадила 1.390 пацијената, и обавила 4.669 анализа па те и друге бројке говоре да се мисија MINUSCA по питању здравствене заштите разликује од других јер преовладавају ратне ране, као у борбеној операцији, док статистика мировних мисија УН углавном помиње саобраћајне удесе и сличне незгоде.

Испред операционе сале Српске војне болнице затичемо тридесетпетогодишњег Рудантију Рамадана, припадника MINUSCA из Бурундија. Довели су га због повреде лица настале експлозијом ручне бомбе. Присуствовали смо операцији која се своди на хируршку обраду и дезинфекцију устрелног канала. Пуковник доцент др Небојша Ђењић, хирург и субспецијалиста трауматологије, експерт за ратне ране, кога, како сам истиче, ниједно ратиште није мимоишло, појашњава да се не инсистира на вађењу страног тела ако би то направило већу штету, те да ће рањени војник са комадом шрапнела живети нормално.

– Докторирао сам на третману ратне ране, и с том тематиком се сусрећем

Пуковник др Зоран Димовић

непрекидно током хируршке каријере. Ово је моја трећа мировна мисија у Африци, а оперисао сам у више земаља. Банги је епицентар сукоба у овој земљи, који се директно рефлектују на особље УН које лечимо – каже пуковник Ђенић и истиче да је број повреда насталих у сукобима изнад свих очекивања. Тим који предводи решавао је два „MASCAL“, (масовна рањавања, једном десет, други пут осам припадника MINUSCA), повреде аутоматским пушкама и експлозивним направама, које су била права искушења за тим, који, осим Ђенића, чине још два млада лекара и четири медицинска техничара, али су се с њима успешно изборили.

Повреде од мачете нису ништа спектакуларно

Сукобљене стране у окршајима често користе мачете, универзални алат за сечење, кошење и остале радове, али и традиционално оружје. Ратни хирург истиче да повреде тим сечивом нису „ништа посебно“.

– Рана од мачете звучи театрално, али најчешће није велики изазов за хирурга. Реч је често о лакшим повредама типа посекотине, у односу на озбиљне ране изазване ватреним оружјем. Рана се очисти, ушије и готово. Прави изазов и за искусне хирурге, а камоли за тако млад тим који предводим, управо су масовна рањавања, а ми смо их имали две недеље узастопно. Млади сарадници, мајори, анестезиолог и ортопед, који су први пут у мисији, имали су прилике да виде да је тријажа, односно утврђивање приоритета, у тим случајевима најважнија. То им је одлична школа, то ми је најбитније.

За АМЕТ („Air Medical Evacuation Team“), хитну авиомедицинску евакуацију, у зони операције MINUSCA једино је овлашћена Српска војна болница, која за евакуацију озбиљно повређених и оболелих до следећег нивоа медицинске неге, у Ентебеу у Уганди, има два лиценцирана тима. Вођа тима је мајор Дарко Селаковић, а ту је и потпуковник др Милан Синадиновић, уз тим који по потреби чине и два или три медицинска техничара.

– Осим за Ентебе, евакуишемо пацијенте и у нашу болницу из Сектора запад, а читав процес је веома динамичан и захтеван, подразумева озбиљне

припреме, координацију, медицинску и другу документацију, често и проблем са пасошем пацијента. Обично се MEDEVAC (медицинска евакуација) догађа у раним јутарњим часовима. Имали смо их већ 27 у другој ротацији. Већ сам радио тај посао шест месеци у Конгу и оспособљен сам за изазов. Многе евакуације смо започињали у року од 45 минута, од добијања наређења до уласка у авион, каже Селаковић и појашњава да лет до Уганде обично траје око три сата, под условом да су све формалне процедуре успешно одрађене, укључујући и пасошку контролу.

ник стационара Српске војне болнице нивоа 2.

У договору с командантом болнице пуковником Димовићем и главним војним лекаром мисије, крећу ужурбане припреме пацијента за хитну медицинску евакуацију у болницу нивоа 3 у Уганди. Хитно се прикључује на вештачку вентилацију, а потребна му је и хитна хемодијализа. У жеку захукталих припрема појављује се проблем. Пасош. Грозничаво се комуницира на све могуће начине, апелује се да дају зелено светло да се лети без пасоша преко границе. Живот је у питању! Разум побеђује и

Пуковник др Небојша Ђенић хируршки збрињава Руганџија Рамагана

Пасош или живот Ндувимана Луцијена

Управо проблем с тим идентификационим документом, уочи хитне медицинске евакуације, која му је била једина шанса да преживи, имао је тридесетшестогодишњи Ндувимана Луцијен из Бурундија, кога су 27. октобра донели из града Сибут. Затекли смо га на интензивној нези. Већ је лечен од маларије, са погоршањем клиничке слике.

– Има болове у стомаку, велике проблеме с гутањем, већ је искашљао литар крви, има и акутни респираторни синдром, не рачунајућу тешки облик маларије – појашњава нам др Дејан Пилчевић, главни интерниста и начел-

Луцијен авионом УН полеће за Ентебе у Уганди.

Упркос новинарској жељи да камером и фото-апаратом забележимо својеврсну операцију спасавања живота, у дану појачаних сукоба на улици, паљења локалне богомоље и великих напетости, нису нам обезбеђене неопходне гаранције безбедности, иако су француске јединице операције „Сангарис“, треће међународне мисије у Централноафричкој Републици, познате по професионализму, током читавог дана раздвајале сукобљене стране. Били смо спремни да ризикујемо, али људи који се баве безбедношћу персонала рекли су да нема места за новинаре, јер је сувише опасно. Не помаже ни панцир, ни плави шлем,

Др Пилчевић припрема Нгувимана Луцијела за АМЕТ

ни обећање да ће камера кроз критичне делове града бити спуштена.

Доктор Дејан Пилчевић, који је управо у том дану пуном драматичности с колегама и пријатељима резао колач и прославио Светог Луку, износи нам своје оптимистичке прогнозе опоравка управо евакуисаног пацијента („Европљанин ово не би преживео, али ово је чудесно јак народ“). Каже да је највећи број здравственог особља у мисији ангажован на интерном одељењу и у стационару, који су конципирани за лечење најтежих пацијената, који се не могу збринути амбулантно.

– Стационар располаже са 17 постеља, плус четири на интензивној нези, за најтеже пацијенте. За четири месеца имали смо око 1.400 амбулантних прегледа интернистичких пацијената, око 240 је хоспитално лечено. Највише је било оболелих од маларије, а међу ангажованим колегама имамо и инфектолога, те смо, водећи се препорукама Светске здравствене организације, успешно лечили и стекли нова клиничка искуства о маларији, али и другим тропским инфективним болестима, које се не виђају на нашим просторима. Надамо се да ћемо имати солидну базу за научне радове, који ћемо публиковати по повратку из мисије.

Едуардо: српски лекари спасли су ми живот

Један од пацијената који су у српској болници успешно излечени од маларије је и Бразилац Едуардо Брага де

Соуза, начелник секције у Одељењу за безбедност (UN DSS), који истиче да је пре годину дана, већ после месец дана боравка у Централноафричкој Републици, добио ту тешку болест.

– То је био један од најтежих овде виђених случајева маларије и могу слободно да кажем да су ми српски лекари спасили живот. Обавили су сјајан посао, и ја сам, ево, опет на дужности. Драго ми је што имам подршку српских лекара и читавог српског тима, јер иначе веома блиско сарађујемо, не само са српском болницом већ и са командом, с којом имамо сјајну комуникацију и размењујемо безбедносне информације – каже међу српским мировњацима веома популарни Едуардо, који готово сваку суботу поподне проводи у Бази „Морава“, у дружењу са пријатељима из Србије.

Осим бивших пацијената, пуни позитивних утисака о српском медицинском тиму су и лекари из других земаља. На пријемном одељењу болнице срели смо капетана др Мерлена Доумтсопа из Камеруна, лекара у војној компоненти MINUSCA, који каже да су му многе колеге пренеле да су презадовољни пријемом и односом особља у Српској војној болници.

– Диван је начин на који их српске колеге приме када дођу први пут. Треба те људе разумети, многи се плаше, први пут су ван земље и уплашени су кад дођу код лекара, поготову страног. Међутим, начин на који их Срби дочекају, смире их и подрже, посебан је, и они су веома срећни због тога, а ја сам ту да посведочим и веома висок ниво

стручности и професионализма српског медицинског тима.

Најзначајнији људи MINUSCA посетили су почетком јула болницу, подржали њено потпуно опремање и изразили задовољство нивоом пружања медицинских услуга припадницима УН, сведочи командант пуковник др Зоран Димовић. Новинарска екипа посебно је била почастована приликом да разговара са специјалним представником генералног секретара Уједињених нација Бан Ки Муна, Парфеом Онангом Оњангом и са замеником команданта војне компоненте MINUSCA генералмајором Ахмедом Шафиудином, који су веома афирмативно говорили о доприносу српског контингента мисији Уједињених нација у Бангију.

АМЕТ тим на аеродрому М'поко

Афрички пацијенти

Пацијенти, од којих се већина веома ретко сусретала са медицинским третманом и прегледима, специфични су, па је од великог значаја искуство српских медицинских техничара и болничара.

– На почетку нас гледају са страхом и неповерењем, касније се увере у нашу добру намеру, пажњу, бригу. Неретко нас грле, а неки нам и љубе руке кад се растајемо, кад оздраве, сведочи главна сестра Болнице, Тања Бердон.

О „посебности“ афричких пацијента говори и потпуковник Бобан Крстић, начелник радиологије, који нам је испричао да је код тамошњих војника јако изражена мишићна маса, па је

за рентгенско снимање потребно за трећину појачати дозе зрачења.

– Снимци са уобичајеним дозама нису били добри, па смо их појачали. Пацијенти су обично медицински неуки, ретко су се сусретали са радиологијом, не умеју да се наместе, било је и смешних сцена. Човек никад није снимао плућа, криви се, враћамо га неколико пута. Неки су покушавали да се закаче за чивилук – каже Крстић и напомиње да је апаратура с којом раде помало застарела, а да су за четири месеца имали готово 50 одсто више пацијената него претходна ротација, готово 1.000 процедура.

Без епидемија у СРБКОН

Командант Српске болнице нивоа 2 пуковник Димовић каже да у периоду од 24. јуна није било појаве инфективних болести међу припадницима СРБКОН, нити стања дијареје епидемијског карактера.

– Било је само појединачних вирусних инфекција респираторног тракта, праћених температуром, малаксалошћу и кашљем, без компликација, што су уобичајене појаве, каже Димовић.

Податак да епидемија нема сведочи о пажњи која се посвећује превентиви, о којој у српском контингенту брине др Миленка Малешевић са Института за микробиологију ВМА, у мисији специјалиста превентивне медицине. Најважнији задаци тима којим руководи су превенција маларије, спровођење мера дезинфекције, дезинсекције и дератизације, контрола квалитета хране и воде, праћење епидемиолошке ситуације у зони размештаја СРБКОН и друго.

– Спроводимо хемиопробилатичке мере у превенцији маларије и контролишемо вакцинацију – каже докторка Малешевић, која је са својим тимом одговорна и за још низ процедура, укључујући контролу спровођења мера личне хигијене, употребе личних заштитних средстава, као и контролу хигијенско-санитарних услова у промету хране и одлагања медицинског отпада.

– Свакодневно више пута контролишемо и ниво резидуалног хлора у води, у бази Морава и у болници нивоа 2, на више мерних места, и увек смо имали добре резултате, што је посебно битно јер је подручје познато по многим вирусолошким и паразитолошким обољењима, прича Малешевићка.

Да српски мировњаци бораве у, за Европљане, потпуно егзотичној средини, која носи разне ризике по здравље, који захтевају инвентивне одговоре, зна и фармацеут Славица Белчевић, која се први пут сусреће са многим антималяричним лековима, који код нас нису ни регистровани.

– Лекови за превенцију и третман маларије су највећа новина у мојој пракси. Радим 30 година, а ово је потпуно другачија средина и људи су заинтересовани да чују о лековима, али видим и ту дозу страха јер се са лековима нису пуно сусретали, каже она.

Узимате ли „довицин“?

Радно време болнице је од 8 до 16 часова, уз обезбеђено 24-часовно дежурство и приправност, током кога смо, у суботу увече, у време кад остатак контингента има дружење уз музику, затекли докторку Весну Ђенић, епидемиолога која нас је, након обиласка пацијената, врло озбиљним тоном преслишала о личним мерама превенције маларије и упутила нас да наставимо превентивно узимање „довицина“ три седмице по повратку у Србију. Обећали смо да хоћемо и још држимо обећање.

За дружење, уз опуштање, забаве и одмор (српски мировњаци то, баш као и Енглези, зову – Welfare, срп. друштвено-социјалне активности), задужен је једини стоматолог у мисији MINUSCA мајор Никола Пијевчевић, који је био један од домаћина новинарској екипи, на једној од три безбедне тачке у Бангију (уз Главну базу УН и Хотел „Леџер“), на реци Убанги, која дели Централноафричку Републику од ДНР Конго.

– Долазимо овде недељом, под условом да безбедносна ситуација то дозвољава, јер је то једини нерадни дан. Осим на реку, идемо и на локалну пијацу, или до хотела „Леџер“ који, са базеном и својих пет звездица, представља нестварну оазу у Бангију, прича доктор Пијевчевић.

Сва места у граду, осим ове три тачке, воде се као небезбедна, а самим тим и ризична за особље УН. Било је и случајева киднаповања људи, белаца. Управо због тога највећи број „велфер“ садржаја догађа се на 25 ари базе „Морава“: телевизор, библиотека, интернет (512 Mb/s, за све), теретана, сви базични спортови типа стони тенис, домино, шах, или, у најбољем случају, кошарка (у којој смо се опробали и изгубили већ добијену парти-

Недељни излети на реку Убанги (преко реке је ДНР Конго)

ју од Биље, вишег радиолошког техничара). Ту је и усавршавање особља кроз курсеве језика, али и излети, ако су могући, а нису, имајући у виду безбедносну ситуацију од краја септембра. Кад нема излета, има трчања и брзог ходања у „Морави“. Један „ђир“ у бази је око 130 метара, па како падне вече тако почињу кругови без краја. Хармонични бат корака спорадично ремети само изненађујуће јак тресак незрелих плодова манга када падну с дрвета.

Командант и „жуте минуте“

Рекреативци предвече, ујутро професионалци који спасавају животе, људи који су пола године изоловани, са ограниченим кретањем, ограђени зидовима и одвојени од својих породица, са својим проблемима и мислима, у условима који се безбедносно из дана у дан погоршавају. Како је командовати тим људима, у таквим условима, прича нам командант националног контингента Војске Србије у Мисији MINUSCA пуковник Горан Радосављевић.

– Мисија је специфична, баш као што је и контингент по много чему, јер је у питању јединица привременог састава, а то значи да као таква не постоји у Србији. Више пута сам био командир или командант јединице у зони операције, у њима живео и радио годинама, сви смо се узајамно познавали, неки и породично дружили, док је овај војнички колектив формиран на састанку месец и по дана пре упућивање у зону. Људи се углавном не познају. Имате отприлике две недеље непосредних припрема, довољних тек да имена и презимена из радне карте спојите са ликовима људи. Право упознавање следи када уђете у зону и почнете да

радите са људима – каже пуковник Радосављевић и додаје да одговарајуће специјализоване службе и комисије врше селекцију и процењују да ли би неко по својој стручној способности, менталном склопу и профилу личности могао да одговори изазовима мисије.

– Верујте, има случајева када те службе и комисије погреше, а онда то није њихов него ваш проблем. Ствар компликују и веома специфични услови у којима контингент живи и ради. Реч је о бази која је, иако садржи све неопходне инсталације, смештена на веома малом простору, опасана зидовима, у којој људи проводе 24 сата, шест месеци без могућности коришћења годишњег одмора. У време кризе у граду базу уопште није могуће напустити, ту је и одвојеност од породице и све то утиче на понашање људи. Неко то подноси лакше, неко теже, али, верујте, за ова четири месеца, ушли смо и у пети, сви су имали своју „жуту минуту“, која траје дуже или краће, али догађа се сваком. У таквим околностима командовање мора бити специфично, морате бити веома стрпљив и пажљив слушалац, пратити расположе-

ња и понашање људи, веома често бити спреман и на компромис, али притом остати у оквирима прописаног, не нарушити субординацију и не угрозили лични ауторитет команданта, каже пуковник Радосављевић.

Командант СРБКОМ дели с нама личну процену, „која се свакодневно потврђује“, да смо једна од најбољих и најоперативних јединица у Бангију.

– Имали смо у зони неколико инцидената са масовним рањавањем, на које смо одговорили беспрекорно професионално и добили бројна признања од високих званичника мисије, као и од дипломатских представника земаља чије смо војнике спасавали. Мислим да нас уважавају и да имају врло добро мишљење о српском официру, војнику, лекару.

Када говори о изазовима који српски контингент чекају до краја мисије, командант „примећује“ прикривену претњу – могуће опуштање, јер све говори да се ближи крај ротације.

– То је тај ризик и прикривена претња, као кад на фудбалској утакмици чекате звиждук судије за крај и чувате резултат, сигурно примате гол. Последњих шест недеља треба добро отворити очи и бити максимално концентрисан и обазрив, да вам се не би поткрала грешка, каже командант.

Да до опуштања не дође Радосављевићу помажу сарадници, међу којима и мајор Дејан Пушкаревић, помоћник команданта за логистичку подршку, који руководи с три групе – за снабдевање, одржавање и општу логистику. Он истиче да су, кад је реч о логистичкој самоодрживост, уочили најважније области и да је обезбеђена двонедељна самоодрживост базе „Морава“ кад је реч о хрању и гориву, па у случају угрожавања

безбедносне ситуације и прекида снабдевања СРБКОН неће имати проблема.

Из истог разлога свој посао штабног официра, надлежног за безбедносну и контраобавештајну заштиту, предано обавља и потпуковник мр Сокол Тасић, који истиче важност блиских контаката са људима из окружења.

– Иако редовним путем, преко Војног оперативног центра и Здруженог оперативног центра мисије, добијамо информације о стању безбедности у зони одговорности мисије, захваљујући личним контактима успоставио сам одличну комуникацију и са људима из Одељења за безбедност и сигурност УН, који нас скраћеним путем информишу о сваком погоршању стања безбедности на било ком месту. На тај начин смо у прилици да оптимално реагујемо према нашим људима на терену, упутимо их на правац и начин повратка у базу. У складу са информацијама које добијамо, вршимо припрему за реализацију задатке ван базе, наређујемо „дрес код“, правац и поступак у случају насилног заустављања или покушаја отмице возила – каже потпуковник Тасић, који истиче „сјајно искуство“ у раду са медицинским персоналом, с којима до сада није имао професионалног додира.

„Снимај на кварно...”

Међу онима који су „десна рука команданта” је и мајор Ђорђевић Митровић, главни оперативац, који заслужује и највеће похвале од новинарске екипе, јер нам је беспрекорно организовао све детаље боравка и обезбедио добродошлицу на свим радним тачкама. Добро, нисмо могли баш свуда куда смо хтели, иако смо се послушно „панцирали” и „шлемирали”, али није било „до њега”, већ до Анти - Балака (Хришћани) и Екс - Селека (Муслимани) који су се током нашег боравка у Бангију појачано сукобљавали, као и због група углавном примитивних клинаца, који би да нас погоде великим каменом само зато што сликамо на улици, или што мисле да радимо за „оне друге”. Због таквих читава четири дана нисмо успели „људски” да изађемо пред базу „Морави”, фотографисамо је и снимимо „стендап” најаву за филм који припремамо из мисије MINUSCA.

Претпоследњег дана нашег боравка дозлогрдило нам је ограничено кретање, па смо убедили домаћине да нас одвезу на „ПК нула”, строги центар пра-

шњавог града, где је потпуковник Тасић љубазно питао локалне полицајце, испред два паркирана аутомобила, да ли можемо „само минут” да изађемо из возила и снимимо пар кадрова испред похабане копије Тријумфалне капије на кружном току. Користећи тајац, не чекајући њихов експлицитни одговор, док су тражили мито и вајкали се да не разумеју „енглески”, с мајором Пушкаревићем смо истрчали напоље и кренули са најавом: „У центру смо Бангија, сукобима захваћеног града...”, када се из правца нашег возила чула велика галама и реска команда, прекидајте, прекидајте! Цаба сам добацио сниматељу Пекезу: „Снимај ме на кварно”... Искључио је камеру, али је на крат-

својој немаштини, не смете ничим да их увредите, а будите опрезни и кад их сликате, никада нећете видети неког на улици да проси СТОП Свирао сам (и пресрећан сам због тога) неколико интернационалних хитова са симпатичном екипом музичара на обали реке Убанги, клинци из тог кафића белце ословљавају са „Патрон” (газда) СТОП Кажу да десетак процената комараца у Бангију преноси маларију, у стационару Српске болнице, где леже оболели од те болести, тај проценат је 100 СТОП Оно што (политички) следи у Централноафричкој Републици је уставни референдум, 13. децембра, затим (27. децембра) први круг, а 31. јануара други круг избор

Војници УН преко пуша „Мораве”

ком снимку остао мој узвик, као утешни доказ новинарске храбрости. Утрчали смо у бели аутомобил са знаком УН и изгубили се Авенијом Боганда у правцу наше „Мораве”. Тамо је безбедно...

И тако, све оно што нисам успео да саопштим у камеру, за крај ћу, телеграфски, као средњошколац са екскурзије:

„Никада нећу заборавити Африку и гостопримство наших људи који су били спремни да ризикују сопствене животе ради наше безбедности СТОП Храна у ресторану српског континента је боља него код куће, угојио сам се 2 килограма СТОП Српска мисија у Бангију је са досад највећим процентом жена, 24 од 72 СТОП На улици за осам дана боравка готово да нисам видео човека старијег од 50 година, кратко се живи овде СТОП Мештани и мештанке су изненађујуће чисти и лепо обучени и поносни у

СТОП Увелико се догађају инциденти приликом евидентирања у бирачке спискове, па се очекује ескалација насиља...”

Своје поруке глодуру о (не)враћању из Централноафричке Републике сетио сам се оног јутра када сам чуо да авион који треба да нас врати у Европу није ни кренуо из Париза јер је аеродром Мпоко затворен због немира, а не зна се да ли ће и када бити отворен. Срећом јесте, сутрадан, иако ни тог јутра нисмо били сигурни да хоће. Од тог трена „Ер франсов” боинг 777 за мене је најбоље икад измишљено превозно средство, а француске стјуардесе најпожељније жене на свету. На питање пријатеља да ли ми је Африка променила живот, листом одговором: „Видећемо, рећи ћу вам за две недеље, кад престанем да пијем ‘довизин’.” ■

**БРИГАДНИ ГЕНЕРАЛ ПЕТАР ЦВЕТКОВИЋ,
ДИРЕКТОР ВОЈНОБЕЗБЕДНОСНЕ АГЕНЦИЈЕ**

БЕЗ ВЕЋИХ БЕЗБЕДНОСНИХ ПРОПУСТА

Скоро две године је бригадни генерал Петар Цветковић директор Војнобезбедносне агенције. Како каже, задовољан је оним што је Агенција постигла и како функционише, јер није било већих безбедносних пропуста у систему одбране, које није благовремено препознала и на њих одговарајуће реаговала. Није, међутим, задовољан бројним стањем, односно попуном. Истиче да служба подразумева и већи број специјалности за које је неопходан високо образован, стручан и софистициран кадар, који је немогуће задржати у систему првенствено због малих плата.

Такође наводи да су поједина законска решења на основу којих ВБА ради, али и остале сродне службе, ограничавајућа, јер под паролом заштите појединих људских права нека друга,

Данас се Агенција доживљава као модерна контраобавештајна служба, довољно опремљена и дорасла актуелним претњама, она која функционише у складу с највишим европским и светским стандардима, чији је рад доследно законски утемељен, што представља једну од најзначајнијих карактеристика. Све су то претпоставке на којима успешно штити систем одбране и доприноси националној и безбедности свих грађана.

попут права на безбедност, онемогућавају. Сматра и да је неопходно контролисати не само регуларне безбедносне и обавештајне службе већ и детективске агенције, те приватне безбедносне компаније које су, често, боље и опремљене. На тај начин могу се спречити различите злоупотребе.

Генерал Цветковић за „Одбрану“ говори и о избегличкој кризи као безбедносном изазову, својеврсном увозу небезбедности због ситуације на Блиском истоку, као и о деловању страних обавештајних служби у Србији, у амбијенту многобројних тензија у међународним односима, а уз уважавање наше политике војне неутралности, те превенцији на сузбијању криминала и корупције у систему одбране.

 Прошлеких неколико месеци, с намером да се помогну поједи

них држава Европске уније, у Србију је свакодневно присти-зало више од 1.000 избеглица из Сирије, Авганистана и Ирака, нестабилних подручја захваћених сукобима. Таква миграциска криза представља озбиљан безбедносни изазов и за веће и богаће земље од наше. Шта, у том смислу, чини Војнобезбедносна агенција?

– Република Србија се, као и земље у региону, суочава с појачаним приливом и транзитом миграната кроз своју територију, што негативно утиче на укупно стање безбедности, јер та лица потичу из подручја захваћених ратом, па је могућа инфилтрација припадника терористичких организација који учествују у сукобима на Блиском истоку.

Сем тога, безбедносни проблем представљају и криминалне активности у вези с илегалним пребацивањем миграната у нашу земљу, као и нелегалан транспорт лица која транзитирају кроз Западни Балкан ради уласка на територију Европске уније.

Сходно надлежностима, Војнобезбедносна агенција (ВБА) нема примарну улогу у праћењу поменутих миграција на простору Србије, али предузима превентивне мере праћења стања и процењивања могућих носилаца угрожавања безбедности Министарства одбране и Војске Србије, тежишно у зонама које се налазе на рутама кретања миграната кроз нашу земљу. Стога је и интензивирана сарадња Агенције са сродним службама у Републици, као и са страним партнерским службама.

У накућну безбедносну ситуацију у нашој земљи свакако утиче криза на Блиском истоку. У тамошњим оружаним сукобима евидентирано је учешће људи и из нашег региона. Шта су потенцијални проблеми, посебно у контексту њиховог могућег деловања по повратку с ратишта?

– У свету тренутно не постоји општи и јединствен став у односу на кризу на Блиском истоку, због чега се и не назире њен крај. У Сирији се, тренутно, сукобљава већи број оружаних формација, у чијим се саставима налази ви-

ше стотина хиљада људи, међу којима има и лица с ових простора.

Потенцијални проблем представљају појединци и групе који регрутују добровољце за упућивање у кризна жаришта (Сирија, Ирак, Украјина и слична подручја). Појава која заслужује пажњу јесте покушај екстремних појединаца и група, индоктринираних вахабијским учењем, које нема традиционално упориште код нас, да радикализују исламску веру. Током боравка у

Кадар којим Агенција располаже је високо стручан, изузетно моралан и мотивисан. Технички се не можемо поредићи с највећим земљама, иако праћемо достигнућа колико нам то економске прилике дозвољавају, али захваљујући квалификованим људима задатке извршавамо на најбољи начин. То су прејошнеле и партнерске службе у региону и свету, па са нама сарађују. Врло често наши припадници осособљавају колеге из иностраних армија.

кризним жариштима, сем разних облика обуке и учешћа у оружаним сукобима, таква лица су посебно изложена верској индоктринацији, па после повратка у земљу могу да представљају опасност, имајући у виду могућност испољавања терористичког деловања. Појединци с ових простора који су ангажовани на ратишту у Сирији отворено прете повратком на Балкан, мобилизацијом својих следбеника и покретањем џихада.

Предузимајући мере на заштити Министарства одбране и Војске Србије, разменом података са сродним службама, крајем 2013. и током 2014. године регистрован је тренд повећања одласка држављана наше земље у кризна жаришта. Усвајањем измена и допуна Кривичног законика Републике Србије (8. октобра 2014), а које се односе на наше држављане који учествују у ратовима и оружаним сукобима у страним државама или за одлазак организују и врбују грађане Србије, тај

процент је смањен. До сада није било случајева одласка припадника нашег система одбране у кризна подручја.

У амбијенту социјалних менаџера у међународним односима и нескривеним противречностима између великих сила, чак и када је реч о глобалним безбедносним ризицима, на који начин се манифестује деловање страних обавештајних служби у Србији? Да ли наша полиција војне неутралности и томе представља годашњи изазов или релаксирајући фактор?

– Наша јасна и транспарентна политика сарадње са земљама Европске уније и водећим државама света, пре свега војна неутралност Републике Србије, смањила је ризике и претње од деловања и наступа страних обавештајних служби према Министарству одбране и Војсци Србије.

Заједнички проблеми, као што су борба против тероризма, организовани криминал или тренутно миграције, условили су и нове идеје о сарадњи и безбедности на међународном нивоу, у смислу стварања нових модела обавештајне сарадње на билатералном и мултирателарном плану. У оквиру међуармијске сарадње, Војнобезбедносна агенција непрекидно изграђује и развија партнерство са страним обавештајним службама из региона и света

На различитим дужностима у Војнобезбедносној агенцији, од најнижих до руководиоца, ради нешто више од 12 одсто жена

на обострану корист, што уједно представља основ за стварање добрих и пријатељских односа међу оружаним снагама и државама које су за то заинтересоване.

Продужена рука сваке политике јесу стране обавештајне службе. Последњи догађаји између Руске Федерације и Украјине, рат у Сирији и мигранти који су преплавили Европу и нашу земљу, а посебно несугласице између Русије, САД и земаља Европске уније када је о томе реч, створили су реалан основ за деловање појединих страних

обавештајних служби, које прикупљају податке о политици националне безбедности Србије и покушавају да утичу на нашу спољну политику, како бисмо променили став о војној неутралности и сврстали се на једну страну.

Наша агенција је спремна да одговори на све те изазове и претње, непрекидно пратећи кључне проблеме глобалне и регионалне безбедности који могу да утичу на безбедност система одбране Србије.

Q *Контраобавештајно деловање је, дакле, значајан сегмент рада ВБА, мада се често мистификује. У мери у којој је природа ваших активности дозвољава, може ли конкретније рећи шта је служба учинила у прошлом времену?*

– Министарство одбране и Војска Србије су веома значајне институције,

» *У саставу ВБА налази се група за интерну контролу, пошчињена директору. Током 2014. и 2015. године утврдила је одређене пројусије и неправилности у раду. Против несавесних појединаца покренула је дисциплинске поступке, а прошив два лица, која су грубо кршила процедуре, а у међувремену су пензионисана, поднела је кривичне пријаве.*

које представљају стални предмет интересовања страних обавештајних служби. Војнобезбедносна агенција је, имајући то у виду, унапредила рад у праћењу методологије и деловања страних обавештајних служби од којих нам долазе претње, сем осталог, и разменом искустава с партнерским службама.

Тренутно расветљавамо више случајева обавештајног деловања према систему одбране, при чему смо дошли до значајних података о систематичном обавештајном истраживању и наступу страних обавештајних служби, који ће бити предмет нашег даљег разјашњавања.

» *Припадници ВБА извршили су током прошле године више од 19.000 безбедносних провера за потребе система. Том приликом, с малим бројем људи и знањим финансијским ограничењима, проверили су више од 40.000 лица.*

Претходних годину дана смо, такође, унапредили методологију контраобавештајне заштите лица, објекта и активности, о чему сведочи успешно ангажовање Војнобезбедносне агенције на контраобавештајној заштити више стотина

различитих активности у систему одбране. Као најзначајније издвајам Самит Киине и земаља централне и источне Европе, војне вежбе за подизање оперативне способности јединица Војске Србије и заједничке вежбе с оружаним снагама страних земаља – „Срем 2014“, „Platinum Wolf 15“, „Зима 2015“, „Iron Cat 2015“...

Q *Да ли је Војнобезбедносна агенција открила и случајеве криминала и корупције у систему одбране? Како процењујете стање у тој области?*

– Војнобезбедносна агенција у току претходне године није регистровала случајеве организованог криминала у

систему одбране, као ни према њему.

У сарадњи са сродним службама и надлежним тужилаштвом пресечена су два случаја корупције, један у области здравства, а други у области решавања статусних питања. Због тога смо поднели две кривичне пријаве и две допуне кривичних пријава против десет

Превентивним радом Агенције у последње две године смањен је број сложенијих кривичних дела у систему одбране. Припадници службе редовно, од почетка до краја, праће и реализацију све веће шендере у Министарству одбране и Војсци Србије.

лица (два официра, три подофицира, једног војног службеника и четири цивила). У оба случаја у току је судски поступак. Реч је о појединачним случајевима који нису представљали значајнију безбедносну претњу.

Агенција велику пажњу посвећује предузимању превентивних мера, чије се спровођење заснива на успостављању веома успешне сарадње и координације с органима руковођења, командовања и сродним службама. На основу тога предузимане су системске, организационе и друге мере за успостављање процедура на нивоу Министарства одбране и Војске Србије.

Овом приликом бих истакао да је у супростављању криминалној делатности у Министарству и Војсци Војнобезбедносна агенција остварила веома успешну и конструктивну сарадњу с Војном полицијом и осталим сродним службама у нашој земљи и надлежним тужилаштвима.

Годинама је и војна служба безбедности словила за тајни, прилично затворен и недодирљив систем, далеко од очију јавности, чији се рад и деловање шешко контролисало. Да ли се променила таква перцепција? Какав је данас однос јавности према ВБА?

– Медији имају моћ да значајно утичу на формирање представе и става јавности уопште, па тако и слике о Војнобезбедносној агенцији. Однос јавно-

сти према Агенцији мења се последњих година, када је ВБА започела својеврсно „медијско отварање“. Постала је пријемчивија за јавност, која је сада уверена да је служба део легалног система, с капацитетима да решава сложене безбедносне проблеме.

Данас се Војнобезбедносна агенција доживљава као модерна контраобавештајна служба, довољно опремљена и дорасла актуелним претњама, она која функционише у складу с највишим европским и светским стандардима, а чији је рад доследно законски утемељен, што представља једну од њених најзначајнијих карактеристика.

Све су то управо претпоставке на којима Агенција успешно штити систем одбране и, заједно са осталим елементима безбедносно-обавештајног система Републике Србије, допри-

Војнобезбедносна агенција, примера ради, захваљујући квалитетној сарадњи и размени података с великим службама света, има одличне информације о безбедносној ситуацији, ризицима и потенцијалним претњама у Либану и ЦАР, како би успешно заштитила наше контингенте ангажоване у тим земљама у мировним операцијама

носи националној безбедности и безбедности свих грађана.

Сматрам, сем тога, да јавност препознаје Војнобезбедносну агенцију као службу која својим професионалним радом пружа значајну помоћ Влади Републике Србије и осталим државним институцијама у доношењу најважнијих одлука. И њен однос с контролним и регулаторним телима у Републици одвија се у институционалном и законском оквиру.

Такође, у контексту најновијих глобалних безбедносних ризика, на пример сајбер претњи и актуелне мигрантске кризе, који су постали део наше безбедносне стварности, ВБА се доживљава као врло способна служба, која доприноси очувању националне и регионалне безбедности.

Рекао бих да је овог часа, због свега о чему сам говорио, слика јавности о

служби измењена у корист Агенције. Наравно, и даље треба радити на креирању њеног идентитета.

Недавно сте прославили Дан Војнобезбедносне агенције и 176 година оштакко су први пут Војним законом Кнежевине Србије дефинисана и регулисана питања безбедносне и контраобавештајне заштите, којима се Агенција и данас бави, иако је имала различите организационе облике, наживе, надлежности и задатке, као и методологију рада. Шта је још обележило годину на измаку?

– Током 2015. године детаљно смо операционализовали одредбе закона којима се уређују надлежности и овлашћења Војнобезбедносне агенције, доношењем подзаконских прописа који ближе уређују начин реализације наших функционалних задатака.

Посебну пажњу посвећујемо и стручном оспособљавању и мотивисању наших припадника за супростављање савременим безбедносним изазовима и претњама, пре свега с намером да сваки наш припадник буде стручан, оспособљен и високомотивисан професионалац, јер смо свесни чињенице да управо људи представљају највећи квалитет наше агенције.

На крају, с поносом могу да истакнем да је ВБА својим целокупним ангажовањем значајно допринела несметаном функционисању Министарства од-

Када је реч о предстојећим организационим променама, Агенција ће се прилагођавати структурама Војске, иако што ће формирају своје групе тамо где се отварају нове касарне. Проблем, међутим, представља чињеница да ни у таквим околностима не може повећавати бројно стање.

бране и одржавању, те развијању оперативних и функционалних способности Војске Србије, као и унапређењу заштите безбедности читаве наше земље и свих њених грађана. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Тромбоемболија плућа

Ултразвуком прот

Војномедицинска академија од 2008. године поседује мултислајсни скенер који региструје аномалије у крвним судовима, чијом употребом та здравствена установа бележи знатан пораст оболелих од плућне тромбоемболије. Узрок „епидемије” нимало наивне болести, која неретко може да се заврши фатално, заправо јесте правремена и недвосмислено тачна дијагностика. Најсавременијом методом и тимским радом Клинике за ургентну интерну медицину и Института за радиологију, медицинари ВМА некад безнадежне случајеве врло успешно оперишу за свега 15 минута.

Свакодневни стрес, неправилна исхрана, пушење, умањена или потпуно занемарена физичка активност, главни су узрочници кардиоваскуларних болести, које се сматрају „кривцем” за више од половине смрти у свету, па тако и код нас. Клиника за ургентну интерну медицину Војномедицинске академије свакодневно се бори с последицама неодговорног начина живота који оставља последице. Када је реч о плућној тромбоемболији, подмуклој и нимало наивној болести, ВМА и њени запослени препознати су као лидери и у земљи и у региону.

Савремена дијагностика

– Плућне тромбоемболије настају када се негде из венског система, најчешће из ногу, „откаче” велики тромбови и кроз доњу шупљу вену и срце доспеју у плућа. У екстремним случајевима, својом масом могу затворити чак и велике крвне судове плућа, чиме се прекида проток крви кроз одређени део плућа – објашњава начелник Клинике за ургентну интерну медицину потпуковник проф. др Слободан Обрадовић и додаје да је пораст оболелих од те боле-

ИВ ТРОМБА

сти добрим делом условљен модернијом и брзом дијагностиком. Он каже да се права „епидемија“ те болести бележи управо од 2008. године, кад је уведен мултислајсни скенер који детектује аномалије у крвним судовима. Његовом употребом само Војномедицинска академија регистровала је вишеструки пораст пацијената у односу на период од пре једне деценије.

Тромбоемболију плућа најчешће карактерише нагло отежано дисање, док више од половине пацијената има и знаке дубоке венске тромбозе – отечена потколеница, некад и цела нога, а у изузетно ретким случајевима рука.

Та болест врло лако може бити фатална, нарочито ако је реч о великим тромбовима који, оптерећујући десну комору срца, у потпуности спречавају циркулацију крви. Пацијенти с тежим облицима плућне тромбоемболије у екстремним случајевима могу да изгубе свест. Иако време игра важну улогу, од момента кад пацијент примети прве симптоме до тренутка уклањања тромба може проћи и више сати. Оно што је најбитније, након његовог одстрањивања нема последица, већ се плућа у потпуности опорављају.

– Важно је знати да је тромбоемболија плућа заправо „пратилац“ других болести и стања. Најчешће се јавља

после операција, нарочито ортопедских, затим код људи оболелих од малигних болести, трудница и породиља. Иако хирурзи чине све како би после интервенција спречили настајање тромбозе, тај ризик није могуће у потпуности елиминисати. Кључно је ставити пацијента „на ноге“ у што краћем року након операције и давати му антикоагулантну терапију у првом периоду после хируршке интервенције – објашњава начелник Клинике за ургентну и интерну, напомињући да тренутно једино ВМА у Србији уклања тромб из плућа најсавременијом методом – интраваскуларним ултразвуком олакшаном тромбозом (локалном тромбозом), интервенцијом којом се уз помоћ различитих катетера и ултразвука „разбија“ тромб.

Локална тромболиза

Није лако уочити симптоме, јер они умногоме зависе и од величине и брзине настанка емболије. Већина плућних емболија (60–80 одсто) пролази без симптома, јер су затворене претежно мале артерије. Зачепљење више мањих грана плућне артерије доводи до инфаркта плућа, односно изумирања мањих делова плућа која, уколико није санирана дуже време, може довести до компликација. Емболија веће артерије праћена је осећајем губитка ваздуха, убрзаног дисања, болова у пределу грудног коша, убрзаног рада срца, кашља, смањеног крвног притиска... Најизраженији симптоми су знаци тромбозе на екстремитетима, односно местима одакле се тромбови и крећу.

– Када је реч о великом тромбу, неопходно га је разложити. То је могуће системском применом, односно давањем тромболитика (лек за растварање тромба) у вену. Међутим, такав вид лечења изузетно је ризичан, јер тромболитик делује у целом организму, а не само на тромб, па постоји велика вероватноћа да ће доћи до крварења, нарочито код ризичних група какве заправо и у највећем броју погађа ова болест – каже професор Обрадовић, истичући да је код старијих пацијената честа појава и излив крви у мозак приликом венског давања тромболитика.

Он напомиње да нова метода, локална тромболиза, која се последње три године на ВМА интензивно примењује код „тежих“ емболија, даје сјајне резултате. Њена примена најчешће се ради под локалном анестезијом, па је пацијент све време будан. Комплетна интервенција траје свега неколико минута, док катетер остаје у пацијенту 24 или 48 сати.

– Катетерима, који се кроз велике вене, најчешће вратну, убацују у плућа, долази се до тромба. Катетер у себи садржи кристале који стварају ултразвук и рупице. Ултразвук је задужен да „растресе“ тромб, а рупице на катетеру служе да се кроз њих испушта лек. Уместо велике дозе тромболитика који би раније пацијент морао венски да прими како би се тромб разбио, сада се даје врло мала доза, али тачно у тромбу, па се постижу далеко бољи резултати и то без угрожавања живота пацијента – појашњава принцип функционисања нове методе лечења проф. Обрадовић и додаје да се комплетна процедура изводи у сали уз присуство стручних тимова Клинике за ургентну интерну медицину и Института за радиологију.

У болничким условима сваки осми болесник умре од тромбоемболије плућа, болести која је пет пута чешћи узрок смрти него интрахоспиталне инфекције, а годишње

однесе више живота него карцином простате, карцином плућа и саобраћајног трауматизма заједно. Само у земљама Европске уније годишње се региструје више од милион случајева тромбоемболије плућа.

Промене начина живота, предуго седење, смањена покретљивост, дужи животни век, само су неки од потенцијалних узрока тромбозе. Нема сумње да је експанзији тој болести умногоме допринела модерна технологија и правремена дијагностика. Лекари ВМА раде све што је до њих – квалитетну дијагностику, брзу интервенцију и прецизан мониторинг пацијената. Ипак, као и свака друга подмукла болест, тако и плућна тромбоемболија често има маскиране симптоме и прикривену клиничку слику коју пацијенти теже препознају.

Мислећи да то њима не може да се деси, да је реч о премору или некој другој „безазленој бољки“, лекару одлазе у последњим минутима, када им живот већ „виси о концу“. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

БЕЗ ПОЗИТИВНЕ ЛИСТЕ

– У свету се тренутно примењују три нова орална антикоагулантна лека, која својим карактеристикама далеко надмашују садашњу терапију. Наиме, уз терапију коју тренутно покрива здравствено осигурање неопходно је радити анализу крви и контролисати INR на сваке две недеље, па у односу на резултате кориговати терапију. Проблем је што су те корекције превише честе и недовољно тачне. У овом тренутку на нашој клиници леже три пацијента која су предозирани „старим“ антикоагулантима и који су имали озбиљна, по живот опасна крварења узрокована таквом терапијом. Новим лековима јасно се зна која доза даје какве резултате и нема мерења INR и усклађивања терапије. Много је стабилније дејство лекова, па је самим тим мања могућност од крварења. Проблем је што ти лекови нису на позитивној листи, иако је њихово узимање ограничено само на четири до шест месеци, а месечна терапија кошта између четири и пет хиљада динара. Све земље у региону „прешле“ су на те лекове и уврстиле их на позитивну листу – наводи потпуковник Обрадовић.

ЦРВЕНА ЛИНИЈА

Пише
Душан Глишић

Познато је, из историје, да су све досадашње империје јачале док су неговале културу и духовне вредности. Док су вредновале трајање. Кад су то занемариле, кад су се и према својим, а камоли општим културним вредностима почеле односити бахато, пут ка пропасти био је неизбежан.

И после кажу да је човек наше највеће богатство. Ваљда зато што ништа друго скоро ни немамо. Људским ресурсима посвећујемо посебну пажњу јер људски живот нема цену. Колико смо већ пута то чули? Заправо, све има цену, само је, понекад, превише ниска, па изгледа као да је и нема.

Шалу на страну, цена рада, а тиме, на неки начин и човека, у Србији је све мања. У систему одбране, на пример, већ годинама вредност сатнице опада пропорционално повећању посла, односно броја радних обавеза и нагомиланих дужности. Веома често један човек ради за двојицу, а прековремени рад је у јединицама и установама Војске Србије и Министарства одбране готово свакодневна појава. Једноставно, посла је све више, а времена све мање. Као да се временска вртешка последњих година захуктала и нема намеру да успори. Упркос развоју различитих геџита и технолошких система који би, аутоматизацијом послова, требало да нам олакшају и убрзају рад. И тако створе више времена за одмор и социјални живот.

Сећате ли се оне социјалистичко-комунистичко-марксистичке тезе, преузете из озбиљних економско-социјалних дела Адама Смита, да је осмочасовно радно време тек део дана у коме друга и трећа трећина припадају ноћном одмору и културним активностима, односно духовном стваралаштву, неопходном за социјални развој личности. А војник у најширем смислу речи, односно војно лице, свакако је социјал(изова)на личност којој треба и време за одмор. И то не само стога да би „напунио батерије” и припремио се за сутрашњи радни дан, већ и зато да би се, породично, дружио са колегама и пријатељима, да би отишао у позориште, биоскоп, ресторан, музеј... Да би, свакодневно, а не ретко и изузетно, поводом неког празника, посетио актуелну културну манифестацију и свој живот обогатио духовним вредностима.

Уз све боље затворених система, попут оне да се војна лица традиционално друже углавном са себи сличнима.

Духовно богатство народа и његово познавање важни су из више разлога. Између осталог јачају човека, оснажују његове националне темеље, јачају морал, дају одговоре на многа суштинска питања, чак и она судбинска, о животу и смрти, о потреби жртвовања за остваривање националних интереса. Познато је, из историје, да су све досадашње империје јачале док су неговале културу и духовне вредности. Док су вредновале трајање. Кад су то занемариле, кад су се и према својим, а камоли општим културним вредностима почеле односити бахато, пут ка пропасти био је неизбежан. Зато је важно да српски војник познаје духовно стваралаштво и богатство свога и других народа. Да зна и да осети њихову снагу и значај, њихову непроцењиву вредност за јачање патриотског духа и непролазних амбиција за трајањем баш овде, на трусном подручју „негде између”.

Психолози и психијатри често истичу да човек изложен непрестаној и све већој пресији „пуца” онда кад се то најмање очекује, после неке ситне, готово неосетне провокације, после „капи која је прелила чашу”. И црвена линија не може непрекидно да се спушта. На неки свој начин, то је осећао, више него знао, оснивач модерне Србије, књаз Милош, који је својим саветницима наређивао „попуштање стега” онда кад би се народ, после узалудне галаме и буна, примирио. Можда је, зато, добро што је пријем квазидржаве у УНЕСКО у најмању руку одложен. Јер никад се не зна, пресија на овим просторима траје већ деценијама и време је за превентивно (п)опуштање. Посебно зато јер су нам, управо ових, славских дана запретили и ударом на месне прерађевине. Не знају да баш сарма може да буде она „кап”. ■

НЕРЕАЛИЗОВАНИ ПРОЈЕКТИ – НОВИ ДОМАЋИ ТЕНК ЗА 21. ВЕК

КАКАВ БИ БИО **ВИХОР**

Током развоја тенка „вихор” урађена су два прототипска оклопна тела и два одливка куполе. Тела су остала у фабрици „Ђуро Ђаковић”, а одливци купола у железари Равне у Словенији. Функционални модел остао је у ВТИ-у. Пре коначног разбијања Југославије (1992), сви подсистеми тенка били су спремни за прототипску монтажу, али је тај пројекат остао неуреализован. Хрватска страна искористила је два оклопна тела да развије своје варијанте „вихора” – „дегман” и М-84А 4Д у комбинацији са М-84А, од заосталих делова тога тенка.

Праћењем трендова развоја тенкова треће генерације у свету, а узимајући у обзир да ће с временом неки недостаци на нашим М-84/М-84А бити израженији, те да развој тенкова у свету дуго траје, закључено је да, паралелно са производњом М-84/М-84А, благовремено почне развој потпуно новог тенка за крај 20. и почетак 21. века. Његова радна ознака била је НДТ „вихор“ (НДТ – нови домаћи тенк).

Главни војнотехнички савет (ГВТС) усвојио је Тактичку студију „Нови домаћи тенк“ Управе ОМЈ (4. јануара 1984), без одређивања нумеричке ознаке тенка „М-95“, што је могло да се очекује из праксе са М-84 (година почетка серијске производње). Ипак, многи аутори о НДТ „вихор“ стављају нумерације М-90, М-91, М-95 „вихор“, што није коректно. Претходну анализу програма развоја НДТ (у ВТИ) усвојио је ГВТС 25. новембра 1985, а Програм реализације усвојен је 27. децембра 1987. године. Управа ОМЈ поставила је ТТЗ. За руководиоца радног тима развоја НДТ одређен је проф. др М. Драгојевић, који је био руководилац и Програма „Капела“.

Конструкциони захтеви

У пројектовању НДТ „вихор“ дат је подједнак значај основним борбеним особинама: ватреној моћи, оклопној заштити и покретљивости. Као полазиште узета је маса тенка од 44 тоне, а један од закључака био је да се, где год је то могуће, користе савремени подсистеми тенкова Т-72М, М-84 и М-84А. Концептом НДТ морало је да се обезбеди да буде на нивоу савремених тенкова, а почетак серијске производње очекивао се 1995. године

Закључено је да ће се НДТ разликовати од базног модела (Т-72М и М-84) у следећем: основно оруђе и помоћно наоружање 10%, уређај за аутоматско пуњење топа 20%, муниција 40%, СУВ, оклопно тело и купола 100%, мотор и уређаји мотора 80%, електрични уређаји 30%, специјални уређаји 50% и средства радио-комуникација 100%. У коначном, НДТ требало је да се разликује од Т-72М за 75%, а од тенка М-84А за 60%. До фазе развоја прототипа (1989. године) достигнута је већина наведених параметара, али не сви, како је иначе предвиђао пројектантски тим.

Функционални модел „вихора“ на шесту у вожњи (кућола је са макеће шенка)

ДИНАМИКА ПРОИЗВОДЊЕ

Завршетак развоја планиран је до краја 1994, а у 1995. години израдила би се „О“ серија од 15 јединица. Планирано је да се произведе 1.700 тенкова НДТ „вихор“ (годишње по 100 тенкова). Прва серија 1996. године, а сваке наредне године, до 2012. године, по 100 комада, осим 2012. (85 тенкова). Производна цена НДТ била би већа за око 25 одсто у односу на М-84А 1988. године (што је око милион долара, а извозна око 2,3 милиона долара), што је далеко ниже од нових тенкова на Западу.

Најзначајније промене у односу на М-84А биле су: модернизација комплекса основног оруђа – топа 125 mm (конструкционих и управљачких подсистема оруђа и аутомата за пуњење топа); унапређење СУВ-а; раздвајање дневног од ноћног канала нишанских справа; увођење командира у СУВ;

аутоматска обрада балистичких елемената у рачунару; конструкционе измене профила, облика и структуре оклопа, побољшање додатне заштите и примена ЕРО (опција); уградња снажнијег мотора В-46-ТК-1, снаге 882 kW/1.200 КС и примена преносника снаге са електрохидродинамичким

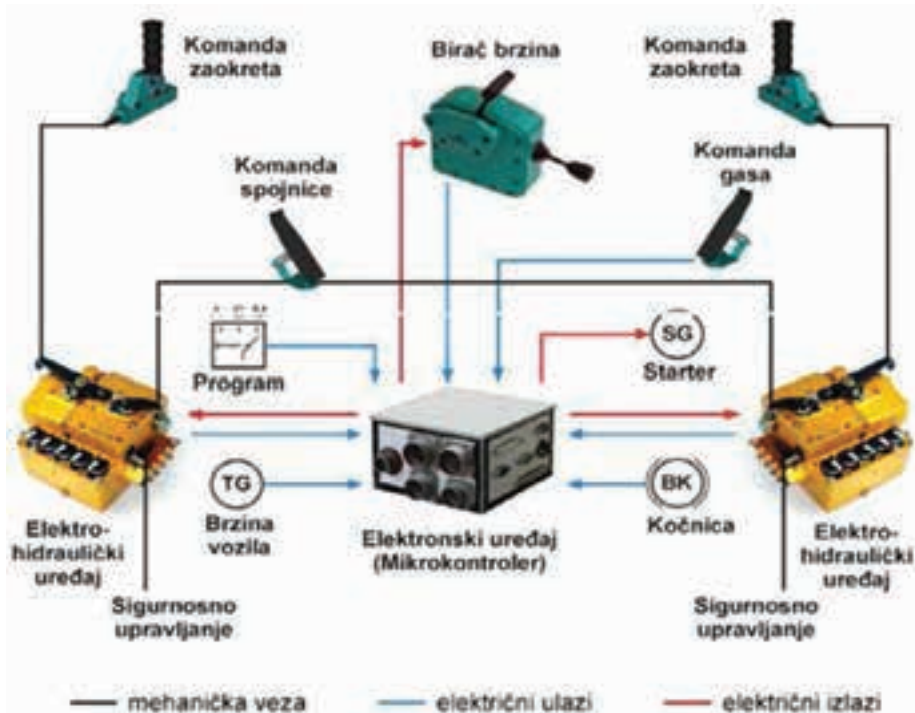
Мотор V46-TK1 882 kW (1.200 КС)

управљањем планетарних мењача (5+1 степен преноса).

Осим повећања масе тенка за 3,5 тоне, повећана је и унутрашња запремина тенка за 0,7 m³ (укупна је око 12,6 m³) а направљен је рационалнији размештај наоружања и уређаја. Захтевана је пробојност са поткалибарним пројектилом 400 mm/2.000 m панцирног оклопа, а са кумулативним 600 mm панцирног челика (критеријуми су нижи од тада достигнутих); еквивалентна дебелина чеоног оклопа у заштити од поткалибарних пројектила око 500 mm панцирног челика, а од кумулативних 600 mm (већ достигнута); максимална брзина на путу 72 km/h и убрзање од 0 до 32 km/h за седам секунди и други захтеви.

Ватрена моћ

Ватрена моћ „вихора“ заснивала би се на топу калибра 125 mm 2А-46М, са побољшањима: уградња референтног система за мерење закривљености цеви и отклањање девијације преко рачунара СУВ-а; нова термоизолациона облога цеви; прецизнија обрада цеви и тврдо хромирање ради дужег века (да се размотри); нови систем одбрављивања цеви од задњака без подизања куполе; покретање куполе помоћу електромеханичког уређаја, уместо електрохидрауличног; веће брзине хоризонталног окретања куполе од 20°/s и топа по вертикали 3,5°/s са убрзањима: по азимуту од 50°/s, а по елевацији 36°/s. Минимална брзина праћења циља требало је да буде 00–05°/s.

Електрохидраулични систем за аутоматско управљање трансмисијом са два бочна планетарна мењача

Планирано је да топ буде стабилан у обе равни. Пуњење топа, са модификацијама, било би као у М-84А (22 метка), а укупно би у борбеном комплекту било 40 метака.

Као нова решења предвиђени су: савремени рачунар, статички конектори, индуктивни давачи, бесколеторски електромотори, мање око 340 електромеханичких елемената у односу на М-84А. Аутомат би се покретао

у оба смера, тако да би брзина паљбе могла да буде и до 10 метака у минути. Помоћно наоружање било би као у М-84А, а бацач димних кутија – БДК (2×12 лансера), домета 500 m са више врста: димних, осветљавајућих, ИЦ мамци за ПОВР и експлозивни противпешадијски.

Систем за управљање ватром – СУВ – карактеришу: одвајање дневне од ноћне нишанске справе са пасивним каналом треће генерације; мањи отвори; могућност да се користи једна справа, ако је друга оштећена; примена термовизијске справе (увећање 8–10x), уз могућу сарадњу са америчком компанијом НЕС („Huse Aircraft Company“); увођење командира у СУВ; ласерски даљномер на бази CO₂, безбедан за очи; нишанска справа стабилисана у две равни; командирова справа хоризонталног покретања од ± 120° (алтернативно – панорамска, 360°); референтни систем за аутоматско уношење података о кривљењу цеви; уградња електропокретача куполе и топа; детектор ласерског озрачења тенка (завршен као прототип – ДЛО М-86 у ВТИ и СЕО Iskra). Моделско решење СУВ-а било је при крају до 1989. године.

Електронски балистички рачунар омогућавао би командире и нишанцији

аутоматско уношење свих потребних података за гађање. Примењени су жироскопи веће тачности који омогућавају гађање ноћу са вероватноћом погађања већом од 50%, са поткалибарним пројектилом на 2.500 m, а кумулативним око 2.000 m, при брзини циља до 40 km/h и сопственог тенка 25 km/h.

Оклопна заштита

Тенк би имао оклопну заштиту вишеслојног састава и нагиб предње плоче 71° од вертикале. Балистичка заштита била би повећана за 15% (еквивалента око 650 mm), бочне плоче имале би дебљину 70 mm (уштеђено око 300 kg масе, већа запремина оклопног тела за 0,4 m и већи простор моторно-трансмисионог одељења). Запремина одливка куполе повећана је задњом нишом на 1,15 m³ (без простора испод венца), за смештај радио-уређаја, боца за ППЗ и других потреба. Укупна запремина НДТ „вихор“ била би 12,6 m³ (мања од запремине тенка М1А1 абрамс, 22,2 m³) и знатно мања маса (44 t : 61t). Имао би оклоп куполе побољшан већим нагибима (напред преко 40°) и дебљи (нема податка), са уметнутим слојем кварцног песка као у М-84А, еквивалента заштите као предње плоче тела тенка (око 650 mm). Бочни противкумулятивни штитници били

би од вишеслојних металних плоча. Рачунало се и на додатни ЕРО, типа КАО М-99 (домаћи прототип из 1988), као опција. КАО М-99 повећавао би заштиту од кумулативних пројектила за 30–50%, а у повољнијем случају до 80%. Од кинетичких пројектила штитио би редуковањем пробојности до 25%.

У реализацији развоја НДТ „вихор“ урађена су два прототипска оклопна тела и два одливка куполе. Тела су остала у СВО „Ђуро Ђаковић“, а одливци куполе у железари Равне у Словенији. Функционални модел (претпрототип) остао је у Војнотехничком институту у Београду, за комплексна испитивања и вожњу, са монтираном куполом тенка М-84. Хрватска страна искористила је два оклопна тела да развије своје варијанте „вихора“ – тенк „дегман“ и тенк М-84А4Д у комбинацији са М-84А, од заосталих делова тога тенка.

Покретљивост

Врло добра покретљивост „вихора“ обезбеђена је специфичном снагом од 27,2 КС/т (20 kW/t), највећом оствареном брзином до 75 km/h (декларисана 72 km/h) и убрзањем од „0“ до 32 km/h за седам секунди. Мотор В-46-ТК-1(1.200 КС/882 kW), развијен у ФАМОС-у, погон „Коран“ – Пале (сада ФМСН – фабрика мотора специјалне намене). Реч је о усавршеном мотору

В-46-ТК (мање термичко оптерећење, веће механичко оптерећење за 10%). Уграђена су два турбокомпресора са системом за хлађење усисног ваздуха са независном циркулацијом расхладне течности (интеркулер), повећана је снага мотора. Добијен је мотор повећане снаге за 53,6% у односу на мотор В-46-6, а исте специфичне потрошње горива (230 g/kWh), који троши мање од 60 kW снаге за погон система за хлађење.

Мотор је развијен на нивоу функционалних модела у две варијанте – прва са увозном пумпом Р-10 фирме „Bosch“, а дуга са домаћом Р-505. Висок обртни момент од 4.950 kN/1.300 min обезбеђивао би довољно резерве снеге при напрезању у теренским условима. Габарити мотора (1.536×1.030×950 mm) и маса (1.050 kg) готово су исти као код претходника. Мањи је простор за уградњу мотора и трансмисије од 3,4 m³, то јест 265 kW/1 m³, због чега је НДТ „вихор“ могао да буде знатно лакши од тадашњих нових тенкова. Експлоатациони услови за рад обезбеђени су при температури ваздуха од – 30 °C до + 53 °C и на већим надморским висинама.

На основу постојеће трансмисије, развијена је нова хидромеханичка, са 5+1 степеном преноса, тзв. систем GC TRONIC, са два бочна планетарна ме-

њача и електрохидрауличним системом за управљање. Прилагођена је оптерећењима до 1.000 kW (ради сигурности), испитана на пробном столу и у практичној теренској возњи од 1.500 километара. Омогућен је избор начина промене преноса: ручни, полуаутоматски и аутоматски (без прекида тока снаге), заокрет тенка са прорачунским радијусима у свим степенима преноса, осим у првом и задњем ходу, повољнија својства кочионог механизма (на успону) и примена ретардера (успоравач тенка), еластичнији рад применом електрохидрауличног преносника снаге и једноставнијом променом степена преноса.

Све то утицало би на смањење динамичких и топлотних оптерећења трансмисије и смањивање потрошње горива. У целини, погонски агрегат са трансмисијом и ходним уређајем достигао је фазу развоја прототипа и проверен је у различитим теренским, атмосферским и топлотним условима.

Ходни део био је као у М-84А, са изменама: већи ход потпорних точкова (од 280 на 350 cm); потпорни точкови од легуре алуминијума; гусенице (ширина 580 mm) од челика или комбиновано са легуром алуминијума, са гуменим наплацима и гумено-металним шарнирима. Тежина гусенице била је

око 1.900 kg, а са гуменим наплацима око 2.300 килограма. Маса ходног дела умањена је за око 430 kg од претходног, а притисак на тло је 0,87 kg/cm².

Електрични уређај

Електрични уређај и дијагностички систем омогућавају константно праћење свих агрегата у тенку. Уређај за НХБ, сличан претходном, имао је детектор за откривање биолошких отрова (БОт) на бази јонизационе методе. Нове су облоге унутрашњости тенка за заштиту од неутронског зрачења, а и уређај за ППЗ од експлозије горива (завршен прототип).

Средства радио-везе задржала би нови домаћи радио-уређај (фреквентног опсега 30 до 87,9 MHz и 16 програмираних канала) са дигитализованим и криптозаштићеним преносом говорних сигнала и података, са фреквенцијским скакањем (100 скокова у секунди). У случају кашњења у развоју користио би се РУ-30. За командну варијанту тенка био је намењен високофреквентни уређај РУ-20С, опсега 2–30 MHz, снаге 15 W. Припремљене су модификације и на другим уређајима тенка: опреми за подводну возњу, уређају за загревање течних агрегата главног мотора као у М-84А и другим елементима.

Текућим одржавањем и превентивним мерама у руковању свим елементима кретања, обезбедио би се дужи радни век тенка, тако да би први технички преглед био после пређених 1.800 km (једном годишње), други после 3.500 km (једном у две године), а генерални ремонт на 13.000 km (после 15 година експлоатације).

Функционални модел (предпрототип) НДТ „вихор“ – возило без куполе (број из техничке књижице 002, А-85, произведен 1989. године, извор Б. Димитријевић) био је готов по плану, тако да су могла да се изводе функционална испитивања мотора, трансмисије, ходног уређаја, уређаја за ППЗ, НХБ заштиту и елементи СУВ-а, без нишанских справа.

Обављено испитивање покретљивости и пробне возње од неколико хиљада километара (према проф. др М. Драгојевићу), по другим изворима око 1.500 километара, било је довољно да се донесу валидне оцене о поузданости система. Констатовано је да се, без значајнијих измена, може наставити реализација пројекта „вихор“.

Пре коначног разбијања Југославије (1992. године) сви подсистеми тенка били су спремни за прототипску монтажу. Нажалост, и овај пројекат савременог и перспективног тенка остао је нереализован. ■ Милосав Ц. ЋОРЂЕВИЋ

ЗАВРШЕТАК ПРЕОБУКЕ НА НОВ ВАЗДУХОПЛОВ

О авиону „ласта“, намењеном за селекцију, почетну и основну обуку pilota, доста је тога написано, али није о онима који су тим авионом први летели и који ће га одржавати.

Историје ради треба поменути следећа имена – потпуковник Радослав Митровић и мајори Александар Мрвић, Золтан Пете, Кристијан Сасур и Горан Ђурић. То су прва петорица pilota из 204. ваздухопловне бригаде који су завршили преобуку за авион В-54 „ласта“ и заједно са тројицом опитних pilota из Центра за летна испитивања Техничког опитног центра – потпуковником Игором Шћепановићем и мајорима Робертом Калоцијем и Робертом Јеленом – први су летели тим новим авионом.

ЛАСТИНИ ПРВИ ЛЕТАЧИ

Имена поменуте петорице pilota урезана су и на макету авиона „ласта“, коју је на свечаном скупу у Центру за летна испитивања ТОЦ-а, одржаном поводом уручивања уверења о похађању програма Техничка учионица за авион В-54 „ласта“, предао пуковник Мирко Замаклар, помоћник директора ТОЦ-а за летачке послове, команданту 204. ваздухопловне бригаде бригадном генералу Предрагу Бандићу, за спомен-собу те бригаде.

Подсећања ради, током три летња месеца ове године у Центру за летна испитивања Техничког опитног центра спроведен је програм Техничка учионица за авион В-54 „ласта“. Ту специфичну учионицу завршило је 36 људи, од тога осам pilota, четири официра и 24 подофицира техничке службе из 204. ваздухопловне бригаде, Техничког опитног центра и Центра за обуку РВ и ПВО.

Прва група pilota савладала је план и програм преобуке и оспособила се за основно, акробатско, навигацијско и инструментално летење у повољним метеоролошким условима дању из првог и другог пилотског простора. Практичну обуку прошао је и технички састав по специјалностима: авион-мотор систем и инструменти, радио-

Потпуковник Радослав Митровић и мајори Александар Мрвић, Золтан Пете, Кристијан Сасур и Горан Ђурић прва су петорица pilota из 204. ваздухопловне бригаде који су завршили преобуку за авион В-54 „ласта“. Они су, заједно са тројицом опитних pilota из Центра за летна испитивања Техничког опитног центра уједно и први piloti који су летели тим новим авионом.

уређаји, електро и електронска опрема у првом и другом степену одржавања.

Као посебну вредност те учионице пуковник Замаклар истакао је израду методичких приручника за преобуку на авион В-54 „ласта“. Наиме, израђено је више приручника – за селективно, основно и акробатско, навигацијско и инструментално летење. Написана је обимна документација на око 800

страница, која ће бити прослеђена јединицама.

Сви полазницима који су завршили програм Техничка учионица за авион В-54 „ласта“ добили су уверења, која им је уручио начелник Управе за планирање и развој генерал-мајор Душан Стојановић. Програм преобуке се наставља.

На крају свечаног скупа командант РВ и ПВО генерал-мајор Рајко Живак указао је на то да је ово јединствен и важан догађај за РВ и ПВО јер се, како је рекао, у задњих 30 година није десило да једна група pilota и техничара из различитих средина заврши преобуку на нови ваздухоплов, који се уводи у наоружање наше војске.

– Ово је историјски тренутак и догађај који ће остати забележен, а важан је са аспеката нашег вида РВ и ПВО и са аспекта Војске Србије, па и Републике Србије, с обзиром на то да произведемо тако технолошки напредно средство као авион, можемо да га уведемо у наоружање, користимо и, уколико то буде могуће, пласирамо као производ наше памети и наше индустрије на друга тржишта – рекао је генерал Живак. ■

М. ШВЕДИЋ
Снимио Ж. СКОКО

РЕЛИГИЈСКИ И ПОЛИТИЧКИ КОРЕНИ ДАНАШЊЕ СИТУАЦИЈЕ НА БЛИСКОМ ИСТОКУ

СУКОБ У ЗНАКУ ПОЛУ

ПИШЕ Милош СТРУГАР

Данашњи догађаји у арапском свету вуку директне корене с краја Првог светског рата и пропасти Османлијског царства. Енглеска и Француска добиле су мандат над овим делом света и практично поделиле Блиски исток на своје зоне утицаја. Оне су тада, и то на врло арбитражан начин, одредиле данашње границе између арапских националних држава и поставиле локалне власти, а њихова „картографија“ одржала се и по окончању њиховог мандата и завршетка Другог светског рата.

У неким земљама на власти су остале монархије, док је у другим дошло до револуције и ширења утицаја арапског национализма и секуларизма. Тај период обележили су напори да се, у оквиру постојећих граница, изгради национални идентитет арапских држава.

Рађање Арапског пролећа

Стварање државе Израел и отварање палестинског питања утицали су на јачање арапске солидарности, док су, с друге стране, хладни рат и борба између СССР-а и САД за доминацију у овом делу света правили нове идеолошке баријере између арапских земаља.

Крај хладног рата и одвојени мировни споразуми Египта и Јордана са Израелом довели су до нових подела међу Арапима и дестабилизације целог региона. Економски и социјални проблеми, растуће неједнакости у друштву и апсолутистички стил владавине у већини земаља били су основни узроци немира и демонстрација које су обележиле почетак тзв. Арапског пролећа.

Протести су почели првенствено у секуларно уређеним државама. Демонстрације су покренули и водили млади људи жељни суштинске промене, већих права, нових могућности, реформи у власти, економији и образовању. Међутим, они нису имали подршку ван урбаних центара, нити организацију и средства да доведу до већих промена. Тај њихов недостатак искористиле су исламске политичке партије, које су „политичку мобилизацију“ усмериле на своје циљеве и убрзо преузеле вођство над демонстрантима.

Подела између сунита и шиита практично је настала одмах после смрти пророка Мухамеда, као последица размимоилажења по питању ко је његов истински наследник. Сунити су сматрали да исламски вођа треба да дође из племена Курејш, из кога је потекао и сам Пророк, док су шиити сматрали да мора бити искључиво члан пророкове породице. У том тренутку суштина сукоба била је у борби за власт, али је временом прерасла у вековну верску поделу.

Иницијално су најутицајнија била Муслиманска браћа са својом широком организационом мрежом, који су, уз велику подршку Турске и Катарa, дошли на власт у Египту. Осим тога, они су у једном моменту били главна политичка алтернатива у Сирији, Тунису и Либији. Међутим, њихова улога је постепено све више слабила, чему је највише допринело активно супротстављање Саудијске Арабије и других земаља Залива, које Муслиманску браћу сматрају егзистенцијалном претњом по своје монархије. Иако имају доста тога заједничког – првенствено повезивање ислама и политике, Саудијска Арабија и вахабисти супротстављају се Муслиманској браћи јер и једни и други своју легитимност заснивају на исламу, па у Муслиманској браћи виде опасног ривала.

Настали вакуум убрзо су попуниле милитантне и екстремне сунитске организације, попут Ал Каиде и тзв. Исламске државе, чији је утицај почео вртоглаво да расте. Последица тога била је даља милитаризација конфликта, посебно у Ираку, Сирији и Либији, где се воде грађански ратови, али и у Египту, Јемenu и Либану.

У свим поменутих земљама постоје различите поделе и бројни узроци конфликта: сукоб између ислама и секуларизма, ислама и арапског национализма, већине и мањина, богатих и сиромашних, урбаних и руралних, борба за власт, економску и финансијску моћ... Међутим, конфликти у Сирији, Ираку, Јемenu, Бахреину и Либану све више имају верски карактер сунитско-шиитског сукоба. На њиховим територијама преклапају се тзв. шиитски и сунитски полумесец, односно ту је сунитско и шиитско становништво највише измешано.

Калиф као јабука раздора

Ислам није монолитна религија и у оквиру њега постоје различити приступи, интерпретације и схватања, као и другачија пракса и однос према другим верским заједница-

МЕСЕЦА

ма. Основна подела је на суните и шиите, који се даље рачвају на струје и фракције. Сунити су бројнији и чине око 85 одсто укупног броја муслимана у свету, док шиити чине преосталих 15 процената.

Подела између сунита и шиита практично је настала одмах после смрти пророка Мухамеда, 632. године, као последица размимоилажења по питању ко је његов истински наследник. Иницијално је постојала сагласност око прва четири калифа. Након тога је, међутим, дошло до неслагања. Сунити су сматрали да исламски вођа, односно калиф, треба да дође из племена Курејш, из кога је потекао и сам Пророк, док су шиити сматрали да наследник мора бити искључиво члан пророкове породице. У том тренутку суштина сукоба била је у борби за власт, али је та борба временом прерасла у вековну верску поделу.

Арапски појам фитна означава поделу и спорове између сунита и шиита. До сада је између њих било пет великих ратова, углавном у раном исламском периоду. Револуција у Ирану, војна интервенција САД у Ираку, и свргавање секуларних влада у многим арапским земљама пореметиле су релативну равнотежу која је постојала између две заједнице и дошло је до поновног интензивирања сукоба између сунита и шиита, посебно у Сирији, Ираку, Јемену и Бахреину.

Догађаји у Арапском свету у последњих десетак година довели су код сунита до јачања утицаја салафиста, вахабиста и Муслиманске браће. Шта је заједничко за све њих? Сви они верују у исламску заједницу – Ума, што значи да не верују у националне државе. Верују, такође, да заједница треба да буде уређена по шеријатском закону. То је њихов заједнички циљ – створити исламску заједницу уређену по шеријатском закону, за коју неће постојати националне границе.

Салафисти, који су настали у 19. веку, верују у буквалну интерпретацију светих књига и да муслимани треба да живе на начин како се живело у време Мухамеда и његове генерације (салах значи предак). Ипак, нису сви салафисти по дефиницији милитантни. У салафизму постоје три основне школе. Једна заступа тезу да салафизам треба ширити кроз мисионарски рад и кроз образовни систем, друга је за успостављање калифата али ненасилним путем, док је трећа школа фокусирана на успостављање калифата насилним путем – џихадом. Ал Каида, на пример, идеолошки припада школи салафистичког милитантног џихада.

Вахабизам је добио име по екстремистичком муслиманском проповеднику Абд ал Вахабу, који је живео у 18. веку на територији данашње Саудијске Арабије. Вахаб је покренуо покрет за прочишћење ислама од свих инова-

ција и девијација у односу на период за живота Мухамеда, и у том смислу близак је салафизму. Основна разлика у односу на салафизам је што вахабисти верују само у насилно ширење својих идеја и што одбијају да се суоче са политичким, економским и социјалним проблемима у данашњим исламским заједницама. Самопроглашена Исламска држава у Ираку и Сирији, под вођством Абу Бакар ал Багдадија, идеолошки припада вахабизму, који је доминантни облик ислама у Саудијској Арабији, као и у већини земаља Залива, и спонзорисана је од државе.

Непомирљиве разлике

Муслиманска браћа су транснационална исламска организација основана у Египту 1928. године. Њихов фокус првенствено је био на социјалним активностима, а не на политичком деловању. То се, међутим, променило са тзв. Арапским пролећем, када су се Муслиманска браћа преоријентисала на политичко деловање, и то с циљем преузимања власти. Иако су у почетку имали значајних успеха, нарочито у Египту, у последње две године њихов политички значај и утицај бледи. За разлику од салафиста, Муслиманска браћа много су прагматичнија у настојању да се инфилтрирају и преузму постојеће структуре државне власти. Они, такође, настоје да се реформишу у складу са модерним светом и технолошким развојем. Владлајућа партија у Турској (АКП), као и палестински Хамас, идеолошки припадају Муслиманској браћи.

Шиити верују у имама, религијског вођу кога бира сам Алах, и то је највећа разлика у односу на веровања сунита. Имам је посредник између Алаха и обичних верника, и он једини зна скривена тумачења Курана и има дужност да то преноси верницима. Сматра се да је имам непогрешив и, стога, његово учење има исти верски значај као и свете књиге. Исламска Република Иран једина је држава у којој је званична религија шиитски ислам. Тај систем је познат као Вилајат ал Факих, што у слободном преводу значи Духовно вођство, односно владавина експерата муслиманског права.

Тешко је предвидети коначан исход садашњих драматичних догађаја и будући однос снага и тип државног уређења у овом делу света. Постоји могућност ширење утицаја и моћи тзв. Исламске државе и стварање калифата на вахабистичким основама. Друга могућност је нека врста реинкарнације Османлијског царства, у коме би доминирала Муслиманска браћа и њихова идеологија. Обе опције подразумевае би брисање националних граница успостављених након Првог светског рата и стварање велике муслиманске заједнице. Трећа опција је да садашње државе опстану у постојећим границама, али са другачијим уређењем, децентрализацијом и поделом власти између различитих етничких и верских група, као што је случај с Либаном након грађанског рата. Четврта, али не и најмање вероватна могућност јесте да дође до сецесије појединих делова постојећих држава и стварања етнички или верски хомогених земаља. ■

Аутор је бивши високи службеник Уједињених нација

У Дому Војске Србије откривен барелеф Св. Пајсију и Св. ђакону Авакуму

ОБНОВА ДУХОВНИХ

Милош Јанковић, в. д. помоћника министра одбране за људске ресурсе и Његово преосвештенство епископ топлички, викар Његове светости патријарха српског Арсеније (Главчић) открили су, 12. новембра у Дому Војске Србије, бронзани барелеф са ликом Светог игумана Пајсија и Светог ђакона Авакума, дело вајара Миодрога Димитријевића. То је девети бронзани барелеф у холу Дому Војске, подигнут од Сретења до данас.

– Само онај ко познаје прошлост може правилно да се одреди у садашњости и да планира будућност – рекао је директор Медија центра „Одбрана“ пуковник Стевица С. Карапанцин, додајући да су барелефи Надежде Петровић, Ђорђа Вајферта, генерала Јована Драгашевића, композитора Станислава Биничког, Владислава Петковића Диса, Арчибалда Рајса, генерала Коче Поповића и Св. игумана Пајсија и Св. ђакона Авакума у Дому Војске да подсећају да је и у ратовима могуће остати човек. У години у којој Србија обележава два века од Другог српског устанка, 100 година од Великог рата и 70 година од победе над фашизмом, прилика је да се на

Барелеф Св. Пајсију и Св. ђакону Авакуму, пострадалим после пропасти Хаџи-Проданове буне баш испред Дома Војске, постављен је на Дан верске службе у Војсци Србије. Истовремено је освештан богослужбени простор, одржана прва литургија после 70 година и прослављена слава Дома.

символичан начин ода пошта онима који су обележили значајан период наше историје.

– Постављањем барелефа Дом Војске добио је своју трећу, вечну галерију, са које ће нас великани подсећати да достојно чувамо културно наслеђе за генерације које долазе, што је најмање што ова кућа, као кућа војног етоса, духовности, традиције и културе, може учинити васпостављајући везу између прошлости и будућности – рекао је пуковник Карапанцин.

Непосредно испред Дома Војске Србије некада се налазила Стамболкапија, озлоглашена међу Србима, симбол страдања под Османским царством, покрај које су Турци набијали на колац бунтовне Србе. Баш ту, као чин

страдало је више стотина Срба, међу којима и игуман Пајсије и ђакон Авакум. Символично, постављањем бронзаног медаљона са ликовима Светог игумана Пајсија и Светог ђакона Авакума одаје се пошта свим борцима и страдалницима који су слободу радије плаћали животом него одрицањем од православне вере и српства.

Истог дана, 12. новембра, на Дан верске службе у Војсци Србије, у Дому је реализовано још неколико активности везаних за духовни живот. Запослени у Дому Војске Србије, њих стотињак, с радошћу су дочекали да учествују у првој литургији, коју су служили војни свештеници Селимир Вагић и Александар Совиљ. Богослужбени простор на трећем спрату Дома Војске, по благослову Његове светости патријарха српског господина Иринеја, посвећен је Светом краљу Милутину. Истовремено су, први пут после седамдесет година, освећене и просторије у којима су, током окупације у Другом светском рату, столovali припадници злогласног немачког Гестапоа, посебно некадашњи подрумски казамати где су четири окупацијске године мучени и убијани родољуби.

ВЕЗА

Верска служба у српској војсци уведена је први пут 1839. године, када је, *Војеним законом* било одређено да војни свештеници воде бригу о духовном животу војника и старају се о њиховим верским правима, осећањима и обичајима. Војни свештеници обављали су обред заклетве приликом доласка у војску, учествовали су у свим војним свечаностима, одржавали молитве пред одлазак на положаје, обилазили рањене у болницама, обављали помене погинулима...

Од 2011. године припадници Војске Србије поново имају могућност да задовољавају своја верска права и на радном месту, односно у кругу касарни и установа у којима су отворени богослужбени простори. То је, према речима многих, значајно ојачало не само духовну снагу појединца и јединице већ и војске у целини. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–30. НОВЕМБАР

Православни

- 16. новембар – Обн. храма Св. великомученика Георгија – Ђурђиц
- 21. новембар – **Сабор светог архистратига Михаила – Аранђеловдан**
- 24. новембар – Свети краљ Стефан Дечански – Мратиндан

Римокатолички

- 22. новембар – **Крист Краљ**

АРАНЂЕЛОВДАН

О давнина су људи празновали анђеле Божје, али се то често изметало у њихово обожавање. Јеретици су их сматрали боговима и створитељима света. Пре Првог васељенског сабора одржан је Лаодикијски помесни сабор и својим 35. правилном, установио исправно поштовање анђела. У време римског папе Силвестра и александријског патријарха Александра установљен је тај празник архистратига Михаила у новембру јер је то, заправо, девети месец од марта који се сматра тренутком стварања света. Узет је због девет анђелских чинова који су најпре створени.

Свети Дионисије Ареопагит, ученик апостола Павла, описао је тих девет чинова у књизи „О небеској Јерархији“. У тој строгој анђелској хијерархији, војвода анђелске војске јесте архистратиг Михаил, јер је својим деловањем спасао многе анђеле отпале од Бога, које је Луцифер повукао собом у пропаст. Међу анђелима влада савремена једнодушност и строга хијерархија у послушности нижих чинова вишим, а свих укупно светој Божјој вољи.

Многи хришћани славе светог архистратига Михаила који се сматра живим светитељем. ■

ОДСУДНА БОРБА ЗА ПРЕСТОНИЦУ

У з борбе српске војске током одбране Београда 1915. године везане су и активности савезничких војних мисија у Србији. Због напада аустроугарских монитора, српској војсци били су потребни различити типови морских и речних мина, као и минске ограде и противминске решетке, којима су неутралисане непријатељске мине. Још у августу 1914. године у српској војсци уочена је потреба за једним минерским официром, који би помогао да се прегради Дунав и спречи приближавање непријатељских монитора.

У марту 1915. године у постављању противминских препрека на Сави и Дунаву српској војсци помагала су четири руска официра, којима је командовао капетан Јуриј Волковиц. Руски минерски одред имао је у свом саставу око 30 људи. Постављање мина на најбољој дубини и позицији, њихово надгледање, као и хватање оних које су се откачиле, биле су редовне дужности српских и руских минера. Крајем марта 1915. године у Србију је из Русије допремљено двадесет, тада најмодернијих мина, које су могле да се детонирају с обале преко подводног кабла. До октобра 1915. године руска и енглеска поморска мисија поставиле су минске запрете и торпедне батерије дуж читавог фронта.

Торпеда против монитора

За борбу против монитора Одбрана Београда користила је, осим мина, и торпеда, која су такође добијена из Русије и Велике Британије. Руски минерски одред поставио је у фебруару 1915. године три батерије са по четири торпеда на обалама Саве у Дунава даље од Београда, док је француско-енглеска војна мисија била задужена за постављање торпеда на београдским обалама. На Дунавском кеју налазила се руска батерија торпеда, која је имала задатак да спречи прилазак монитора и постављање противничког понтонског моста. У Крагујевцу, маја 1915. године, израђене су пловне мине по инструкцијама Енглеске поморске мисије у Србији.

Освајање Бановог брда имало је пресудан значај за одржавање обалског и градског положаја, јер их је, заједно с Топчидерским брдом, широко обухватао. Одступањем српских трупа с обале, непријатељска тешка артиљерија била је у могућности да припрема пешадијски напад, док српска артиљерија није могла ометати у томе. Осми корпус је до тада, због ефикасне српске артиљерије, морао да прекине превозе дању. Иако су превезене снаге биле јаке, ипак се нису усудиле да предузму даљи напад на Београд, јер због слабих

Врховна команда обавестила је 7. октобра све армије о одласку великог савезничког групног транспорта у Ниш. Савезничке мисије и посаде напустиле су Београд 9. октобра и отишле у позадину. У Штабу Одбране Београда њихов одлазак у том тешком тренутку само је појачао утисак напуштености.

међусобних веза нису могле да рачунају на артиљеријску подршку. Због тога су у акцију поново ступили монитори. Они су вршили коректуру гађања тешке артиљерије, која је дејствовала по Калемегдану, а сами су гранатирани куће које су српске трупе биле запоселе према Дунавском кеју.

За борбу против аустроугарских монитора још почетком 1915. године у Београд су, преко Солуна, допремљене четири британске и две француске обалске батерије, од којих је свака у свом саставу имала по два тешка морнаричка оруђа. Код Винче су била постављена два британска обалска топа од 120 mm, на Самару је био један француски обалски топ од 140 mm, на Топчидерском одсеку још два француска топа истог калибра, док су на Калемегдану код Цркве Ружице и у Доњем граду постављени руски тешки топови. Два руска брзометна топа налазила су се унутар Београдске тврђаве. Крајем лета 1915. аустроугарска војска је током припрема за нови напад на Србију почела све чешће ноћу да намерно активира постављене руске мине.

Када је почео напад на Београд, дошла је до изражаја бројчана надмоћ немачке и аустроугарске војске, која се

огледала, пре свега, у великом броју топова великог калибра. Напади аустроугарских монитора погоршали су положај бранилаца Београда. Око 15 часова, 8. октобра, монитори су се поделили у две групе од по два и три брода иза Великог ратног острва и својом артиљеријом гађали српске тешке батерије на Калемегдану и на Великом Врачару. Флотила монитора имала је потпуни успех и на тај начин помогла је пешадији. Сутрадан су монитори „Лајта“ и „Кереш“ ватром својих топова порушили куће које су Срби посели у непосредној близини јужно од железничког насипа. Иако су током тродневне одбране онеспособљена сва четири топа, као и торпедне батерије, Одбрана Београда била је знатно ојачана савезничким оруђима. Након што је постало јасно да непријатељи неће бити задржани на обалама Саве и Дунава, руски морнарици добили су задатак да онемогуће пловидбу Ђердапском клисуром. Истовремено, руски инжењеријски одред правио је понтонске мостове испред одступајуће српске војске. Остатак руских војника повукао се ка Краљеву, одакле су пребачени у Призрен.

Страшно дејство артиљерије

Командант Одбране Београда обавестио је 8. октобра увече Врховну команду о страшном дејству непријатељске артиљерије, али је и навео да сматра да не треба напустити граничне положаје. Око 16 часова према Топчидерском брду и Бањичком вису упућена су два батаљона 13. пешадијског пука другог позива, које је командант Комбинованог одреда употребио за прихват српских трупа из Топчидерског или градског пододсека. Батаљони су заједно с батаљоном 14. пешадијског пука посели Дедиње и положај на Крагујевачком друму.

У 16 часова борбе на Дунаву биле су у највећем жеку. Сви напори српских старешина остали су узалудни. Око 17 часова српски истурени делови повукли су се с кланичке железничке пруге на ивицу града, а затим у унутрашњост, где су почеле борбе с непријатељском пешадијом. У 18 часова прешли су у напад батаљони 59. дивизије и продрили до Душанове улице, где су се забарикадирани. Убрзо је престала непријатељска артиљеријска ватра, а када је пала ноћ, престале су и пешадијске борбе. Током ноћи 8/9. октобра на српску обалу била је пребачена комплетна пешадија 59. дивизије. Сви напори бранилаца били су узалудни и у току ноћи отпочело је повлачење трупа Одбране Београда на нов положај.

Српске трупе имале су довољно времена да изврше покрете за поседанье нових положаја. Трупе градског пододсека са Саве и Дунава (без Сремског добровољачког одреда који више није постојао) повлачиле су се према Великом Врачару, трупе Топчидерског пододсека с Топчидерског брда и из Топчидера (без француске обалске батерије) прикупљале су се на Дедињу, а остатак Тимочке дивизије другог позива (два батаљона 13. пешадијског пука, 15. пешадијски пук и два пољска артиљеријска дивизиона) посео је Мајур, Стражевицу и Петково брдо, ради попуњавања празнине у бојном поретку који је створен између Комбиновног одреда и Остружничког одсека, повлачењем српских трупа с Бановог брда и Чукарице ка Дедињу.

Командант Одбране Београда издао је 9. октобра у 2.30 часова заповест за поседанье новог положаја: Велики Врачар – Дедиње – Петлово

СРБИ СЕ ТУКУ ЈУНАЧКИ

Извештај генерала Михаила Живковића ујутро 8. октобра гласио је: „Борба још траје и није никако престајала. Наше трупе још нападају непријатеља код Дунавског кеја. На Великој Ади Циганлији непријатељ се ојачао и врши напад. Наше трупе с Аде под борбом су евакуисане, па да одсудну борбу приме на десној обали Саве.”

Шеф Штаба групе армија „Макензен“, генерал Ханс фон Зект, писао је 7. октобра: „Јутрос рано су пред очима фелдмаршала трупе прешле Дунав”. Сутрадан је Фон Зект забележио „све иде добро и напредујемо такође код Београда. Ипак, чини се да је тамо прилично огорчена борба”.

Фелдмаршал Аугуст фон Макензен телеграфисао је 9. октобра Вилхелму II и Фрањи Јосифу I: „Од данас у подне у Београду се на краљевској палати и тврђави вију немачка и аустријска застава.”

Фон Зект је 10. октобра писао да се „Аустријанци толико радују што смо им поново освојили Београд... Све је то, дакако, лепо, али није било лако”, а 13. октобра је додао „Срби се туку јуначки”.

брдо – Железник – Остружница. Комбиновани одред с десет батаљона првог и другог позива и 21 артиљеријским оруђем имао је задатак да брани одсек између Миријевског и Бањичког потока, а Тимочка дивизија другог позива са десет батаљона другог и трећег позива и 30 артиљеријских оруђа, одсек од Бањичког потока до Печине баре. Код Грочанског и Великоселског одсека стање је остало непромењено.

Делови немачке 43. дивизије ушли су у зору 9. октобра у јужни део Београда и заузели двор, док су Аустријанци у исто време заузели Калемегдан и успоставили везу са Немцима. У току преподнева 22. корпус заузео је линију Баново брдо – Топчидер, а 59. дивизија избила је на јужну ивицу Београда. Из опште резерве код Торлака стигао је 7. пешадијски пук другог позива с четири батаљона. Командант Одбране Београда обавештен је да у Жаркову и на Кречанима нема непријатеља, и због тога је у 9 часова наредио Тимочкој дивизији другог позива да предузме напад, заузме Кречане и Жарково, а затим да продужи напад ка Бановом брду, заузме га и на тај начин дође у бок немачким трупама. Наступиле су борбе уз садејство непријатељске артиљерије.

Борба за Дедиње

Тешке борбе вођене су око Дедиња, које је прелазило из руке у руке. Непријатељска тешка артиљерија с Бежанијске косе тукла је српске положаје на Дедињу. Енглеска обалска батерија, која је још 24. септембра била повучена с Грочанског одсека и смештена на Вратницама испред Торлака, гађала је непријатељску пешадију на Дедињу и омогућила српским трупама да до краја дана задрже Дедиње у свом поседу. Тешке борбе вођене су и око Великог Врачара. Током тог дана, непријатељ је пребацио у Београд 57. пешадијску дивизију која је уведена у фронт лево од 59. дивизије. Хауштајнова ландштурмска бригада доведена је у Београд као корпусна резерва. Ситуација 9. октобра код непријатеља била је: 44. дивизија на Бановом брду, 43. дивизија у нападу на Дедиње и с левим крилом у борби око Војне болнице, где је успоставила контакт с 59. дивизијом, која је држала линију Црква Св. Саве – Ново гробље, 57. дивизија била је развијена с тежиштем испред Великог Врачара. Тимочка дивизија другог позива уведена је у предњу линију, али није успешно извршила предвиђене задатке, односно није успела да изведе противнапад. Главну отпорну снагу Одбране Београда представљала је Тимочка дивизија другог позива, чије су се јединице морале растурилити дуж целог фронта од Великог Врачара до Петловог брда ради јачања отпора. Врховна команда наредила је Првој армији да прикупи Моравску дивизију другог позива код Уба, Другој армији да из Моравске и Тимочке дивизије првог позива упути по један пешадијски пук Одбрани Београда.

Врховна команда обавестила је 7. октобра све армије о одласку великог савезничког трупног транспорта у Ниш. Савезничке мисије и посаде напустиле су Београд 9. октобра и отишле у позадину. У Штабу Одбране Београда њихов одлазак у том тешком тренутку само је појачао утисак напуштености од савезника.

Услед дејства непријатељске тешке артиљерије, браниоци Београда претрпели су током три дана борби вели-

ке губитке. Два пука спала су испод половине свог претходног састава, а један пук испод трећине састава. Несразмерно велики губици били су међу официрима.

Током 10. октобра није било тешких борби, осим код Дедиња, које је због жестоке артиљеријске ватре препуштено непријатељу, као и код Великог Врачара, који је по наређењу команданта Одбране Београда напуштен. Немачки војници су око поднева избили на Дедиње и отпочели напад на 7. пук другог позива. Српски Пољски артиљеријски дивизион изведен је делом на Торлак, а делом код села Јајинци, који је био задржан на Разбојишту, да ту сачека појачање с нишавскг војишта. Био је то први пут да је српска артиљерија била у прилици да дејствује без опасности од непријатељске артиљерије, којој није била у домету. Наступање Немаца заустављено је у висини села Бањица, а прва појачања с нишавског фронта почела су да се искрцавају у Рипњу. Како би се избегла непријатељска артиљеријска ватра, командант Одбране

Војвода Радомир Пућник

Београда наредио је 10/11. октобра да се српска трупе повуку на линију Чолин гроб – Клупе – Ерино брдо – Торлак – Стражевица – Петлово брдо – Железник – Остружница. У састав Комбинованог одреда ушла су два пешадијска пука, који су од Врховне команде били упућени као појачање с Нишавског фронта. У извештају Врховној команди, командант Одбране Београда молио је 10. октобра да му се пошаље једна дивизија у помоћ, уз напомену да се српске трупе боре с ретком храброшћу и да су од себе дали све што се може очекивати. ■

(Насћавак у следећем броју)

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за кадрове
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за попуњу радног места војног службеника
у Војној академији
(пријаве се достављају ВП 2977 Београд)
пријемом професионалног војника у радни однос
на неодређено време

1. Вртлар у Сервису за одржавање Командне чете Секретаријата Војне академије, ССС, ЕС 62836 (4Δ33Δ), група радног места 11 и 405 бодова, место службовања Београд, 1 (један) извршилац.

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс могу учествовати професионални војници на служби у Војсци Србије и Министарству одбране Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) општи услови конкурса:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за службу у Војсци Србије и Министарству одбране,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци,
- да нема негативних службених оцена.

б) посебни услови конкурса:

- да има завршену одговарајућу врсту и степен стручне спреме (ССС у четворогодишњем трајању) предвиђен за формацијско место за које конкурише.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на интерни конкурс, са приложеним доказима о испуњавању услова, кандидати подносе јединицама–командама у којима се налазе на служби.

Команде јединица–установа примљене молбе службеном поштом достављају на адресу:

ВП 2977 Београд.

Уз молбу кандидати прилажу:

- биографију (са наведеним основним личним подацима, адресом пребивалишта и телефоном за контакт),
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак, због кривичног дела за које

се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци),

- уверење надлежног органа Министарства унутрашњих послова Републике Србије да кандидат није осуђиван на казну затвора од шест (6) месеци (не старије од шест месеци).

Јединица, команда или установа у којој је кандидат на служби у обавези је да достави оверене копије докумената из њихових досијеа персоналних података, као и остала потребна документа по следећем:

- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- диплома о завршеном образовању и сведочанства о завршеном сваком разреду средње школе,
- оверен картон основних личних података (КОЛП),
- мишљење и сагласност претпостављеног старешине на положају команданта батаљона, њему равног или вишег,
- попуњен и оверен образац и сагласност за извршење безбедносне провере (исти тражити у команди јединице у којој се налази на служби). Фотокопије докумената морају бити оверене у суду или општини.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, а на захтев комисије за избор, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

У току изборног поступка, комисија за избор ће са кандидатима који испуњавају опште и посебне услове конкурса обавити разговор ради процене оспособљености, знања и вештина.

У току поступка, овлашћене здравствене установе извршиће психолошку процену кандидата. О месту, дану и времену разговора и психолошке процене кандидати ће бити накнадно обавештени.

За кандидате који задовоље критеријуме за проверу оспособљености, знања и вештина, уз њихов писани пристанак, биће извршена безбедносна провера.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС

Рок за подношење пријава за пријем на службу је осам (8) дана од дана објављивања конкурса.

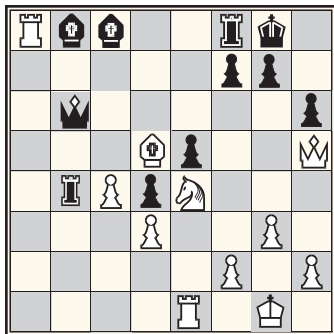
Неблаговремене, неразумљиве и непотпуне пријаве неће бити разматране и биће одбачене закључком против кога се не може изјавити жалба. Конкурсна документација неће се враћати кандидатима који не буду изабрани. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ДАМЉАНОВИЋЕВ ТРИЈУМФ У ПАРАЋИНУ

Велемајстор Бранко Дамљановић у 55 години побеђује на турниру у Параћину са 7,5 поена из 9 партија и налази се међу водећим играчима на нашој рејтинг листи. Препустио је место млађима у сениорској репрезентацији али је прихватио одговорну дужност селектора женске репрезентације Србије. Доносимо партију коју је Дамљановић одиграо против велемајстора Косића у Параћину.

Бранко Дамљановић – Драган Косић 1:0
Међународни отворени турнир Параћин 2015.
Обрнути бен-они

Позиција:

Бели:

Пешаци:
(11 фигура)

Црни:

Пешаци:
(11 фигура)

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
(8) (9) (10) (11) (12) (13)
(бели жури да доведе скакача на с2 и одбрани тачку а3 са идејом да погура пешака на б4) (14) (15) (16)
? (црни игра непрецизно јер је топ са а1 потребнији даминој страни табле па је можда боље било одиграти Таb8) (17)
(18) (бели је спровео свој план да одигра пешаком на б4 и створи иницијативу) (19) (20) (21)
(22) (23) (бели избегава измену топова и одржава притисак по седмом реду) (24) (бели је увео даму у игру с темпом што му уз слободног пешака на с4 даје предност) (25) (26) (27) (28) (бели је до краја развио фигуре и прети на f7)

(види дијаграм)

(29) (30) (31) (бели је стратешки надмоћан па може да игра и на тактичке заплете) (32) (33)
(34) (црни није смео да узме пешака на d3 због Sf3+ и пада му дама) (35) (36) (37) (не сме да мења даме јер би бели скакач ушао у игру са шахом и освајањем фигуре) (38) (39) (40) (бели има супериорног скакача у односу на црног затвореног и пасивног ловца) (41) (42) (43) (44) (45)
(46) (47) – црни предаје.

Коњићев скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

Решење судоку – водоравно: 6-1, 4-3, 2-7-8, 5, 2-7, 1-6, 2-3, 8-1, 9-5-4, 8-1, 9-4, 3-2-5, 5, 6-3-8, 7, 7-9-3, 1-2, 4-6, 1-8-2, 6-9, 3-7, 7-6, 3-5, 1, 3-5-4, 7-8, 9-2.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1:

1. (Sd3, Lxf7, Sb5, Le5) 2. мат
(Lxd3 мат, Txc3 мат, Dxb5 мат, Sb6 мат)

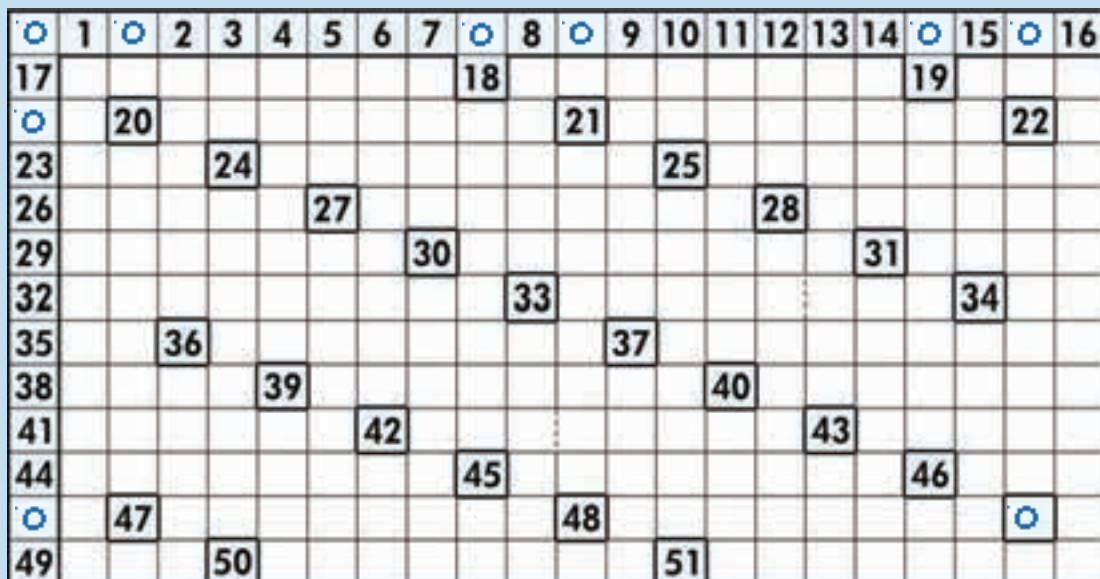
Проблем број 2:

1. (Ke3, c4, d5)
2. Dg2 мат (De2 мат, De2 мат, De2 мат)

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: Компијен, блискост, РАП, о, оставина, столарка, р, СРН, асонанса, ронилице, Татар, каватине, трасат, Аделија, Аталанта, Саро, резонатор, рокирати, ИР, ИН, каротажа, Атеничани, Кира, еротичан, Маракан, ацетат, пиратика, арапа, насолити, ацетерин, НИН, к, тренутан, липолист, ц, АВЛ, магистри, ушанчити.

ВОДОРАВНО:

17. Заносан говор у драми, патос, 18. Помилвати дете, 19. Летење, 20. Безгласно (грч.), 21. Сабља немачке израде, 23. Соло песма уз клавируску пратњу, 24. Со угљене киселине, 25. Особље (лат.), 26. Муслиманско женско име, 27. Збирка компјутеризованих података, 28. Витке, танке, 29. Одгурнути, отиснути, 30. Кћи краља Миноса (грч. мит.), 31. Муслиманско мушко име, 32. Припадник рода Копнене војске Војске Србије, који слави свој празник 16. новембра (дан почетка Колубарске битке 1914.), 33. Реч којом се нешто гарантује, 34. Ауто-ознака Лознице, 35. Ауто-ознака Аранђеловца, 36. Мећава, вејавица (покр.), 37. Становник Равних котара, 38. Сваки предмет у простору, 39. Савез држава (стр.), 40. Затворити у тор, 41. Који се може осетити, 42. Старији чешки филмски редитељ, 43. Телепринтер, 44. Лимени делови аутомобила, 45. Мали кавези, 46. Отилија одмила, 47. Велика змија, 48. Филм Ите Рине, 49. Носилац наследних особина, 50. Лош владар (грч.), 51. Тиранске власти, тиранства.

УСПРАВНО:

1. Стручњак за палеопатологију, 2. Име пољског националног хероја Кошћушка, 3. Иницијали глумице Томпсон, 4. Пруга која повезује Токио и Осаку, 5. Инослава одмила, 6. Високи католички свештеник, 7. Глумица Џесика, 8. Амбис, 9. Име екс-фудбалера Кежмана, 10. Ауто-ознака Алексинца, 11. Супротно од источно, 12. Назив, 13. Со винске киселине, 14. Индустија сатова (скр.), 15. Узгајивач лана, 16. Обављање телефонских разговора, 18. Бележење, 19. Војници који обезбеђују конач, 20. Интересовања, 21. Становница Атике, 22. Бапска старост (лат.), 24. Сраман, 25. Двојник глумца у опасним сценама, 27. Роман Патрика Бесона, 28. Наметнути коме своје мишљење, 30. Град у Италији (војна база!), 31. Љубавна поезија, 33. Словеначки књижевник, Иван, 34. Бренд фотоапарата (мн.), 36. Славни голман, Јенс, 37. Препорука како треба нешто урадити, 39. Мера за папир, 40. Претежни састојак ваздуха, 42. Не (тур.), 43. Господин (грч.), кир, 45. Дом културе (скр.), 46. Лична заменица.

Свечани Дочек Нове 2016.

ВОЈНА УСТАНОВА "ДЕДИЊЕ"
организује

Централни Дом Војске Србије,
Београд, Француска 2
Ресторан сала - 4.000,00 дин.

Снежана Бабић и оркестар Синише Вићентијевића

Клуб Војске Србије Земун
Штросмајерова 3
Ресторан сала - 3.400,00 дин.
Зимска башта - 2.900,00 дин.

Часлав Љубеновић и специјални гост Снежана Бабић

МОГУЋНОСТ ПЛАЋАЊА НА ТРИ РАТЕ

Централни Дом Војске Србије Тел.: 011 52 39 963;
Клуб Војске Србије, Земун Тел.: 011 21 93 532

ПОВОЉНО

Војна установа „Дедиње“, припадницима МО ВС нуди акцијску продају артикала хране на 6 месечних рата, путем административне забране.

Пријављивање се врши у објектима ВУ „Дедиње“ (кантинама). Реномирани добављачи су гаранција врхунског квалитета, што се показало у досадашњем пословању, изузетним задовољством припадника МО ВС, приликом куповине наших артикала. Акција траје до краја године.

Пакет Бр.1 - Фрешинг
Сврхуто тесто, замрзнуто у кутији и тл:

- Пилочине 2,5 кг - 435,00 дина/пакет
- Жу жу 2,5 кг - 420,00 дина/пакет
- Пилочета са сиром 3 кг - 823,00 дина/пакет
- Кафиноне са оцем 3,5 кг - 713,00 дина/пакет

Сврхуто мариш:

- Грмача ситијања 1 кг, замрзнуто 10 кг - 1.433,00
- Боровања мута 1 кг, замрзнуто 10 кг - 1.433,00
- Руска заварта ситијања 1 кг, пак. 10 кг - 1.403,00

Пакет Бр.2
Конзервацио омакше, туневина

Могућност куповине на општа и тл:

- Касети криставци 720 гр - 100,00 дин.
- Пасерне филе - 720 гр - 120,00 дин.
- Шекла - 720 гр - 90,00 дин.
- Ајвар - 720 гр - 200,00 дин.
- Туневина ситна - 170 гр - 73,00 дин.
- Туневина крупа - 170 гр - 115,00 дин

Пакет Бр.3 - Сухопекнати производи - Маргекс-

1 Пакет: тегална ШИА 6,5 кг укупна цена 10.300,00 дин
- Првуца - 1,5кг
- Печеница - 1,5 кг
- Сунч прат - 2 кг
- Памарта - 1,5кг

2 Пакет: могућност куповине цете првуца 6-7 кг
1.310,00 дин /1 кг

Пакет Бр.5 - Сухопекнати производи - Рујно-

1 Пакет: тегална ШИА 10 кг укупна цена 7.580,00 дин
- Димљена свињска печеница 3 кг - 600,00 дина/кг
- Димљена свињска прат - 2,5 кг - 700,00 дина/кг
- Свињска мутка - 2 кг - 480,00 дина/кг
- Сир качкавал - 2 кг - 600,00 дина/кг

2 Пакет: тегална ШИА 10 кг укупна цена 10.260,00 дин
- Златоборска сува свињска печеница 3 кг - 1.700,00 дина/кг
- Златоборска свињска пратуца - 2 кг - 2.400,00 дина/кг
- Димљена сува маришца/маришна шпрота или крути
2 кг - 1.300,00 дина/кг
- Златоборска сува свињска пратица - 2,5 кг - 1.300,00 дина/кг

Пакет Бр.4 - Конзерви-
Сухопекнати производи

1 Пакет: тегална ШИА 5,15 кг
укупна цена 6.500,00 дин.

- Сува печеница - 1 кг
- Сунч прат - 1 кг
- Чедна маришца - 1,2 кг
- Бурманска маришца - 0,85 кг
- Каса - 0,85 кг
- Шпрота маришца - 0,85 кг

2 Пакет: тегална ШИА 10,3 кг
укупна цена 13.100,00 дин.

- Сува печеница - 2 кг
- Сунч прат - 2 кг
- Чедна маришца - 2,4 кг
- Бурманска маришца - 1,7 кг
- Каса - 1,7 кг
- Шпрота маришца - 1,3 кг

Телефони 011/36-19-473 и 066/82-83-833

ВАША ВУ "ДЕДИЊЕ"

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ

ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

МИСЛИТЕ НА ЗИМСКУ ОПРЕМУ

КОТИК Д.О.О

Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб:062/297-945
Fax: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:

-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:
бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

STC

СИСТЕМСКА ТРЕНИНГ АКАДЕМИЈА
ЈУРИЈА ГАГАРИНА 177/37, 11070 Нови Београд

КОНКУРС

ЗА ПОПУНУ СЛОБODНЕ ПОЗИЦИЈЕ
ЗА РАД НА БРОДУ

Позиција: службеник обезбеђења на броду

УСЛОВИ КОНКУРСА

1. Минимум средња стручна спрема.
2. Обавезно познавање енглеског језика (у димену слободне конверзиције).
3. Обавезно одслужен војни рок.
4. Психофизичка и здравствена способност.
5. Да кандидат није под истрагом или кривично гоњен.
6. Први уговор је на 3 месеца и може се продужити. Садржај сваког уговора договара се директно са послодавцем.
7. Висина почетне зараде (према првом уговору) износи 1.200 долара.
8. Са продужетком уговора примање се повећава и износи од 1.600 до 2.000 долара.

Београђу („СВ“) са фотографијом послати на мејл: sistemaska.ta@gmail.com
За додатне информације позвати: 064-26-97-899 и 011-3189-295

ВЕЛИКИ РАТ СРБИЈЕ

КЊИГА 33

Владо Стругар, Милић Ф. Петровић
Тврди повез, ф. 16×23, 652 стр.
шифра: 111313;
цена: 1.045,00; са попустом: 731,50

Књига 33 је последња из едиције Велики рат Србије за ослобођење и уједињење Срба, Хрвата и Словенаца, у издању Главног ђенералштаба, штампане у Београду у Штампарској радионици Министарства војске и морнарице. Едиција је настала у периоду од 1924. до 1937. године и садржи историјску грађу насталу у ратним јединицама српске војске током Првог светског рата. Документи који се објављују у овој едицији прате рад српске, односно југословенске Врховне команде током Првог светског рата, све до 5. маја 1920. године. Књига 33 до сада није објављивана.

ОДБРАНА

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111314 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ“, по цени од 308,00 динара
2. Шифра 111315 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА – ПРВИ СВЕТСКИ РАТ“, по цени од 572,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручноца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазиш целокућној износа доставијши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена доспексиресом на Шереш кујца.

РОД БЕЗ КОЈЕГ СЕ НЕ МОЖЕ

Традиција дуга 150 година је прилика за поглед уназад све до средине 19. века са многобројним искуствима у различитим државама и војскама у којима је партиципирао српски народ и његова војска. То су квалитетна полазишта за разумевање наше прошлости, али и садашњег тренутка и неизоставно искуство у будућем сагледавању потреба и места инжињерије у војсци и систему одбране.

УМЕСТО УВОДА

Још су Римљани у својој војсци имали и техничке трупе, а у оквиру сваке легије била је једна центурија занатлија за изградњу опсадних справа, мостова и оправку оружја. У средњем веку развија се вештина опсаде градова и тврђава, као и њиховог утврђивања. Крсташки ратови су такође довели до оживљавања тврђавске војне. Након појаве артиљерије средином 14. века дошло је до знатних измена у опсадним радовима. Јачање артиљерије имало је за последицу брз развој фортификације. С временом, добијањем на значају, инжињерија је прерасла у род војске у свим армијама.

Улога инжињерије измењена је у време Наполеонских ратова. Уместо ранијих операција, које су вођене углавном око тврђава, Наполеон их је заобилазио, око њих остављао најнужније снаге за блокаду и брзим маневрима јурио противника. То је утицало на измену улоге инжињерије, јер је коришћена за убрзавање операција опсежним радовима на комуникацијама. Инжињерија је градила мостове свих врста (на ногарима, понтонима, сплавовима, скелама, дереглијама, чамцима...).

Развој техничких средстава

У каснијем периоду, развој металургије омогућио је да се техничка средства инжењерије квалитетно побољшају. Изграђују се челичне конструкције и напредује путоградња, минерство, а пишу се прва инжињеријска правила и излазе стручни часописи. Прво инжињеријско правило у Србији издато је под називом Техничка пионирска служба за употребу официра свију родова војске и окружни инжињера (Београд 1864).

Повећањем људства и јачањем армија повећава се потреба за техничком опремљеношћу. Употреба бетона и челика, као и коришћење бризантног експлозива за рушење били су нови изазови у даљем развоју инжињерије. Увећава се и број инжињеријских јединица: пионери, минери, понтонири, железничари итд. Тако се у ратним формацијама јавља све већа потреба за здруженим јединицама. У тактичкој употреби доминирају радови на комуникацијама, нарочито на подизању мостова.

Српски народ је под аустријским царством био ангажован у ратовима против турског освајача. Највећи део тих ангажовања био је на војној граници (у Војној крајини) где су Срби представљали бедем против даљег турског напредовања према Бечу. Део тог одбрамбеног система представљала је и аустријска речна флотила на Дунаву и његовим притокама у периоду од 14. до 19. века, позната и као Шајкашка флотила. Тако су, у недостатку понтонира, за превоз организовани шајкаши, названи по ратном броду шајки. Један од задатака им је био и снабдевање и превоз војске. Језгро те војске чинили су Срби и Мађари. Након Београдског мира 1739. године Аустрија је 1741.

укинула шајкашке чете и 1763. основала Шајкашки батаљон у троуглу Бачке, између Дунава и Тисе. Батаљон је формиран од становништва из српских насеља на том простору. Штаб му је био у Тителу и непосредно је био потчињен команданту Петроварадина. Средином 19. века након револуције 1848. батаљон се распао и 1852. је реорганизован у Тителски граничарски пешадијски батаљон.

Тежиште на утврђивању

Током Првог светског рата повећани су захтеви за већим обимом инжињерије. Инжињеријске јединице се из позадине све више пребацују на фронт. Позициони рат изискивао је повећање дубине одбрамбеног система при чему је истакнута улога инжињерије. Повећан је број инжињеријских радова, а све већа опасност од извиђања из ваздуха тражила је обимније маскирање војних снага и средстава. И поред разграђивања послова и задатака тежиште инжињерије остало је на утврђивању и комуникацијама.

Између два светска рата технички развој утицао је на даље усавршавање средстава инжињерије. У Немачкој је задржано гледиште да је инжињерија борбени род војске,

док је Француска, као и у Краљевина Југославија – која је баштинила француску ратну вештину – стајала на становишту да је реч о техничком роду војске. У совјетској Црвеној армији употреба инжињерије у нападу била је слична немачком гледишту, док је у одбрани било више ослона на француско становиште.

Током Другог светског рата настављен је процес моторизације и механизације инжењерије. Усавршавају се средства за минирање и разминиравање терена, за искрцавање, а доминирају запречавање, савлађивање препрека и успостављање и одржавање комуникација. Знатно је повећан проценат инжињеријских јединица у копненој војсци.

Свестрани род

Након Другог светског рата применом нових технолошких достигнућа наставља се процес модернизације. Нову димензију изазвао је проналазак атомске бомбе и могућа употреба нуклеарног оружја. Усавршавају се уређаји за дириговано паљење мина. Рационалном употребом инжињерије јединице других родова и служби све више се оспособљавају за изградњу и савлађивање фортификацијских

ПОЈАМ

ИНЖЕЊЕР на француском *ingénieur*, на латинском *ingenium* је ДУХ, ДАР, ОШТРОУМЉЕ, а односио се на онога ко прави оруђа и оружја (у ранијем периоду) а затим пројектује и гради мостове, путеве, железнице, грађевине, машине и друга постројења. То је род војске чији припадници обављају техничке послове у вези са војском и помажу реализацију војних активности.

Корени појма сежу у дубоку прошлост и прве почетке стварања војски, војног организовања и ратних сукоба.

препрека, савлађивање водених површина, изградњу и утврђивање објеката итд. У ратној морнарици с временом инжињерија добија све већи значај. Исти је случај и у ратном ваздухопловству, где се развој креће у повећању броја јединица, усавршавању њихове организације и опреме за брзу изградњу потребне ваздухопловне инфраструктуре.

Саставни део инжињерије је инжињеријска механизација. Реч је о грађевинским и другим машинама, уређајима и опреми инжињеријских и других јединица намењених за извођење инжињеријских обезбеђења борбених дејстава: дозери, грејдери, утоваривачи, багери, ваљци, гатери, компресори, ровокопачи, минополагачи, миноистраживачи, ванбродски мотори, реморкери, амфибијска возила, понтонски и лансирни мостови... ■

ИНЖИЊЕРИЈА У СРБИЈИ

Темељи модерне српске војске постављени су још у ослободилачким устанцима српског народа под турском влашћу у 19. веку (Први и Други српски устанак). Стратегијом наоружаног народа извојевана је самосталност од турске власти и на Берлинском конгресу 1878. Србија је постала међународно призната држава. Деветнаести век је за српску аутономну кнежевину, и касније, независну краљевину, протекао у дограђивању система народне, али и стајаће војске. Војска се припремала саобразно ондашњим европским искуствима, економским моћима државе и државном – националном програму који је подразумевао ширење националног простора на још неослобођене крајеве у којима живе Срби.

Стварањем стајаће војске, њеном модернизацијом, школовањем кадра у развијеним европским државама ударени су стабилни темељи квалитетне војне организације. Резултати тих стратешких одлука показаће се у победоносним ратовима на почетку 20. века (Први и Други балкански и Први светски рат). То је период развојног пута срп-

ИСТАКНУТИ КОМАНДАНТ

Стеван Бинички рођен је у Машалуку код Госпића 1840, а умро у Београду 1903. године. Био је официр аустријске војске и у српску војску примљен 1870. у чину инжињеријског поручника. У српско-турском рату 1876–1877. командовао је одредом и бригадом. Посебно се истакао у бојевима на Адровцу и Кревету. У српско-бугарском рату 1885. командовао је Шумадијском дивизијом.

ске војске и њеног дела – инжињерије, од средине 19. века до 1918. када је српска војска инкорпорисана у војску нове државе – Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца – Краљевине Југославије.

За Дан рода инжињерије у Војсци Србије одређен је 6. новембар. Тог дана 1865. године у Кнежевини Србији донет је Закон о измени и допуни Закона о уређивању војске из 1864. године, којим су понтонери и пионири издвојени из артиљерије и образовали су посебан род – род инжињерије. Инжињеријско одељење у стајаћој војсци подељено је на два полубатаљона: први – пионирски, са две чете, и други понтонирски, са три чете.

До октобра 1880. штаб Инжињеријског пука био је у Београду, а потом је премештен у Ниш, где је био и штаб Пионирског батаљона, док је Прва чета била у Ћуприји, Друга у Нишу, а Трећа у Прокупљу и Куршумлији. Штаб понтонирског батаљона био је у Ћуприји, док су му чете биле у Ћуприји, Крушевцу и Алексинцу.

Када је реч о бројном стању стајаће војске у периоду 1878–1883. година, дивизија је имала нешто више од 8.300 војника, али се тај број следеће године повећавао до 8.830 војника. Највећи број припадао је пешадији (4.700), артиљерији више од 2.350, док је инжињеријски пук бројао 726 војника. Најмање војника (470) имао је коњички пук.

ПРВИ МИНИСТАР ВОЈСКЕ

Управо је официр инжињерије био први војни министар у Србији. Реч је о странцу, Французу *Иполиту Мондену*. Његов боравак у Србији, нарочито други долазак у периоду 1861–1865. када је био први српски министар војни, ударио је темеље оснивању рода инжињерије.

Монден Иполит рођен је у вароши Манту у северној Француској 1811, а умро у Паризу 1900. године. Студирао је Артиљеријску и инжињеријску школу у Мецу. У Алжиру је 1839. произведен у чин капетана. Као капетан прве класе предложен је за мисију у Србији где је боравио у периоду између 1853. и 1855. године. Проучавао је границу и могућност њене одбране у Србији, о чему је оставио сведочанство у *Спису о Кнежевини Србији* 1856. године. У Француској је у чину мајора 1857. постављен за команданта инжињеријског батаљона. Потом је 1859. име-

Нован српско-турских ратова 1876–1878. године реформе су биле у складу са захтевима које је налагала модернизација војске. Основан је Инжењеријски комитет у чији делокруг рада су спадали теоријско и практично испитивање и оцена активности попут техничко-инжињеријског уређења градова, утврђивања положаја за одбрану на граници и у унутрашњости, саобраћајних путева, прелаза преко река, планинских теснаца и уопште свих важнијих стратегијских тачака. У њиховој надлежности била је и изградња различитих траса комуникација (обични друмови, водени, железнички, мостови) с обзиром на објекте који имају војничку важност на томе простору и са гледишта фортификације, и то нарочито траса које улазе у рејон градова или већ утврђених положаја, а затим и то како да се, са техничког гледишта, извуче што већа корист из употребе друмова (обичних, водених или железничких) приликом превоза људства, стоке, војног материјала, убојне спреме, болесних и рањених. Инжињеријски комитет водио је рачуна о изради правила и норми по којима би се изграђивале војне грађевине фортификацијског значаја и оних за смештај војника и друге спреме (касарне, болнице, учионице, административне зграде, радионице, магацини итд). Поред тога, Комитет се бавио уређењем и наоружањем инжињеријских трупа, израђивањем правила и пропи-

нован за официра Легије части, а од 1859. је командант инжињеријског корпуса у Амјану.

У Србији је други пут боравио од 1861. до 1865. године. Прво је у периоду 1861. постављен за начелника Војне управе и управитеља Главне управе грађевина. Издавањем Главне војне управе из Министарства унутрашњих дела, она прераста у Министарство војно на чијем челу је у периоду од 1862. до 1865. године био пуковник Иполит Монден. Након повратка у Француску постављен је за команданта Главног инжињеријског штаба Трећег корпуса рајнске војске. Пензионисан је 1871. године. Указом од 1. јануара 1898, у знак признања за услуге које је учинио Србији као њен први министар војни, додељена му је титула почасног генерала српске војске. Умро је у Паризу 1900. године у 89. години.

са, предавањима за инжењеријске школе, те оцењивањем стручних књига и проналазака.

Даљом реорганизацијом артиљерије и инжењерије дотадашњи комитети преиначени су у одељења (Инжињеријско одељење Министарства војске), а њихови шефови називани су начелници. Делокруг рада Инжињеријског одељења обухватао је само техничку и административну страну.

Војном формацијом по *Закону о устројству војске из 1883. године*, Србија је војноадминистративно подељена на дивизијске области. Штаб команде активне војске имао је референта за инжењерију који је био у чину пуковника. Био је то инжењеријски пуковник Стеван Бинички. Пионирски батаљон и Понтонирски полубатаљон образовали су инжењеријску команду сталног кадра са штабом у Београду. Њен командант је у исто време био референт за инжењерију у Штабу команде активне војске. Пионирски батаљон и Понтонирски полубатаљон, као административни органи, били су потчињени, према *Закону о војној администрацији*, дивизијској области у којој су се налазили, а у вези са снабдевањем оружјем, прибором и опремом – непосредно Министарству војном. Састав штаба инжењеријске команде чинили су командант (пуковник), ађутант

ВРХУНСКИ ИНЖИЊЕРАЦ

Чедомиљ Миљковић рођен је у Крагујевцу 18. новембра 1849, а умро у Београду 2. новембра 1909. године. Био је генерал, министар војни, војни писац. Основну школу и шест разреда гимназије завршио је у родном Крагујевцу. У Артиљеријску школу (претеча Војне академије) ступа 1866. са VIII класом. Школовања завршава почетком 1872. као шести у рангу, када је унапређен у чин инжењеријског потпоручника. Био је командир вода у пионирском батаљону, управник Пионирског радилишта (1874), командир Чачанског понтонског моста и наставник у новоформираном Пионирском одсеку (1875)... На Војној академији је најпре хонорарни, а затим и редовни професор сталне фортификације. Од 1894. је на дужности команданта инжењерије сталног кадра, а убрзо затим и команданта инжењерије целокупне војске. Од краја 1897. постављен је за референта инжењерије Штаба команде активне војске, председника Војнокасационог суда и члан

ПИСАЦ И ИНЖЕЊЕР

Михајло Магдаленић рођен је у Кусадаку 1846, а умро у Врњачкој Бањи 1926. године. Генерал српске војске и војни писац. Завршио је Артиљеријску школу у Београду 1866. године. На Николајевској војној академији у Петровграду 1872–1875. добио је звање инжењера. Предавао је више година на Војној академији. Више расправа из области фортификација написао је у часопису *Рајник*. Аутор је књига *Пољска фортификација* и *Одбрана Држава и фортификација на крају 19. века*.

(поручник), војни лекар (капетан) и три писара (наредник, поднаредник), што је укупно шест људи. У саставу Врховне команде Инжињеријско одељење чинили су начелник (виши официр) и ађутант (нижи официр).

Након што би се издвојила лица обучавана у телеграфу, минерској и железничкој служби, свака пионирска кадровска чета у инжењерији формирала је активну пионирску чету, инжењеријски депо и допунски пионирски вод. На тај начин су из свих пионирских чета састављена два телеграфска одељења, једна минерска и једна железничка чета. Обе кадровске понтонирске чете образовале су пет мостовних полутренова, за сваку дивизију по један, један понтонирски трен и пет допунских понтонирских водова. Активне пионирске чете са својим допунским водовима, инжењеријским депоом и мостовним полутреном, биле су у саставу активне дивизије. Команду над њим примио је референт за инжењерију обласне дивизијске команде, са звањем команданта дивизијске инжењерије. Минерска и железничка чета, телеграфско одељење и мостовни трен улазили су у састав Врховне команде.

Инжињеријско-техничко одељење у Министарству војске делило се на Грађевински и Фортификацијски одсек. У делокруг првог одсека спадали су градња, оправке и одржа-

Војнодисциплинског суда. Неколико месеци 1901. године био је и министар војни у кабинету др М. Вујића. Аутор је две војностручне књиге (*Начела за подизање пешадијских заклона и спрема месних предмета за одбрану* и *Пољска фортификација*) и непотписаних *Правила железничке службе* (1887), те више стручних радова у војним хрестоматијама (1881, 1890, 1894) и часопису *Рајник* (1880, 1886, 1894, 1895).

ОДЛИКОВАЊА:

Таковски крст са мачевима V реда, Таковски крст IV реда, Таковски крст III реда, Бели орао IV реда, Орген Милоша Великог IV реда, Сребрна медаља за храбросћ, Медаља за војничке врлине, Златна и Сребрна медаља за ревносну службу, Сјоменица за рај 1876–1878, Сјоменица за рај 1885.

вање свих војних зграда за смештај војске, њене стоке и материјала и свих војних радионица, и уређивање стрелишта, зборишта, вежбалишта итд. У надлежности другог одсека били су грађа и одржавање утврђења и набавка или наређивање набавке материјала и алата за градове, радионице, слагалишта и војску. На крају године Општевојном одељењу достављан је преглед о количини инжињеријске опреме у градовима, слагалиштима и војсци. Начелник Инжињеријско-техничког одељења, виши инжињеријски официр, био је истовремено и шеф Фортификационог одсека, којем су, по формацији, придодати нижи инжињеријски официр, капетан лађе и механичар. Шеф Грађевинског одсека био је такође виши инжињеријски официр. Њему су били придодати нижи инжињеријски официр, артиљеријски инжењер и цртач.

Пред рат са Бугарском 1885. начелник Инжињеријског одељења био је инжењеријски потпуковник Михајло Магдаленић.

Јачањем формације у периоду након 1883. и новом формацијом 1889. године, први пут се формирају инспекције пешадије, артиљерије и инжињерије. Тако су инжињеријске трупе биле под инжињеријском инспекцијом. У оквиру Војног комитета Министарства војног постојао је Инжињеријски комитет, војна надлештва имала су инжи-

МИНИСТАР ГРАЂЕВИНА У УНИФОРМИ

Један инжињеријски пуковник био је и министар грађевина у Краљевини Србији. Био је то Коста Радисављевић, инжињеријски пуковник и редовни професор, рођен у Јагодини, 26. јуна 1859, а умро у Раковици, 18. марта 1911. године. У Артиљеријску школу (Војну академију) ступио је 1866. године и завршио 1872. као први у рангу у 8. класи. У чин поручника унапређен је 1874. године. Од краја исте године на дужности је командира 3. пионирске чете. Ређају се године и дужности: референт инжињерије команде Кладова, командир 1. понтонирске чете, начелник штаба 2. дивизије Шумадијског корпуса, командир 1. пионирске чете, професор Артиљеријске школе из два предмета (Војна комуникација и логорне грађевине и Математика), референт инжињерије у Команди града Београда, командант Пионирског батаљона и професор Војне академије из пет предмета (Правила пионирске и понтонирске службе, Математика, Премеравање, Техничка настава и Геодезија). Од марта 1883. био је на служби у Инжињеријско-техничком одељењу Министарства војног и хонорарни професор Војне академије из математике. Редовни професор Војне академије постаје 1884. године, од када је и члан Инжињеријског комитета Министарства војног. Од септембра 1885. био је начелник инжињерије Дринске дивизије и у том својству учествовао је у Српско-бугарском рату. Од марта 1886. био је начелник инжињерије Дунавске дивизијске области, а од 1887. и члан испитне комисије за чин мајора свих родова војске и члан Савета Војне академије. Реконструкцијом Министарског савета 27. децембра 1895. постављен је за

министра грађевина у Кабинету Стојана Новаковића, где је остао до 29. децембра 1896. године. Као министар је задржао право ношења униформе и чин и ранг у војсци. Истакао се у изналажењу начина ангажовања инжињеријских јединица у изградњи грађевинске инфраструктуре у оквиру обуке и других редовних војних делатности, а посебно је иницирао и предузео мере да се и остварује проширивање железничких пруга узаног колосека и граде нове. Од новембра 1897. био је председник Инжињеријског комитета Министарства војног, од краја 1898. изванредни комесар за пограничне страже, до 14. јануара 1900, када је пензионисан, а затим преведен у резерву.

Одликован је Таковским крстом II степена, Орденом Белог орла V степена, Сребрном медаљом за ревносну службу и са две споменице из ратова. Примео је и неколико страних одликовања: аустријски ордени Франц Јозеф I степена са лентом и Франц Јозеф III степена, бугарски Орден за војничке заслуге са лентом и црногорски орден Књаз Данило I степена.

Коста Радисављевић био је плодан преводилац и војни писац. Већ 1881. штампани су његови преводи књига чувеног белгијског генерала Анрија Бријалмона: *Војна фортификација* и *Пољска фортификација* за потребе официра свих родова оружја. У часопису *Рајник*, поред превода, објавио је чланак у 17 наставака *Белешке о немачкој војсци*. Аутор је шестог дела књиге *Подсећник или помоћна књига за инжињеријске официре, час II*.

њеријски арсенал, док су команде имале инжињеријске трупе и понтонирски батаљон. Такође, Штаб врховне команде из 1889. имао је Инжињеријско одељење. Команда активне војске 1889. имала је Инжињеријски одсек на чијем је челу био инжињеријски пуковник Чедомиљ Милковић, који је касније био генерал и министар војни.

По *Закону о устројству војске* из 1901. инжињерија је, уз пешадију, артиљерију и коњицу, била главни род, уз помоћне које су чинили болничари, возари и административни одсек. Команда инжињерије у Нишу руководила је 1. и 2. инжињеријским батаљоном и Понтонирском командом. На њеном челу налазио се инжињеријски потпуковник Андрија Јовановић, а на челу Понтонирске команде био је инжињеријски потпуковник Милош Ранковић. Први инжињеријски батаљон имао је пет пионирских чета – за сваку дивизију по једну. Други инжињеријски батаљон био је мешовитог састава и имао је по једну телеграфску, железничку и минерску чету, које су се сразмерно регрутовале из свих пет дивизија. Телеграфска чета за телеграфију и телефонију делила се на седам водова, од који је пет било намењено за образовање дивизијских телеграфских одељења – за сваку дивизију по једно. Регрутовани су из дивизијске области. Железничку чету чинили су делови за саобраћај и експлоатацију, као и за одржавање, поправку и градњу нових пруга. Понтонирска команда формирана је 1901. године у Ћуприји и имала је две чете са укупно 246 људи. Командант инжињерије имао је положај команданта бригаде, а команданти инжињеријских батаљона и понтонирске команде – положај команданта батаљона.

Инжињеријске славе

Када је краљ Милан Обреновић 14. јануара 1887. издао наређење о прослављању слава у војсци, право да обележавају своју славу добили су и инжињеријски батаљони и самостални полубатаљони. У војсци Краљевине Србије инжињеријски батаљони славили су 24. мај као свој празник, у знак сећања на дан када су 1860. године установљене прве инжињеријске чете у војсци Кнежевине Србије. Први инжињеријски батаљон славио је 24. мај, дан установљења прве инжињеријске чете, од 1888, а Други инжињеријски батаљон исти празник славио је од 1889. године. Инжињеријски арсенал од 1888. славио је 3. јануар, као дан установљења, а од 23. октобра 1903. обележавао је 75, 100. и 125. годишњицу установе. У војсци Краљевине Југославије слава инжињеријских јединица био је Свети Симеон Столпник (6. јун). Понтонирски батаљон славио је од 3. априла 1888. Светог Николу, као славу морнара.

Формацијом из 1902. године у другом позиву народне војске предвиђен је по један пионирски полубатаљон са две чете у свакој дивизијској области и резервни инжињеријски батаљон, са пет чета, чији се штаб попуњавао из Дунавске дивизијске области.

Мирнодопска формација војске 1912. (углавном она из 1902) обухватала је, што се тиче инжињерије, 3. инжињеријско-техничко одељење које се састојало од Грађевинског и Фортификационог одсека, Инжињеријски комитет у Београду, Инжињеријски арсенал у Ћуприји са Управом, Радионицом и Слагалиштем, Команду инжињерије (Ниш) у саставу два батаљона, понтонирска команда у Ћуприји и понтонирски мост у Варварину. Пред балканске ратове Команда инжињерије била је трупна команда. Она је руководила свим инжињеријским (пионирским, понтонирским), телеграфским и рефлекторским јединицама, а била је потчињена Инспекцији инжињерије. Команда инжињерије у Нишу руководила је са два батаљона и пон-

КОМАНДАНТ

Најпре пешадијски потпоручник Светислав Милојковић, касније пуковник, командант инжењерије српске војске, преведен је у инжењерију 1887. године. Постављен је за командира вода у 4. чети Пионирског батаљона, а касније за ађутанта пионирског (1. инжењеријског) батаљона. У току 1895. и 1896. био је државни питамац у Аустроугарској. По повратку са школовања постављен је за командира 2. чете у 1. инжењеријском батаљону (1896). Од 1900. године је референт инжењерије Команде Шумадијске дивизијске области. За команданта 2. инжењеријског батаљона постављен је маја 1903, а за команданта Понтонирске команде и в. д. управника Инжењеријског арсенала 1905. године. Командант целокупне инжењерије српске војске постаје 1912. године. На том положају налазио се у оба балканска и Првом светском рату. Погинуо је на торпедованом италијанском броду Чита ди Бари 24. септембра / 7. октобра 1917. године.

ОДЛИКОВАЊА:

Орген Таковског крста V степена (1900), Медаља за војничке врлине (1901), Орген Белог орла V степена (1913), Орген Св. Саве III степена (1913), Орген Белог орла са мачевима III степена (1915).

тонирском командом. Први батаљон имао је пет чета (за сваку дивизију по једну). Други батаљон био је мешовитог састава и имао једну минерску, једну железничку и једну телеграфску чету. Инжењеријски арсенал био је у Ћуприји. Понтонирска команда имала је две чете. Прва је имала пет водова, од којих је сваки образовао мостовни трен за по једну дивизију, а друга – са три вода, служила је за образовање великог мостовног трена.

У Србији пред Први светски рат као основни задаци инжењерије истичу се оправка, одржавање и рушење путева и железничких пруга, мостоградња, пољско утврђивање, израда фортификација, као и радови на тврђавској војни (опсадни радови и мински рат).

У балканским ратовима и Првом светском рату инжењерија је делила судбину народа и његове војске. Несумњив је њен допринос у победама 1912, 1913, 1914, као и у албанској голготи и избеглиштву, а потом и у победоносном повратку након пробоја Солунског фронта 1918. године.

Након пробоја Солунског фронта српска инжењерија била је највише ангажована на подизању мостова и најнужнијој оправци порушених објеката на путевима при чему је коришћен заплешени понтонски материјал.

Од 1912. године, током балканских ратова и Првог светског рата командант целокупне инжењерије српске војске био је (до погибије 1917) пуковник Светислав Милојковић.

У Краљевини Југославији

Стварањем нове државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, касније Југославије, Србија је 1918. године кренула у стварање заједничке војске. Инжењерија је у Војсци Краљевине Југославије имала значајно место. Током 1920. године у Министарству војном Краљевине СХС имала је Одељење које се састојало од Секције за утврђивање, Грађевинске секције, Секције за путеве, Телеграфске секције и Жељезничке инспекције.

Министарство војно, као највиши орган војне управе, новом законском регулативом из 1923. године, такође је имало Инжењеријско-техничко одељење које су чинили Фортификацијски, Грађевински, Саобраћајни и Техничко-слагалишни део, а начелнику тог одељења били су потчињени и Завод, Главно инжењеријско Слагалиште и Техничка радионица.

Инжењерија је у саставу армијских области имала посебну команду (на челу је био инжењеријски бригадни генерал) која је под собом имала један батаљон пионира са четири чете (четири официра и 131 војника) и полубатаљон понтонира са две чете (четири официра и 130 војника), по једну чету телеграфску и рефлекторску и инжењеријски парк. На располагању Министарству војске и морнарице била су два железничка батаљона, један транспортни и један технички. Своју инжењерију имала је и Команда Боке Которске која се састојала од чете пионира, телеграфске, електромашинске и чете рефлектора.

Све бројнија инжињерија

Током 1930. године инжињерија је изузета из армијских команди и формирана је Команда инжињерије под којом су биле пионирска, понтонирска, телеграфско-техничка и железничка команда. Формација се састојала од по два пионирско-инжињеријска и понтонирска пука, по једног телеграфског, техничког и железничког пука, шест пиротехничких чета, инжињеријске чете команде Шибеника, Инжињеријске официрске школе у Београду, Инжињеријске подофицирске школе у Марибору, док је под комадом Гарде била једна инжињеријска чета. Због важности инжињеријске технике у могућем рату Главни генералштаб је 1931. инсистирао да се контингенти пионира и понтонира повећају на рачун коњице. Тако је од око 6.300

ФОРМАЦИЈА

Формацијом из 1928. године Југословенска војска, кад је реч о инжињерији, садржи по два батаљона (пионирски и понтонирски) у командама четири армијске области (са штабовима у Горњем Милановцу, Сарајеву, Скопљу и Карловцу за пионире и Шапцу, Брчком, Велесу и Птују за понтонире), док је Пета армијска област у Команди имала само Пионирски батаљон чији је штаб био у Неготину. Инжињеријски батаљон Боке Которске, са штабом у Мељинама, имао је Пионирску чету у Тивту.

регрута за коњицу, њих 2.500 преусмерено у инжињерију. Тиме је број регрута у инжињерији са дотадашњих 8.752 повећан на око 11.000. Међутим, и поред тога до средине тридесетих година, утврђен је недостатак обвезника за предвиђену ратну формацију инжињерије. Упркос настојањима у наредном периоду овај проблем није превладан.

Команде и установе рода инжињерије у југословенској војсци 1939. године (осим армијских области) биле су у Београду – Команда инжињерије, Славонском Броду – Саобраћајна команда и Железнички пук, Пожаревцу – Пук за везу, Новом Саду – Батаљон голубије поште, Карловцу – Пионирска команда и Други пук, Нишу – Први пук, Шапцу – Понтонирска команда и Први пук и Осиеку – Други пук.

У том периоду почела је и моторизација инжењеријских јединица. Према ратној формацији југословенске војске из 1939. у саставу инжењерије требало је бити 112 пионирских чета. Од тога су биле свега три моторизоване пионирске чете. Формиране пред рат, имале су средства за запречавање (5.000 мина и око пет тона експлозива), лака пловна средства (гумене чамце) и 30 теретних камиона Praga RV.

Други светски рат

Југословенска војска доживела је пораз у Априлском рату 1941. године. Међутим, то је био само рат у рату имајући у виду каснији отпор окупацији и пораз који се окупационе силе (Немачка и Италија) доживеле у Другом светском рату. Током Другог светског рата у Југославији, у коме је доминантан герилски отпор окупацији, преовлађују диверзантске акције. Порастом јединица НОВЈ долази до јачања инжињерије у партизанским јединицама. Руше се комуникације које користи окупатор, нарочито железничке пруге. У завршној фази рата инжињеријске јединице користе се за потпору армијских офанзивних операција.

Након ослобођења инжињерија Југословенске армије састојала се од инжињерије резерве Врховне команде и армијске, корпусне, дивизијске и бригадне инжињерије, док Ратно ваздухопловство и Ратна морнарица нису имали инжињерију као посебан род. Инжињерија Врховне команде имала је: Команду инжињерије Југословенске армије, Инжињеријску официрску школу и војно училиште, пионирски подофицирски курс, пионирску бригаду, инжињеријску базу, главну инжињеријску радионицу, главно инжињеријско слагалиште и складиште експлозива. На нивоу армија било је шест инжињеријских бригада и шест инжињеријских складишта, док су на нивоу корпуса, дивизија и бригада били батаљони, чете и водови. Током 1946. формирају се прве јединице инжињерије Ратне морнарице, потом и Ратног ваздухопловства.

Један од главних задатака инжињерије у овом периоду био је обнова и изградња земље након ратних разара-

ГЕНЕРАЛИ ИНЖИЊЕРИЈЕ У КРАЈЕВИНИ

Драгош Ђелошевић рођен је у Књажевцу 1884. а умро у Београду 1935. године. Инжињеријски бригадни генерал, у међуратном периоду био је шеф Грађевинског одсека Инжињеријско-техничког одељења, шеф Фортификацијског одсека Инжињеријско-техничког одељења, в. д. команданта Саобраћајне и Железничке команде. Написао дело *Пољска фортификација*.

Љубиша Хаџи-Поповић (Прокупље 1884 – Београд 1949), инжињеријски бригадни генерал. У Инжињеријско-техничком одељењу МВМ, затим шеф Грађевинског одељења Команде Ваздухопловства, в. д. команданта Саобраћајне команде. Написао дело *Инжињеријска љавила* (уџбеник из 1924).

Милан Костић (Свилајнац 1885 – Оснабрик 1963) инжињеријски бригадни генерал, командант Првог пионирског пука, заступник команданта Пионирске команде, командант Понтонирске команде, пред рат 1941. командант инжињерије 2. групе армија.

Владимир Павловић (Београд 1877 – Карловац 1934) инжињеријски бригадни генерал, командант инжињерије 2. армијске области, начелник инжињеријског одељења 3. армијске области, командант пионирске команде.

Милан Поповић рођен је у Аранђеловцу 1884. године, инжињеријски бригадни генерал. Најпре референт инжињерије Тимочке и Вардарске дивизијске области, па командант Понтонирског батаљона и командант Инжињеријске официрске школе, затим командант Пионирске команде.

Божидар Путниковић, Трстеник 1886–1941. године, инжињеријски бригадни генерал, командант 2. пионирског батаљона 2. армијске области, командант Инжињеријске подофицирске школе, командант Пионирске команде, пред рат 1941. у команди инжињерије. Написао књигу *Стална фортификација*, Београд 1928.

Владимир Талић, Ниш 1883 – Београд 1961, инжињеријски бригадни генерал, начелник инжињерије 2. армије у Првом светском рату; после рата шеф Фортификацијског одсека Инжињеријско-техничког одељења и помоћник начелника Инжињеријско-техничког одељења. У Априлском рату 1941. начелник Инжињеријског одељења Команде позадине Врховне команде. Написао: *Пољска фортификација – Тактички гео* (1924, 1932) и *Уџбу за решавање тактичко-фортификацијских задатака* (уџбеник).

Стеван Живановић (Загреб 1892 – Београд 1979), инжињеријски бригадни генерал, 1919. командир понтонског моста у Велесу, начелник Инжињеријског одељења, командант Вардарске дивизијске области, в. д. начелника Инжињеријског одељења Гарде; помоћник начелника Инжињеријско-техничког одељења МВМ; шеф Фортификацијског одсека Инжињеријско-техничког одељења МВМ; уредник Војне енциклопедије за инжињерију.

ПОСЛЕРАТНИ КОМАНДАНТИ

Команданти инжињерије и начелници Управе инжињерије Југословенске (народне) армије у периоду од 1945. до 1986 били су:

1945: генерал-потпуковник Владимир Смирнов,
1945–1950: генерал-потпуковник Павле Илић,
1950–1965: генерал-пуковник Блажо Јанковић,
1965–1966: генерал-пуковник Петар Матић,
1966–1969: генерал-пуковник Франц Тавчар,
1969–1972: генерал-потпуковник Миливоје Глухак,
1972–1976: генерал-потпуковник Ђурађ Покрајац,
1976–1981: генерал-потпуковник Милутин Матић,
1981–1984: генерал-потпуковник Милан Бурчул,
1984–1986: генерал-мајор Здравко Новоселић,

Војне школе за инжињере

Инжињеријска официрска школа Југословенске војске основана је 1925. године у Београду. У њој су школовани официри од чина капетана до чина пуковника. Школа је била под инспекторатом инжињерије, школовање је трајало десет месеци и у почетку је радила по потреби. Суштински образовног процеса чинили су теренски тактичко-фортификациски задаци и топографско снимање терена. Од 1928. постала је стална установа.

У ЈНА Инжињеријска официрска школа почела је с радом 1945. године у Панчеву кроз три течаја: пионирско-понтонирски, железнички и минерски. Школа је потом пресељена у Шабац. Такође, од 1945. у Карловцу је радила инжињеријска школа Друге класе. Педесетих година школа улази у састав Инжињеријско-хемијског школског центра.

Инжињеријско-подофицирска школа српске војске формирана је у Нишу 1890. године и била је заједничка школа артиљерије и инжињерије. Сваке године реализована су два течаја, теоријски и практични. Када је 1898. Арти-

љеријска школа пресељена у Крагујевац, инжињерија је као самостална установа остала у Нишу.

У југословенској војсци инжињеријско подофицирска школа отворена је 1919. у Загребу и школовање је трајало три године. Потом је 1921. године премештена у Марибор, а 1937. у Шабац.

У Југословенској народној армији школе инжињерије образоване су 1945. године при армијским бригадама. Јединствена Инжињеријска подофицирска школа формирана је 1952. у саставу Инжињеријско-хемијског школског центра. Школа је престала да ради јула 1971, а кадар је образован у Средњој војној школи КоВ.

Инжињеријска школа за резервне официре формирана је у ЈНА 1951. под називом Школа за резервне инжињеријске официре, а 1958. мења назив у Инжињеријска школа за резервне официре.

У Војсци Србије род инжињерије чине 18. инжињеријски батаљон у Првој бригади, 210. инжињеријски батаљон (Друга бригада) 310. инжињеријски батаљон (Трећа бригада) 410. инжињеријски батаљон (Четврта бригада) Први и Други понтонирски батаљон у Речној флотили и 333. инжињеријски батаљон у РВ и ПВО. ■

ИНЖИЊЕРИЈСКЕ ЈЕДИНИЦЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

13

У Војсци Србије род инжињерије чине 18. инжињеријски батаљон у Првој бригади, 210. инжињеријски батаљон (Друга бригада), 310. инжињеријски батаљон (Трећа бригада), 410. инжињеријски батаљон (Четврта бригада), Први и Други понтонирски батаљон у Речној флотили и 333. инжињеријски батаљон у РВ и ПВО.

Инжињерци Прве бригаде Копнене војске, односно 18. инжињеријски батаљон смештен је у Петроварадину. Располаже утоваривачима, дозерима, копачима, грејдерима, ваљцима, монтажним мостом типа „бејли“.

Моћна техника

Да би успешно реализовали своје многобројне задатке, инжињерци Војске Србије располажу различитом техником. Ту су дозер (ТГ-140, ТГ-160, ТГ-170, ТГ-200 и Caterpillar Д-8Х), утоваривач (УЛТ-150, УЛТ-160 Б и Ц, Zettlmaier ZL-5001 F), копач точкаш (КН-251 и Волво БМ), багер гусеничар, грејдер (МГ-145), ваљак (ДВВ-10, ДВВ-11, Bomag BW-200), вибро-плоча, машина за стабилизацију тла, бушилица минских бунара, моторна бушилица, прскалица за емулзију, машина за сечење бетона, теретни аутомобили самоистоваривачи (ФАП 2226 РБК), аутомобили дизалице, специјални аутомобили са дизалицом, специјални аутомобили покретна радионица, аутомобил специјални санитет, аутомобил цистерна, аутомобил тегљач, приколица дробилица за камен, приколица компресор (Фаграм и Atlas Copco), приколица агрегати и електро агрегати, мотор ванбродски и друго.

Као пример наводимо опрему коју поседује Прва понтонирска чета Првог понтонирског батаљона. Чета располаже са осам реморкера и 25 возила ФАП, од којих је један број предвиђен за вучу, спуштање и извлачење реморкера

из воде, а остали за превозење 18 пловних чланака. Ту је и десетак алуминијумских чамаца са ванбродским моторима, неопходних за маневрисања и радове на води. Основна намена Прве понтонирске чете Првог понтонирског батаљона јесте успостављање и одржавање скелских и мостовних места прелазака преко водених препрека. Овај састав Речне флотиле често је пружао помоћ и институцијама ван Војске Србије. Припадници чете постављали су понтон приликом пливања за Богојављенски крст у Шапцу, Београду и Земуну, помагали током реализовања спортских веслачких и пливачких манифестација. Доказ високе обучености и увежбаности понтонираца Прве понтонирске чете јесте чињеница да за два часа на води могу да споје осамнаест пловних чланака и премосте водену препреку, као и да за петнаестак минута формирају скелу носивости 60 тона.

Инжињерци у Трећој мисији војске

Један од задатака инжињеријских јединица Војске Србије јесте и помоћ цивилним структурама у отклањању последица елементарних непогода. Припадници инжињеријских јединица били су ангажовани у свим фазама током мајских поплава 2014. године: фаза од 14. до 21. маја била је усмерена на спасавање и евакуацију становништва из угроженог подручја; друга фаза, која је трајала до 3. јуна, подразумевала је координацију служби безбедности и јавних служби на терену, док је 4. јуна почело отклањање последица поплава. Више хиљада војника, подофицира и официра било је ангажовано у Обреновцу, Шапцу, Коцељеви, Лозници, Осечини,

ПРИЗНАЊЕ 310. ИНЖИЊЕРИЈСКОМ БАТАЉОНУ

На дан обележавања Светског дана цивилне заштите, 1. марта 2015, начелник Одељења за ванредне ситуације у Прокупљу Срђан Митровић уручио је 310. инжињеријском батаљону Војске Србије признање за изузетан допринос у спасавању и заштити и развоју цивилне заштите у протеклој години.

У Речној флотили су Први понтонирски батаљон, смештен у шабачкој касарни „Церски јунаци“, и Други понтонирски батаљон. Припадници Првог понтонирског батаљона Речне флоте из Шапца већ неколико година уназад постављају понтонски мост на Дунаву, од Земунског кеја до плаже „Лидо“ на Великом ратном острву. Цео посао реализује се на основу уговора Министарства одбране и општине Земун, а сам чин постављања 20 тона тешког понтонског моста траје два и по сата. Постављање моста увек је добра прилика за проверу оспособљености људства ове јединице. Припадници Првог понтонирског батаљона чувају и одржавају мост током летњих месеци, у периоду јун–јул до септембра.

Речна флотила Војске Србије, а посебно припадници Другог понтонирског батаљона, више пута су током 2014.

помагали цивилним институцијама, попут Веслачког савеза Србије, приликом реализовања Првенства Европе у веслању на Ади Циганлији, или приликом уређења језера Палић код Суботице, као и током Регате Наутичког савеза Србије.

У Ратном ваздухопловству и противваздухопловној одбрани ВС јединствен је 333. инжињеријски батаљон, формиран марта 1947. године на аеродрому „Церкље“, одакле је убрзо пребазиран у гарнизон Тузла. Од 1955. до 1962. године батаљон је учествовао у изградњи аеродрома Лесковац, Ниш и Тузла. Током 1962. године батаљон се премешта у гарнизон Краљево и учествује у изградњи аеродрома „Лађевци“. Након тога, батаљон је од 1966. године премештен у гарнизон Бела Црква у ком остаје до 1968. године, када прелази у гарнизон Панчево, где остаје до данас. Након што је 2005. расформиран 359. инжињеријски батаљон из Лађеваца, 333. инжињеријски батаљон остао је једини самостални инжињеријски батаљон у Ратном ваздухопловству и противваздухопловној одбрани.

Лешници, Ваљеву, Прељини, Лучанима, Пожеги, Трстенику, Дољевцу, Лазаревцу, Љубовији, Грделици, Крупњу, Лозници, Свилајнцу, Ваљеву, Лучанима... Од укупно 1.914 лица ангажованих у Обреновцу, било је 1.079 припадника Министарства одбране и Војске Србије, заједно са 87 возила и радних машина Војске Србије.

Већ другог дана незапамћених поплава припадници 20. командног батаљона и 210. инжињеријског батаљона евакуисали су „фапом“ 45 особа из села Грдица. Трећег дана припадници 210. инжињеријског батаљона Друге бригаде поставили су тешки механизовани мост и повезали село Раваница са Краљевом. Два дана касније на исти начин повезали су и села у гледићком крају где је река однела мост.

Поред ангажовања у Обреновцу, инжињеријске јединице Војске Србије радиле су средином јуна 2014. на реконструкцији путева и санацији клизишта у Малом Зворнику, Косјерићу, Бајиној Башти, Крупњу и у Љубовији. Припадници 310. инжињеријског батаљона из Прокупља уклањали су одроне и реконструисали оштећене путеве у општини Косјерић. У општини Ражањ на Јовановачкој реци постављен је мост са два елемента, док су у месној заједници Сјерач у општини Бајина Башта при-

падници 310. инжињеријског батаљона јединице поставили тешки механизовани мост преко реке Рогачице. Припадници 310. инжињеријског батаљона из Прокупља поставили су и тешки механизовани мост преко Јовановачке реке у селу Нови Брачин, у Нишавском округу. У општини Крупањ, инжињеријска група са четири инжињеријске машине и два самоистоваривача била је ангажована на пробијању оштећених деоница пута до градског водовода. У Малом Зворнику припадници 310. инжињеријског батаљона, 210. инжињеријског батаљона Друге бригаде из Краљева и 333. инжињеријског батаљона радили су на обилазници за теретна возила. Припадници 210. инжињеријског батаљона били су ангажовани на постављању тешких механизованих мостова у општинама Мали Зворник и Бајина Башта. Припадници ове јединице поставили су импровизоване мостове у селима Раваница и Годачица. Припадници 18. инжињеријског батаљона Прве бригаде Копнене војске радили су на реконструкцији путева у општини Љубовија.

У јулу и августу 2015. припадници 210. инжињеријског батаљона Друге бригаде Копнене војске радили су на ископавању водовода дужине четири километра у општини Мали Зворник.

Понтонирци помажу становништву

Своја знања и увежбаност понтонирци Речне флотиле демонстрирали су у децембру 2010. године на задатку санирања последица изазваних изливањем реке Лим на угроженом подручју у општини Пријепоље. Тада је у близини оштећеног моста у насељу Бродарево постављен понтонски мост за мештане одсечених јадовничких села. Постављање и једногодишње одржавање овог понтонског моста дугог 65 метара био је задатак Прве понтонирске чете.

Током фебруара 2012. године Речна флотила помагала је становништву у рашчишћавању путева од снежних наноса у општинама Мали Зворник, Коцељева, Шабац и Љубовија. У склопу припрема за одбрану од претњи изазваних кретањем леда на водним токовима, изведена је вежба „Лед 2012“ и извршено рушење леда минирањем.

Након што су 14. маја 2014. почеле поплаве, одмах су прискочили у помоћ припадници Првог понтонирског батаљона речне флотиле који су били ангажовани у Шапцу, Коцељеви и у Лозници. Истог дана из касарне „Александар Берић“ у Обреновац кренули су рониоци 93. ронилачке

чете, припадници Другог понтонирског батаљона, чији део одлази и у Лајковац и Лучане.

У борби против снежних наноса

Војска Србије укључила се у акцију спасавања људи и деблокаду путних праваца од снежних наноса 2014. године. Припадници 333. инжињеријског батаљона били су са својом механизацијом ангажовани 31. јануара на најкритичнијем правцу Перлез–Стајићево. На путу Бачка Топола – Кула биле су ангажоване инжињеријске машине Прве бригаде Копнене војске, а из Бачке Топле упућен је тенк који је требало да извуче шлепер препречен на путу ка Суботици. Прва бригада Копнене војске, Специјална бригада, 333. инжињеријски батаљон и Команда за развој Банатске бригаде ангажовале су расположиво људство, инжињеријске машине и другу механизацију и материјална средства за помоћ завејаним грађанима. ■

Др Милан ТЕРЗИЋ
Мр Далибор ДЕНДА
Др Милан МИЛКИЋ

ВАЛЕВО, АВГУСТ 1944.

СЕСТРО!

МАРШ НА ДРИНУ
пише: Марко Стојановић
црта: Милан Дрча

'ДЕ МИ ЈЕ ГУЊА?
'ДЕ МИ ЈЕ ШИНЕЛ?'

ИЗДАЈА!

ШТА СЕ,
БРЕ, ДЕРЕШ!

ТАКО СИ НАМ
ИСТО И НА ЦЕРУ
ОТКРИО
ПОЛОЖАЈЕ!

ПОШАО ТОБОЖ ДА МЕ
ЧУВА, А ОБАМО МАЈ НЕ
ИЗГЛУСМО ЗБОГ ЊЕГА!

ЈЕ ЛИ БРЕ, ТАКО ЛИ
СЕ ПРИЧА С ОЦЕМ,
СУНЦЕ ЛИ ТИ ТВОЈЕ
КАПАИСАНО!

'АЈДЕ, МИЛЕ,
НЕ ДРАМИ,
НЕГО ПРИЧАЈ,
КАКО СИ?'

КАКО САМ? ПА, ВИДИШ ВАЉДА ДА САМ ДОБРО!
ЗДРАВ САМ КО ДРЕН, А ОНИ НАВАЛИЛИ ДА МЕ ДРЖЕ ОВДЕ!

И БЕЛШИ,
НИЈЕ ТИ НИШТА?

ТО? ТО ЈЕ ОГРЕВОТИНА! ДА МИ ЈЕ ДА САМО ДА
НАБЕМ ЧАКШИРЕ, БЕЋ БИХ ЈА ЈУРИО ШВАБЕ
ПО ЦЕРУ!

АКО ЈЕ САМО ТО,
Онда одмори,
бећ смо их
најурили,

КАКО МОРЕ?!

СИЛОМ,
КАД НИСУ ХТЕЛИ МИЛОМ,
А ТАКО ЈЕ СВЕ И ПОЧЕЛО,
НА ВИДОВАЦ, АТЕНТАТОМ
НА ФРАНЦА ФЕДИНАНДА.

У БРЕ АЛЕКСА,
ОДАКЛЕ
СИ ТИ КРЕНУО...

ПА ОА НЕГАЕ МОРА ДА СЕ
ПОЧНЕ, А ЗА ТАЈ СЕ ПОЧЕТАК
ФАТАЈУ ШВАБЕ, МИ СМО ИОНАКО
МОБИЛАСАНИ А ДА НИСМО
ЗНАЛИ НИ ЗАШТО НИ КАКО,
ОВО САМ СВЕ У ЧЕТИ ЧУО.

ПОШТО ЈЕ СРБИЈА С ОНЕ СТРАНЕ ДРУМЕ УБИО ПРИНЦА,
СРБИЈА С ОВЕ СТРАНЕ ДРУМЕ ЈЕ ИЗВУКЛА ДЕБЛИ КРАЈ
- ДОБИЛИ СМО УЛТИМАТУМ НА КОЈИ, УЗ СВЕ ЖИУРЕНЕ
НА ОБА ОКА, НИСМО МОГЛИ ДА ПРИСТАНЕМО.

ГОСПОДО, АКО ОВО ПОТПИШЕМО,
ЦРНО НАМ СЕ ПИШЕ.

ЗА ВРХОВНОГ КОМАНДАНТА АУСТРОУГАРСКИХ ИНВАЗИОНИХ СНАГА ИЗАБРАН ЈЕ ГЕНЕРАЛ ОСКАР ПОБОРЕК, ДОТАДАШЊИ ШЕФ ВЛАДЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, КОЈИ ЈЕ ПРЕДВИДЕО ПАКУ ПОБЕДУ.

КО НЕ МОЖЕ ДА ПОБЕДИ ТЕ УЗГАЈИВАЧЕ СВИЊА, ЗРЕО ЈЕ ЗА ПЕНЗИЈУ!

ЧЕКАЈ, ЈЕЛ ТАЈ БЕШЕ ОДГОВОРАН ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА У САРАЈЕВУ?

ДА НЕ ГРЕШИМО ДУШУ, НИЈЕ ДО НЕГА КРИВ ЈЕ ТАЈ ГАВРИЛО ШТО ГА ЈЕ ПРОМАШИО ПА САД МИСЛИ ДА МИ СРБИ НИСМО НАЗашТА.

МА КРИВИ СМО МИ, 'АЈД ШТО НЕМАМО ТОПОВСКЕ ГРАНАТЕ, МИТРАЛЈЕЗЕ И ПУШКЕ, ТО НЕ МОЖЕМО НИ ДА ПРОИЗВЕДЕМО, НЕГО КАД СМО ДОШЛИ НА РАПОРТ, НИСУ ИМАЛИ НИ ЧИЗМЕ ДА НАМ ДАЈУ...

...САМО ШИЊЕЛ И ШАЈКАЊУ.

ТЕК КАД И БЕЗ ТОГА ОСТАНЕШ, КО ЈА ОБАЕ, СХВАТИШ ДА НИ ТО НИЈЕ МАЛО!

ОД 29. ЈУЛА ДО 11. АВГУСТА ДАНОНОЈНО СУ АРТИЛЈЕРИЈОМ БОМБАРДОВАЛИ БЕОГРАД, СМЕДЕРЕВО И ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ, АЛИ ДУНАВ НИСУ УСПЕЛИ ДА ПРЕБУ.

ЗАТО СУ СЕ ОДЛУЧИЛИ ЗА САВУ И ДРИНУ, ПРЕШЛИ СУ ИХ КОД ЛЕШНИЦЕ, ЛОЗНИЦЕ И ШАПЦА, КОЈЕ СУ ПОТОМ ОКУПИРАЛИ.

ГЕНЕРАЛ СТЕПА СТЕПАНОВИЋ, КОМАНДАНТ ДРУГЕ АРМИЈЕ, ПО НАРЕЂЕЊУ ВРХОВНЕ КОМАНДЕ НАПАО ЈЕ ШАПАЦ, АЛИ ЈЕ ИСТОВРЕМЕНО САМОИНИЦИЈАТИВНО ОДЛУЧИО ДА ЗАУЗМЕ ВРХ ПЛАНИНЕ ЦЕР.

ДОК САМ КАО ДЕТЕ ЧУВАО СТОКУ, РОГОВИМА МИ ЈЕ ТАКО РАСПРАН ТРБУХ ДА САМ ЈЕДВА ПРЕЖИВЕО. ВАЉДА ЗАТО ОД ТАДА НЕ ЗАЗИРЕМ ДА БИКА ХВАТАМ ЗА РОГОВЕ.

ЧЕКАЈ, ЈЕСМО ЗАТО ОНАКО НАГРАБУСИЛИ У ОНОМ УСИЉЕНОМ МАРШУ НА ДРУНУ?

БАЊАНИ-ВУКОВА
-СВИЛУВА-ВЕЛИКИ БОШЊАК
-КАОНА-МИХАИЛОВ ГРОБ
-КРИВАЈА-ЦЕР ЗА 20 САТИ,
БУДИ БОГ С НАМА...

НЕ, МИЛЕ, НАГРАБУСИЛИ СМО ЈЕР
СУ НАС С ПРОВАЛОМ ОБЛАКА НА
ЦЕРУ САНЕКАЛИ И АУСТРИЈАНЦИ...

АЛЕКСА?

???

„ЈИ ЈЕР СЕ НЕКО ДРАО КО БЛЕСАВ У МРАКУ, ПА СУ ЗНАЛИ ГДЕ ДА ПУЦАЈУ.

„ДЕ СИ? ЈАВИ СЕ КАД ТЕ ЗОВЕМ,
СУЦЕ ЛИ ТИ ТВОЈЕ БАЛОВО!

ШТА, ДА
НИЈЕ БИЛО
ДРУГАЧИЈЕ?

ЈЕ ЛИ, ОТКАД ТИ
ПУШИШ? ЧУЈЕШ ШТА
ТЕ ПИТАМ?

ОТКАКО САМ РАЊЕНОГ ОЦА ИЗНЕО СА ЛИНИЈЕ ВАТРЕ ДА НЕ
ИСКРВАРИ НА ЛЕЂИМА ПОД КИШОМ ТАНАДИ, ХВАЛА НА ПИТАЊУ.

ТАД СМО СЕ, ОНАКО УМОРНИ ОД МАРША, ТУКЛИ
С ШАБАБАМА ПО МРАКУ ЦЕПУ БОГОВЕТНУ НОЋ...

„ДА БИ ДО ЈУТРА ЗАУЗЕЛИ ДИВАЧУ И НАЈУРИЛИ ИХ ИЗ БОРИНОГ СЕЛА, КАКО СЕ ПО ЈУТРУ
ДАН ПОЗНАЈЕ, ДО ПОДНЕВА СМО ВЕЋ ОТЕРАЛИ НИХОВУ 21. ПЕШАДИЈСКУ У БЕГ СА ЦЕРА.

АЛ' НЕ ЛЕЗИ ВРАЖЕ, ШАБАЦ НИСМО УСПЕЛИ ДА ПОВРАТИМО...

ЗАЛЕЖИ! ДОПЕ!

СПУШАЈ, БОЛЕ ДА СЕ
НАЈВЕШ БЛАТА...

ЈЕГО КУРШУМА, ЗНАМ,
ЗНАМ, СТОПУТ СИ МИ
РЕКАО...

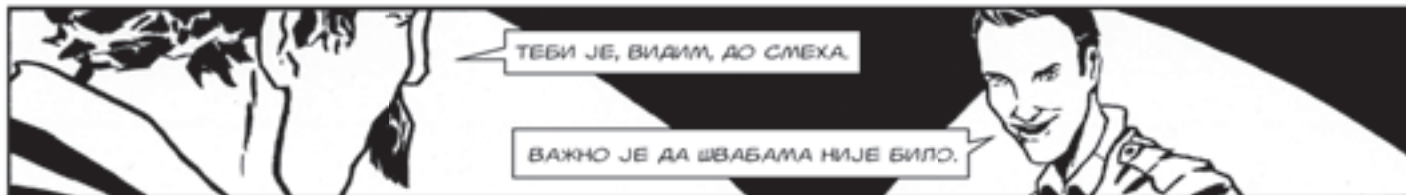
ОНДА СУ ШВАБЕ ИВ КРЕНУЛЕ У КОНТРАОФАНЗИВУ
НА ШАБАЦКИМ МОСТОВАНИМА. БУДУЋИ ДА
НЕКАКО НЕМАЈУ СРЕБЕ С НАШИМ РЕКАМА,
ПОТУКЛИ СМО ИХ КОД ДОБРАВЕ.

Б САД МОЖДА НИСУ МНОГО ПАМЕТНИ,
АЛИ СУ ЗАТО УПОРНИ. ЧЕТВРТИ КОПРТУС
НАС ЈЕ НАТЕРАО НА ПОВЛАСЕЊЕ,
АЛИ НАСУ УСПЕЛИ ДА СЕ ПОВЕЖУ
СА ГЛАВНИМ СНАГА КОД ШЕРА.

ТАД ЈЕ ДОШАО РЕД
НА НАС. ТРЕСНУЛИ
СМО ИХ ТОЛИКО СИЛНО
КОД ИВЕРКА ДА ЈЕ
ЛЕТЕЛО ИВЕРЈЕ, КОД
ВЕЛИКЕ ГЛАВЕ МОРА
ДА ИМ ЈЕ ВЕЋ СВАШТА
ПРОЛАЗИО КРОЗ ГЛАВУ,
А КОД РАЈИНОГ ГРОБА
СМО ИМ ДЕФИНИТИВНО
САХРАНИЛИ СВЕ НАДЕ.

ТЕБИ ЈЕ, ВИДИМ, ДО СМЕХА.

ВАЖНО ЈЕ ДА ШВАБАМА НИЈЕ БИЛО.

ДОК ТОНЕШ У МАТИЦИ 'ЕМ ТИ НИШТА
НИЈЕ СМЕШНО, 'ЕМ ТИ ВОДА УПАЗИ У УСТА
ЧИМ ИХ ОТВОРИШ...

„А МНОГО ЈЕ ШВАБА
ЗАВРШИЛО УПРАВО ТАКО,
БЕЖЕТИ У ПАНИЦИ
ПРЕКО ДРВЕЊЕ.“

ВОЈВОДА РАДОМИР ПУТНИК,
ГЛАВНОКОМАНДУЈУЋИ
НАШЕ ВОЈСКЕ,
ПОСЛАО ЈЕ КРАЉУ ПЕТРУ I
ПОРУКУ У КОЈОЈ КАЖЕ ДА
ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉ ПОРАЖЕН
И ДА ГА ПРОГОНИМО.

ЈОШ ОТКАКО ЈЕ МОЈ ДЕДА
ДОШАВШИ СА КОСОВА КАО
СЕДМОГОДИШЊАК НА ПИТАЊЕ
КО ЈЕ, ОДГОВОРИО ДА ЈЕ
ПУТНИК У НЕПОЗНАТОМ
ПРАВЦУ, ТАКО СЕ И
ПРЕЗИВАМО. ВАЖДА
САМ СЕ БОРИО ДА НИ
ЈЕДНО СРПСКО ДЕТЕ
ВИШЕ НЕ БУДЕ ТАКАВ ПУТНИК.

АКО РЕКЕ НИСУ РАДИЛЕ ЗА ШВАБЕ,
НОЈ ЈЕСТЕ, КАКО ОНОМАД НА ЦЕРУ,
ТАКО И САД У ШАПЦУ, ПОД ЊЕНИМ
СУ ОКРИЛЕМ ЗБРИСАЛИ ИЗ ОКОЛЕНОГ
ГРАДА ПРЕКО САВЕ.

...ТЕК, ОД ПРЕКЈУЧЕ
У ЦЕЛОЈ СРБИЈИ
ВИШЕ НЕМА НИ ЈЕДНОГ
ШВАПСКОГ ВОЈНИКА.

А ТИ?

ШТА ЈА?

ПА, МНОГО СИ МИ СЕ ТУ НЕШТО
РАЗГАЛАМИО: ТЕ УЗВИСМО ИХ,
ТЕ РАЗВИСМО ИХ... КАКАВ БИХ
ЈА БИО ОТАЦ КАД НЕ БИХ ЗНАО
СВОГ СИНА? ОВО НЕ ЛИЧИ НА ТЕБЕ.

ЕЈ, БРЕ, МИЛЕ...

ШТА ДА ТИ КАЖЕМ?

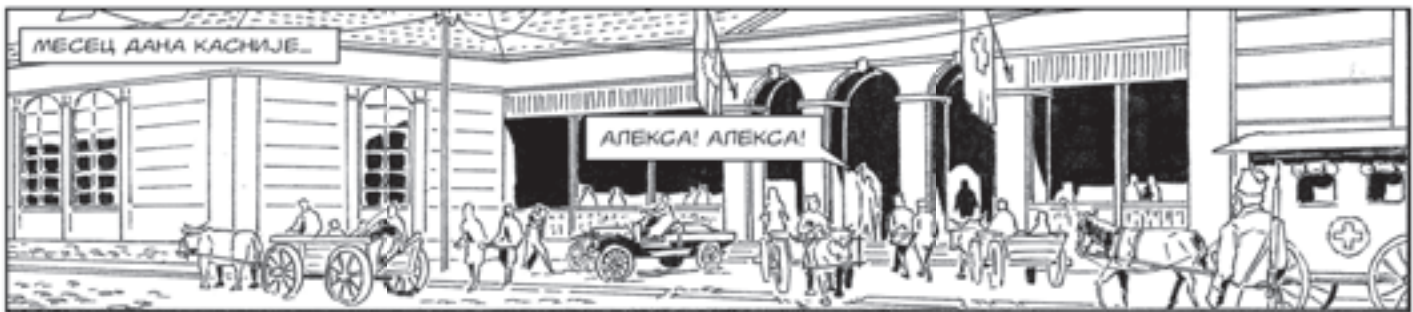

НЕКЕ СТВАРИ, НА СРЕЌУ, НИСАМ ВИДЕО НИКАДА РАНИЈЕ ...

...А НЕКЕ ЛУДЕ, НА ЖАЛОСТ, НИКАДА ВИШЕ НЕЋУ.

ПОВУКЛИ СМО СЕ ПРЕМА НАРЕБЕЊУ ВОЈВОДЕ ПУТНИКА, ОНИ ЗА НАМА ПРЕШЛИ СУ ДРИЊУ, ЗАУЗЕЛИ ГУЧЕВО, БОРАЊУ И ЈАГОДЈУ, ПА ДЕСНИМ КРИЛОМ ПРАВО НА СОКОЛСКУ ПЛАНИНУ.

Е, ТУ СУ НАИШЛИ НА ТОПЛО ДОЧЕК, И НАТЕРАНИ НА ПОВЛАЧЕЊЕ.

ТО ИХ ЈЕ НАША ПРВА АРМИЈА ПОД КОМАНДОМ ГЕНЕРАЛА ПЕТРА БОЈОВИЋА УЗБИЛА НАЗАД.

НОМЕН ЕСТ ОМЕН, КАД ТИ ЈЕ ПРЕЗИМЕ БОЈОВИЋ И КАД СИ У ШКОЛУ ИШАО СА СТЕПОМ СТЕПАНОВИЋЕМ И ЖИВОЈИНОМ МИШИЋЕМ, ШТА ТИ ОСТАЈЕ ДА РАДИШ У ЖИВОТУ, ПИШЕШ КЊИГЕ?

Е САД И КАПЕТАН КРСТИЋ ЈЕ ПОНЕШТО ОМАНУО, ИСПОСТАВИЛО СЕ ДА НИСМО ОТИШЛИ ЛЕЧКИ НА РУПУ...

ЈЕ ЛИ, СЕНИЋУ, ТИ СИ ИЗ ОВОГ КРАЈА - КАКО СЕ ЗОВЕ ОВАЈ КРШ?

ТО ТИ ЈЕ, МОЈ БРАЈКО, МАНКОВ КАМЕН.

...ВЕЋ МАНКУ НА КАМЕН.

ГЛЕ ТИ УГУРСУЗА, И У ОВАКВОМ ТРЕНУТКУ НАШО ДА ЗБИЈА ШАПЕ.

НЕБУ ДА ТЕ ПАКЕМ, МИЛЕ, НИСИ МЕ ТАКО УЧИО.

ГАДНО ЈЕ БИЛО.

ГАДНИЈЕ ОД ЦЕРА.

НИСМО СЕ ТАМО ИГРАЛИ РАТА,
ДАЛЕКО ОД ТОГА, АЛИ САМ
ПУЦАО НА НИХ ОНОЛИКО
КОЛИКО СУ ОНИ ПУЦАЛИ НА МЕНЕ,
НИ ВИШЕ, НИ МАЊЕ. ПОШТО МЕ,
ФАПА БОГУ, НИХОВО НИЈЕ
ТРЕФИЛО, НЕКАКО САМ СЕ
НАДАО ДА НИ ЈА НИКОГ
ОД НИХ НЕМАМ НА ДУШИ.

НА
МАЧКОВОМ
КАМЕНУ ВИШЕ
НИЈЕ БИЛО
СПАСОНОСНЕ
ДАГМНЕ.

БОРИЛИ
СМО СЕ
ПРСА У
ПРСА.

ГЛЕДАЛИ
ОЧИ У ОЧИ.

ОНА НАДА, КОЈУ САМ
ИМАО НА ЦЕРУ, И У
СРЕМУ?

ВИШЕ ЈЕ
НЕМАМ.

УХ, БРЕ, СИНКО...

САД СЕ САМО
ТЕШИМ ДА ЈЕ
БОЉЕ ДА ЈА
НЕКОГ ИМАМ
НА ДУШИ НЕГО
ДА ОН ИМА
МЕНЕ.

МРДАЈ,
МИТРОВИЋУ,
ДОК ЈОШ МОЖЕШ!

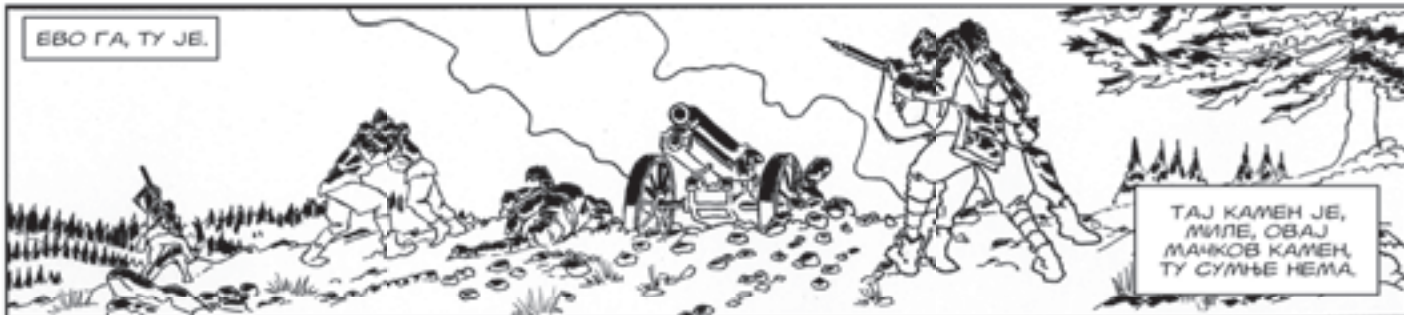
АЛ' НИСУ НИ СВЕ ВЕСТИ ЛОШЕ. НАШАО САМ ОНАЈ КАМЕН ИЗ ПЕСМЕ.

СЕЋАШ СЕ, ШТО ЈЕ ОНАЈ УЧА У ЈЕДИНИЦИ СТАЛНО ДРВОИО ДОК НИЈЕ ДОСАДИО И БОГУ И ЛУДИМА, ОНО, 'И ОВАЈ КАМЕН ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ, ШТО ПРЕТЕЋ' СУНЦУ ДЕРЕ ОБЛАК...'

ЕВО ГА, ТУ ЈЕ.

ТАЈ КАМЕН ЈЕ, МИЛЕ, ОВАЈ МАЛКОВ КАМЕН, ТУ СУМЊЕ НЕМА.

ЈЕР, ДА НИЈЕ, ЗАР БИ СВИ ОВИ БЕЗБРОЈНИ ЈУРИШИ, НАШИ И НИХОВИ, ОКО КОМАДА СТЕНЕ ИМАЛИ ИКАКВОГ СМИСЛА?

ШТО ЈЕ НАЈЦРЊЕ, ИЗГЛЕДА ДА И ШВАБЕ ТО ИСТО МИСЛЕ. ТОЛИКО СУ ЗАПЕЛИ ДА НАМ ГА УЗМУ, ДА СУ НА КРАЈУ И УСПЕЛИ.

ОВО ТИ ПИСМО ШАЛЕМ ПО МАЛОМ БЛАГОЈУ. НИЈЕ ЧЕСТИТО НИ ШЕСНАЕСТ НАПУНО, А ВЕЋ СЕ СМРТИ НАГЛЕДАО ЗА ЦЕО ЖИВОТ.

РАЧУНАМ ДА МУ ТРЕБА ДА СЕ ОДАВДЕ ПОМЕРИ ВИШЕ НО МЕНИ, А ПОШТО НЕКОЛИКО ДАНА НИСАМ НИШТА ЈЕО К'О ЧОВЕК, ИОАКО НЕ БИХ МОГАО НАШТЕ СРЦЕ ОНУ РАКИЈИЦУ...

'АЈДЕ, БЛАГОЈЕ, БОГА ТИ, МРДАЈ ДОК ЈОШ МОЖЕШ.

'АЈДЕ ПА СЕ ВИДИМО, МИЛЕ, И СЛУШАЈ ДОКТОРА И СЕСТРЕ, ЈЕСИ ЧУО?!

ПА ГДЕ СЕ ДЕДЕ, И ТО БАШ ПРЕД ВИЈИТУ, ЧОВЕЧЕ!? МИТРОВИЋУ?!

ТАЈ ЧИНА МЕ ИЗЛУЂУЈЕ!

МИТРОВИЋУ!
МИТРОВИЋУ!

МОРАТЕ ДА ВИНЕТЕ ГЛАСИЈЕ, СЕСТРО, МНОГО ГЛАСИЈЕ...

НАЈЗАД ТРЕБА ДА НАДЈАНАТЕ ТОПОВЕ.

ФЕЛДЦУГМАЈСТЕР ПОБОРЕК КРЕЉЕ СВОЈУ БАЛКАНСКУ ВОЈСКУ, 5. И 6. АРМИЈУ
КА БЕОГРАДУ, ИМА ИХ ВИШЕ, ОДМОРНИ СУ И МОТИВИСАНИ, ПЛУС РАСПОЛАЖУ
ГОТОВО НЕОГРАНИЧЕНИМ РЕЗЕРВАМА АРТИЛЕРИЈСКЕ МУНИЦИЈЕ.

А МИ?

МИ СМО МИНУС. ИЗНУРЕНИ, НЕПРЕКИДНО
ТУЧЕНИ АРТИЛЕРИЈОМ, У СТАЛНОМ
ПОВЛАЧЕЊУ - ПОНЕСТАЈЕ НАМ ГРАНАТА
А ПОЧИЊЕ СНЕГ... ДЕЗЕРТИРА СЕ КАО
ДОБАР ДАЧ, ПОЛОЖАЈИ ПАДАЈУ БЕЗ
ИСПАЛЕНОГ МЕТКА, ПОСЕБНО У
ВОЈОВИЋЕВОЈ ПРВОЈ АРМИЈИ.

УКРАТКО, ГУБИМО РАТ.

ПУ, МАЈКУ МУ...
ЗАР И ТИ,
СИНЕ МИТРЕ!?

ВОЈВОДА ПУТНИК
ПРЕДЛАЖЕ
ДА СЕ СА АУТРОУГАРСКОМ
СКЛОПИ СЕПАРАТНИ МИР,
АЛИ НИКОЛА ПАШИЋ ПРЕТИ
ОСТАВКОМ ВЛАДЕ КОЈОМ
ПРЕДСЕДАВА АКО СЕ ТАЈ
СПОРАЗУМ ПОТПИШЕ.

СРБИ ЈЕСУ МАЛИ
НАРОД, АЛИ ВЕЋЕГ
ИЗМЕЂУ БЕЧА И
ЦАРИГРАДА НЕМА
- Е САД, ЈЕЛ ТО
ГОВОРИ ВИШЕ О НАМА
ИЛИ О ОСТАЛИМА?

НАШИ УСПЕСИ СУ МАЛОБРОЈНИ И
КРАТКОТРАЈНИ, СВАКИ ПРОТИВНАПАД
КАО ДА ЈЕ ОСУБЕН НА НЕУСПЕХ,
НИЖУ СЕ ПОРАЗИ, ПАДАЈУ РЕДОМ
ВАЛЕВО, ПАЈКОВАЦ, МАЛЕН,
МОРАЛ...

ГЕНЕРАЛ ВОЈОВИЋ У БОРБИ ЗА ШАБАЦ
ДОБИЈА МЕТАК У ГЛЕЖАЊ И ГУБИ
МЕСТО КОМАНДАНТА ПРВЕ АРМИЈЕ.
СУДИНА РАТА РЕШАВА СЕ У КАФАНИ
СЕЛА ВРЧАЊЕ ГДЕ ЈЕ СВОЈ ШТАБ
СМЕСТИО НОВИ КОМАНДАНТ
ДЕСЕТКОВАНЕ АРМИЈЕ, ГЕНЕРАЛ
ЖИВОЈИН МИШИЋ.

ЗА ВОЈНИ ПОЗИВ ОБУЧАВАО
САМ СЕ У АУТРОУГАРСКОЈ,
РЕДНО ЈЕ И ДА ИМ ПОКАЖЕМ
ШТА САМ СВЕ НАУЧИО, ЗАР НЕ?

ДВА ПУНА САТА МИШИЋ УБЕЂУЈЕ ПУТНИКА КОМЕ ЈЕ ДО ПРЕ САМО
ДЕСЕТАК ДАНА БИО ПОМОЋНИК У ШТАБУ ВРХОВНЕ КОМАНДЕ ДА ЈЕ
ЈЕДИНИ ИЗЛАЗ ИЗВУЊИ ТРУПЕ ИЗ КОНТАКТА С НЕПРИЈАТЕЉЕМ,
ОДМОРНИ ИХ И ПОПУНИТИ РЕГРУТИМА, ИСТОВРЕМЕНО СКРАТИВШИ
ФРОНТ ЗА ПОЛОВИНУ И ТИМЕ ПОБОЛШАВИМ ИЗГЛЕДЕ ЗА ПРОТИВНАПАД.

ИЗГУБИЋЕМО ПРЕСТОНИЦУ, ЖУЉО...

ДОБИЋЕМО РАТ!

ПОНУДИВШИ ОСТАВКУ ДОБИЈА ОДОБРЕЊЕ. ИПАК, ГРЕШКА У
КОМАНДОВАЊУ ДОВОДИ ДО ПРЕДАЛЕКОГ ПОВЛАЧЕЊА ДРУГЕ
АРМИЈЕ. ТЕШКА СРЦА, ПУТНИК ИЗДАЈЕ НАРЕЂЕЊЕ
ДА СЕ ТРУПЕ ОДБРАНЕ БЕОГРАДА ПОВУКУ ИЗ ГРАДА.

НЕПРИЈАТЕЉ - НАПУСТИО ПРОСТОР
- ОБРЕНОВАЦ - БЕОГРАД - РУПЉА - СТОП
- ТРИ ДИВИЗИЈЕ - КОД АРАНЂЕЛОВЦА - СТОП

ТОГ 2. ДЕЦЕМБРА
ПЕТРОВАРАДИНСКИ ОДРЕД И
ПРВИ ПУК 104. ЗАГРЕБАНКЕ
ЛАНДШТУМЕРСКЕ БРИГАДЕ
БЕЗ БОРБЕ ЗАУЗИМАЈУ
БЕОГРАД И ИСТИНУ ЗАСТАВУ
ПОВЕДНИКА.

ПОЂОРЕК, БЕЧ И БЕРЛИН СЛАВЕ...

ПАД
БЕОГРАДА!

...ФРАНЦУЗ, ЕНГЛЕЗ И РУС
САЖАЛЕВАЈУ СЛУЧАЈ И
ОТПИСУЈУ СРБИЈУ.

НА СВУ СРЕЂУ, И ПРЕКЛИЊАЊЕ
ПАШИЊЕВИХ АМБАСАДОРА, А СА
НЕСУМЊИВОМ ЖЕЉОМ ДА СЕ
ДВЕ АУСТРОУГАРСКЕ АРМИЈЕ
ВЕЖУ ЗА БАЛКАНСКИ ФРОНТ, ФРАНЦУЗИ
ПРЕ ТОГА У СОЛУН 26. НОВЕМБРА
ШАЉУ БРОД С МУНИЦИЈОМ.

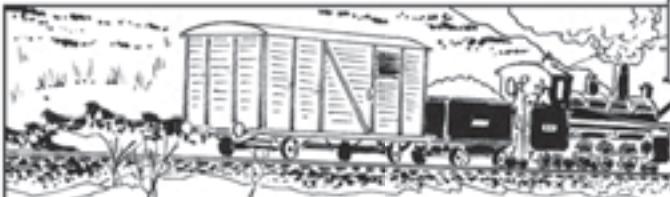
ВЕЋ 27. У ПОДНЕ, У НИШУ, СТВАРИ
СТОЈЕ САСВИМ ДРУГАЧИЈЕ.
ФРАНЦУЗИ СУ НАМ УМЕСТО ЗА НАШ,
ИСПОРУЧИЛИ МУНИЦИЈУ ЗА СВОЈ
ПОЉСКИ ТОП М1897, ЧИЈА ЈЕ
ЧАУРА ДУЖА И НЕ МОЖЕ ДА
СТАНЕ У ЛЕЖИШТЕ.

Е ПА НЕК ИДЕ СВЕ У ТРИ ЛЕПЕ...

ЧАУРЕ СЕ НА ЛИЦУ МЕСТА ПРАЗНЕ, ШАЉУ КОМПОЗИЦИЈОМ
ОД САМО ЈЕДНОГ ВАГОНА У КРАГУЈЕВАЧКИ ВОЈНОТЕХНИЧКИ
ЗАВОД ХИТНО ПРЕПРАВЉАЈУ И ИСТИМ ВАГОНОМ ВРАЋАЈУ
ЗА НИШ НА НОВО ПУЊЕЊЕ...

...И ТАКО НЕКОЛИКО ПУТА ДНЕВНО!

НА ФРОНТ ДО 2. ДЕЦЕМБРА ПРИСТИЖЕ 11000 НОВИХ
ГРАНАТА, ИСТОВРЕМЕНО СА ДОЛАСКОМ 1300 КАПЛАРА
- БАКА И СТУДЕНАТА КОЈИ СУ ПОСЛЕ ДВОМЕСЕЧНЕ
ОБУКЕ У СКОПЈУ ДОБРОВОЉНО ДОШЛИ НА КОЛУБАРУ ДА
ПОМОГНУ У ОДБРАНИ СВОЈЕ ЗЕМЉЕ.

БИО БАК ИЛ' СЕЉАК, У ОВЕ ВЕЛИКЕ ДАНЕ,
ЖАЛОСНО ЈЕ УМРЕТИ ОБИЧНОМ СМРТУ.

СВЕ ЈЕ ОВО ПОДИГЛО МОРАЛ, А КАД СЕ
ПРОЧУЛО ДА СУ ШВАБЕ У ОСВОЈЕНОМ БЕОГРАДУ
ЗАКАЗАЛЕ ТРИЈУМФАЛНУ ПАРАДУ ЗА 3. ДЕЦЕМБАР,
ПРОРАДИО ЈЕ И ИНАТ.

ЈУРИШ!

ОДЛУЧИЛИ СМО ДА ИМ ПОШТО ПОТО
УВЕЛИЧАМО СЛАВЉЕ СВОЈИМ ПРИСУСТВОМ
- МОЖДА ЈЕ ПАРАДА БИЛА НИХОВА, АЛИ ГРАД
ЈЕ СВАКАКО БИО НАШ.

ОНО ШТО НАС ЗАТИЧЕ С ДРУГЕ
СТРАНЕ ФРОНТА, ДОБРО НАМ
ЈЕ ПОЗНАТО. АУСТРИЈСКЕ
ТРУПЕ СУ ВИШЕ ГЛАДНЕ НЕГО
СИТЕ ЗБОГ ЛОШЕГ СНАБДЕВАЊА,
СА СКРПЉЕНИМ И НЕПОПУЊЕНИМ
ЈЕДИЊИЦАМА, ОФИЦИРА ИМА
МАЛО, А РЕЗЕРВЕРВИ НИ ЗА ЛЕК.

„КАО НИ ЖЕЛЕ
ЗА БОРБОМ
СА ОДМОРНИЈИМ
И ОДЛУЧНИЈИМ
НЕПРИЈАТЕЉЕМ.

ДА ЧЕКАМО? ШТА ДА ЧЕКАМО? КОГА ДА ЧЕКАМО?!
САМО ДА ИЗБИЈЕМ НА ПРОСТРУГУ И РАЈАЦ ВОЈВОДА,
ПА ЋЕТЕ ТЕК ЧУТИ ТУРЊАВУ ШВАБУРИЈЕ ПО КОЛУБАРИ!

ПРВА ПРОБИЈА
ФРОНТ НА СУВОБОРУ,
А ПУТНИК ЈЕ КОЧИ ЈЕР
ЈЕ ПРЕВИШЕ ИЗЛЕТЕЛА
ИЗЛАЖУКИ БОКОВЕ.

ПУКОВНИКА
МИЛИВОЈА АНЂЕЛКОВИЋА КАЈАФУ
НЕ ЗАУДА ВИШЕ НИ МЛИШТ НИ ПУТНИК
- ПРЕСЕКАВШИ НЕПРИЈАТЕЉУ ОДСТУПНИЦУ
ПРЕМА ВАЉЕВУ, ЗАРОБЉАВА ХИЉАДЕ
ВОЈНИКА И ДЕСЕТИНЕ ТОПОВА. НА ДЕСНОМ
КРИЛУ ДРИНСКА ДИВИЗИЈА ДРУГОГ ПОЗИВА
ПУКОВНИКА КРСТЕ СМИЉАНИЋА
КОД ГУКОШКОГ МОСТА СЕЈЕ ПАНИКУ
МЕЂУ ШВАБАМА, ДОВЕВШИ ИХ ДО
ПОТПУНОГ РАСУЛА.

КОМАНДАНТУ ТРЕЋЕ АРМИЈЕ,
ЛУЖИЧКОМ СРБИЊУ ПАВЛУ
ЈУРИШЋУ ШТУРМУ, ОВО ЈЕ
СЕДМИ РАТ ЗА ТАЧНО ПОЛА ВЕКА
ПРОФЕСИОНАЛНОГ ВОЈЕВАЊА.
ЗНА КАД ТРЕБА НАПРЕДОВАТИ
А КАД ОДСТУПАТИ.

„А КАД ТРЕБА ВОЈСЦИ КОМАНДОВАТИ ЈУРИШ И ГЛЕДАТИ ЧУДО
- А ДА ЈЕ ЧУДО ЈЕСТЕ, ЈЕР КАКО ИНАЧЕ НАЗВАТИ ЧИЊЕНИЦУ ДА СУ 6. И 7.
ДЕЦЕМБРА ВОЈНИЦИ 6. ПРЕКОБРОЈНОГ ПУКА КОМБИНОВАНЕ ДИВИЗИЈЕ
ЗАРОБИЛИ ПРЕКО СЕДАМ ХИЉАДА ВОЈНИКА И БЛИЗУ СТОТИНУ ТОПОВА?

КО ШТО НЕКО РЕЧЕ,
НОМЕН ЕСТ ОМЕН,
КАД СЕ ПРЕЗИВАШ ШТУРМ,
ШТО ЗНАЧИ ЈУРИШ, И КАД СИ
СЛУЖИО ВОЈСКУ С КРАЉЕМ
ПЕТРОМ И ФЕЛДМАРШАЛОМ
МАКЕНЗЕНОМ, ШТА ТИ ОСТАЈЕ
ДА РАДИШ У РАТУ, ДА СЕ
ПОВЛАЧИШ?

ПОЂОРЕК ЈЕ ПРИМОРАН ДА 12. И 13. ДЕЦЕМБРА ПОВУЧЕ ОБА КОРПУСА
ПРЕКО САВЕ. ИПАК, БЕОГРАД ГЛЕДА ДА ПО СВАКУ ЦЕНУ САНУВА, КАО
ТЕМЕЉ ЗА БУДУЋЕ ОФАНЗИВЕ.

БЕОГРАД СЕ МОРА ИЛИ САНУВАТИ
ИЛИ У ЊЕМУ ЧАСНО ИЗГИНУТИ!

ЗВУЧИ ПРИМАМЛИВО, НЕМА ШТА.

13. ДЕЦЕМБРА ПРВА АРМИЈА ИЗБИЈА НА САВУ КОД ШАПЦА. У ТОМ ТРЕНУТКУ ШЕСТА АУСТРОУГАРСКА АРМИЈА НАПУШТА ТЛО СРБИЈЕ ДО ПОСЛЕДЊЕГ ЧОВЕКА И ИЗА СЕБЕ ШВАПСКИ КУЛТУРНО ЗАТВАРА БРАТА.

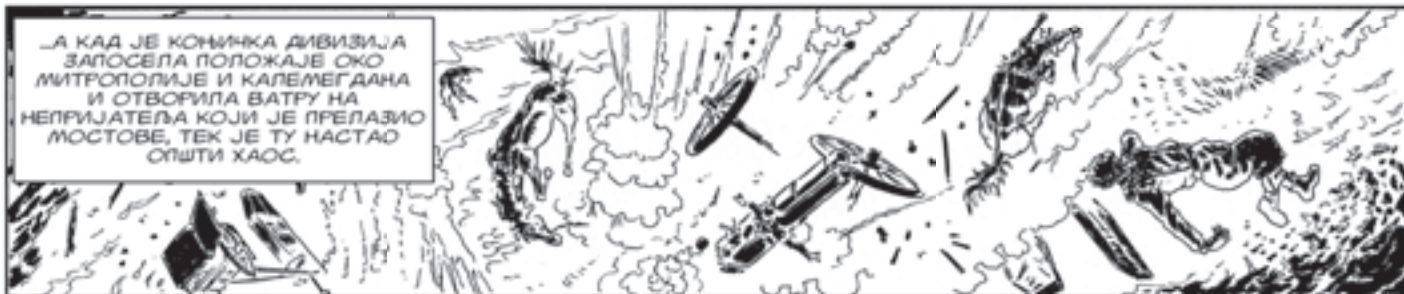
ВЕЋ 14. ДЕЦЕМБРА ПОЋСРЕК МЕЊА МИШЉЕНЕ И НАРЕБУЈЕ ПОВЛАЧЕНЕ ИЗ БЕОГРАДА. ПРОБОЈЕМ МОСТОВАНА ТИМЧКА ДИВИЗИЈА ПРВОГ ПОЗИВА КОД ТОРЛАКА ТО НАБЕЊЕ ПРЕТВАРА У ПОТРЕБУ ЗА СПАШАВАЊЕ ГОЛИХ ЖИВОТА ПРЕОСТАЛИХ ПРИПАДНИКА 5. АРМИЈЕ.

У ОСВИТ ЗОРЕ 16. ДЕЦЕМБРА ЗАРОБЛЕНИ АУСТРОУГАРСКИ ТОПОВИ, ПРИКЛАДНО, РУШЕ АУСТРОУГАРСКЕ МОСТОВЕ ПОСТАВЉЕНЕ ПРЕКО ШЛЕПОВА.

„А КАД ЈЕ КОЊИЧКА ДИВИЗИЈА ЗАПОСЕЛА ПОЛОЖАЈЕ ОКО МИТРОПОЛИЈЕ И КАЛЕМЕГДАНА И ОТВОРИЛА ВАТРУ НА НЕПРИЈАТЕЉА КОЈИ ЈЕ ПРЕЛАЗИО МОСТОВЕ, ТЕК ЈЕ ТУ НАСТАО ОПШТИ ЧАОС.

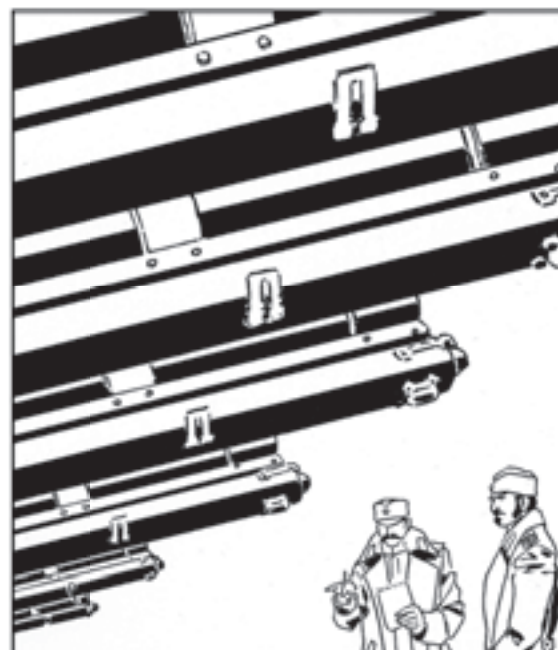
ЗА КОЊАНИЦИМА У ГРАД ЈЕ ОДМАХ УЈАХАО И КРАЉ ПЕТАР ПРВИ КАРАБОРЂЕВИЋ. УМЕСТО СВЕДОЧЕЊА ТРИЈУМФА НАД АУСТРОУГАРСКОМ ВОЈСКОМ, ОДАБРАО ЈЕ ДА СЕ УПУТИ ДО САБОРНЕ ЦРКВЕ И ТАМО ЗАПАЛИ СВЕЋУ ОНИМА КОЈИ СУ ТАЈ ТРИЈУМФ ЖИВОТИМА ПЛАТИЛИ.

ОД НАРОДА ЈЕ ОД ТОГ ДАНА ПРОЗВАН КРАЉ ОСЛОБОДИЛАЦ.

БОРИО САМ СЕ У ЛЕГИЈИ СТРАНАЦА ПОД ИМЕНОМ ПЈЕР КАРА, И УЧЕСТВОВАО У БОСАНСКОХЕРЦЕГОВЛАНКОМ УСТАЊУ КАО ПЕТАР МРХОЊИЋ, ДОК НИСАМ ПОСТАО КРАЉ. СВОЈИМ САМ ПРАВИМ ИМЕНОМ ЈЕДИНО ПОТПИСАО ПРЕВОД КЊИГЕ „О СЛОБОДИ“ ЈОНА СТУЈАРТА МИЛА КОЈУ САМ У БЕЧУ ШТАМПАО О СВОМ ТРОШКУ...

НА КРАЈУ КОЛУБАРСКЕ БИТКЕ, ЗАРОБЛЕНО ЈЕ ОКО 46 000 НЕПРИЈАТЕЉСКИХ ВОЈНИКА, ЗАПЛЕЊЕНО 6000 ПУШАКА, 400 КОЊА, 140 ТОПОВА, 70 МИТРПЕЗА И 2 АВИОНА.

